

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Altan DEMİREL

YEREL HALKIN KALEİÇİ KÜLTÜR TURİZMİ POTANSİYELİNE İLİŞKİN ALGILARI

Turizm İşletmeciliği Ana Bilim Dalı
Yüksek Lisans Tezi

Antalya, 2017

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Altan DEMİREL

YEREL HALKIN KALEİÇİ KÜLTÜR TURİZMİ POTANSİYELİNE İLİŞKİN ALGILARI

Danışman

Yrd. Doç. Dr. Nurşah ŞENGÜL

Turizm İşletmeciliği Ana Bilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

Antalya, 2017

Akdeniz Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne,

Altan DEMİREL'in bu çalışması, jürimiz tarafından Turizm İşletmeciliği Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Programı tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan : Yrd. Doç. Dr. Yakın EKİN (İmza)

Üye (Danışmanı) : Yrd. Doç. Dr. Nurşah ŞENGÜL (İmza)

Üye : Yrd. Doç. Dr. Ece ÖMÜRİŞ (İmza)

Tez Başlığı: Yerel Halkın Kaleiçi Kültür Turizmi Potansiyeline İlişkin Algıları

Onay : Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylıyorum.

Tez Savunma Tarihi : 07/07/2017

Mezuniyet Tarihi : 20/07/2017

(İmza)
Yrd. Doç Dr. Ayça BÜYÜKYILMAZ
Müdür

AKADEMİK BEYAN

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Yerel Halkın Kaleiçi Kültür Turizmi Potansiyeline İlişkin Algıları” adlı bu çalışmanın, akademik kural ve etik değerlere uygun bir biçimde tarafımda yazıldığını, yararlandığım bütün eserlerin kaynakçada gösterildiğini ve çalışma içerisinde bu eserlere atıf yapıldığını belirtir; bunu şerefimle doğrularım.

Altan DEMİREL

İmza

T.C.
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEZ CALISMASI ORIJINALLIK RAPORU

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE

ÖĞRENCİ BİLGİLERİ	
Adı-Soyadı	Altan DEMİREL
Öğrenci Numarası	20145203019
Enstitü Ana Bilim Dalı	Turizm İşletmeciliği
Programı	Tezli Yüksek Lisans
Programın Türü	(x) Tezli Yüksek Lisans ( ) Doktora ( ) Tezsiz Yüksek Lisans
Danışmanın Unvanı, Adı-Soyadı	Yrd. Doç. Dr. Nurşah ŞENGÜL
Tez Başlığı	Yerel Halkın Kaleiçi Kültür Turizmi Potansiyeline İlişkin Algıları
Turnitin Ödev Numarası	830411856

Yukarıda başlığı belirtilen tez çalışmasının a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana Bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 122 sayfalık kısmına ilişkin olarak, 12/07/2017 tarihinde tarafımdan Turnitin adlı intihal tespit programından Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Çalışması Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esasları'nda belirlenen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan ve ekte sunulan rapora göre, tezin/dönem projesinin benzerlik oranı;

alıntılar hariç % 9

alıntılar dahil % 14'tür.

Danışman tarafından uygun olan seçenek işaretlenmelidir:

(x) Benzerlik oranları belirlenen limitleri aşmıyor ise;

Yukarıda yer alan beyanın ve ekte sunulan Tez Çalışması Orijinallik Raporu'nun doğruluğunu onaylarım.

( ) Benzerlik oranları belirlenen limitleri aşıyor, ancak tez/dönem projesi danışmanı intihal yapılmadığı kanısında ise;

Yukarıda yer alan beyanın ve ekte sunulan Tez Çalışması Orijinallik Raporu'nun doğruluğunu onaylar ve Uygulama Esasları'nda öngörülen yüzdeler sınırlarının aşılmasına karşın, aşağıda belirtilen gerekçe ile intihal yapılmadığı kanısında olduğumu beyan ederim.

Gerekçe:

Benzerlik taraması yukarıda verilen ölçütlerin ışığı altında tarafımda yapılmıştır. İlgili tezin orijinallik raporunun uygun olduğunu beyan ederim.

12/07/2017

(imza)

Yrd. Doç. Dr. Nurşah ŞENGÜL

İÇİNDEKİLER

ŞEKİLLER LİSTESİ.....	v
TABLOLAR LİSTESİ.....	vi
GÖRSELLER LİSTESİ.....	vii
KISALTMALAR LİSTESİ.....	ix
ÖZET.....	x
SUMMARY.....	xi
ÖNSÖZ.....	xii
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

KÜLTÜR, KÜLTÜREL MİRAS, SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK VE KÜLTÜR

TURİZMİ TERİMLERİ

1.1 Kültür Kavramı.....	3
1.2 Kültürel Miras.....	6
1.2.1 Somut Kültürel Miras.....	7
1.2.2 Somut Olmayan Kültürel Miras.....	7
1.3 Sürdürülebilirlik ve Sürdürülebilir Kalkınma.....	8
1.3.1 Sürdürülebilirlik Kavramının Tarihçesi.....	10
1.3.2 Sürdürülebilirlik ve Kültürel Miras	11
1.3.3 Sürdürülebilirlik ve Turizm.....	13
1.4 Kültür Turizmi.....	15
1.4.1 Kültür Turizminin Tarihsel Gelişimi.....	17
1.4.2 Kültür Turizminin Özellikleri.....	18
1.4.3 Kültür Turizminin Çeşitleri.....	18
1.4.4 Kültür Turizminin Kaynakları.....	19
1.5 Kültür Turisti.....	20
1.5.1 Kültür Turistinin Özellikleri.....	20
1.5.2 Kültür Turizmine Katılma Nedenleri.....	21
1.5.3 Türkiye’de Kültür Turizmi.....	22

İKİNCİ BÖLÜM
KALEİÇİ DESTİNASYONUNA KÜLTÜR TURİZMİ ÖZELLİĞİ
KAZANDIRAN VARLIKLAR

2.1 Antalya'nın Coğrafi Yapısı.....	24
2.2 Antalya'nın Tarihçesi.....	24
2.3 Kaleiçi Bölgesinin Kültür Turizm Potansiyeli.....	26
2.3.1 Tarihi Yapılar.....	26
2.3.1.1 Kale Kapısı	26
2.3.1.2 Saat Kulesi.....	27
2.3.1.3 Kale Kapısı Hanları.....	28
2.3.1.4 Uzun Çarşı Surları ve Kitabeleri (Fetihname).....	29
2.3.1.5 Kaleiçi'nin Geleneksel Evleri.....	30
2.3.1.6 Yivli Minare Külliyesi.....	31
2.3.1.7 Yivli Minare.....	33
2.3.1.8 Yat Limanı	34
2.3.1.9 Mermerli Plajı.....	35
2.3.1.10 Sur Duvarları.....	36
2.3.1.11 Hadrianus Kapısı (Üç Kapılar).....	37
2.3.1.12 Hıdırlık Kulesi.....	38
2.3.1.13 Kırk Merdiven.....	39
2.3.1.14 Antik Tiyatro.....	40
2.3.2 Dini Yapılar.....	41
2.3.2.1 Tekeli Mehmet Paşa Camii.....	41
2.3.2.2 Yivli Minare Camii (Alaaddin Camii).....	42
2.3.2.3 Mevlevihane.....	43
2.3.2.4 Zincirkıran Mehmet Bey Türbesi.....	44
2.3.2.5 Ahi Kızı Mescidi (Camii).....	46
2.3.2.6 Ahi Kızı Türbesi.....	46
2.3.2.7 İskele Mescidi.....	47
2.3.2.8 Ahi Yusuf Camii ve Türbesi.....	47
2.3.2.9 Karamolla Mescidi.....	48
2.3.2.10 Kesik Minare Camii.....	49
2.3.2.11 Alaaddin Camii.....	50

2.3.2.12 Aziz Alypios Kilisesi (Yeni Kapı Rum Kilisesi).....	51
2.3.2.13 Nigar Hatun Türbesi	52
2.3.2.14 Balbey Camii.....	53
2.3.2.15 Muratpaşa Camii.....	54
2.3.3 Müzeler.....	55
2.3.3.1 Antalya Oyuncak Müzesi	55
2.3.3.2 Suna-İnan Kıraç Kaleiçi Müzesi	56
2.3.3.3 Atatürk Evi ve Müzesi.....	57
2.3.3.4 Demirciler Çarşısı ve Soba Müzesi	58
2.3.4 Hamamlar.....	59
2.3.4.1 Pazar Hamamı.....	59
2.3.4.2 Rum Millet Hamamı (Gâvur Hamamı).....	60
2.3.4.3 Yivli Minare Hamamı (Mevlevihane Hamamı).....	61
2.3.4.4 Balık Pazar Hamamı.....	62
2.3.4.5 Cumhuriyet Hamamı (Balbey Hamamı)	63
2.3.4.6 Nazır Hamamı.....	63
2.3.5 Anıtlar ve Heykeller.....	64
2.3.5.1 II. Attalos'un Heykeli	64
2.3.5.2 Ulusal Yükseliş Anıtı.....	65
2.3.6 Eğitim Amaçlı Yapılar	66
2.3.6.1 İmaret Medresesi.....	66
2.3.6.2 Karatay Medresesi.....	66
2.3.6.3 Atabey Armağan Medresesi (Gıyaseddin Keyhüsrev Medresesi).....	67
2.3.6.4 Dumlupınar Ortaokulu (Rum Kız Mektebi).....	68
2.3.7 Rekreasyon Alanları.....	69
2.3.7.1 Atatürk Caddesi.....	69
2.3.7.2 Hesapçı Sokak.....	70
2.3.7.3 Karaalioğlu Parkı	71
2.3.8 İdari Binalar.....	72
2.3.8.1 Büyükşehir Belediye Binası (Halkevi Binası).....	72
2.3.8.2 Öğretmenler Lokali (Eski Vali Konağı).....	73
2.3.8.3 Antalya Lisesi İdari Binalar.....	74

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YEREL HALKIN KALEİÇİ KÜLTÜR TURİZMİ POTANSİYELİNE İLİŞKİN ALGILARI ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

3.1 Araştırmanın Amacı ve Önemi.....	76
3.2 Araştırmanın Varsayımları ve Sınırlılıkları.....	76
3.3 Araştırmanın Yöntemi.....	77
3.4 Araştırmanın Evren ve Örneklemi.....	77
3.5 Verilerin Toplanması.....	78
3.6 Verilerin Analizi.....	78
3.7 Bulgular ve Değerlendirme.....	79
3.7.1 Demografik Bulgular.....	79
3.7.2 Ziyaret Davranışına Özelliklerine İlişkin Araştırma Bulguları.....	80
3.7.3 Yerel Halkın Tecrübelerine Göre Kaleiçi Destinasyonunun Değerlendirme Bulguları.....	81
3.7.4 Yerel Halkın Kaleiçi'nde Bulunan Kültürel Yapılar ile İlgili Bilgi Düzeyi Bulguları.....	83
3.7.5 Yerel Halkın Kültürel Bir Destinasyon Olarak Kaleiçi'ne Yönelik Algılarına İlişkin Araştırma Bulguları.....	85
3.7.6 Yerel Halkın Kaleiçi Ziyaretine İlişkin Memnuniyet Durumlarına İlişkin Bulgular.....	86
3.7.7 Yerel Halkın Kaleiçi'ne İlişkin Kavram Durumları.....	87
3.7.8 Kültürel Bir Destinasyon Olarak Kaleiçi Algılarının Cinsiyete Göre Farklılaşmasına İlişkin Bulgular.....	87
3.7.9 ANOVA Testi ile Analiz Edilen İfadelerin Eğitim Durumlarına Göre Farklılaşma Durumlarına İlişkin Araştırma Bulguları	88
SONUÇ.....	90
KAYNAKÇA.....	93
EK 1- Soru Formu.....	102
ÖZGEÇMİŞ.....	106

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1.1	Sürdürülebilir Kalkınma Boyutları	9
Şekil 1.2	Kültür Turizm Kaynakları.....	19
Şekil 1.3	Destinasyon Ziyaretine Karar Vermede Kültürün Önemi.....	21

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1.1	Çeşitli Kültür Kavramları ve Anlamları.....	5
Tablo 1.2	Kültürel Mirasın Sınıflandırılması.....	7
Tablo 1.3	Kültürel Miras ve Turizmin Sürdürülebilir Bütünleşmesi.....	12
Tablo 1.4	Kültür Turizminin Temelleri	16
Tablo 2.1	Antalya Lisesi Kronolojisi.....	75
Tablo 3.1	Katılımcıların Demografik Özellikleri.....	79
Tablo 3.2	Kaleiçi Ziyaret Amacı ve Ziyaret Sayısı.....	80
Tablo 3.3	Katılımcıların Önem Sıralaması.....	80
Tablo 3.4	Yerel Halkın Katıldığı aktiviteler ve Ziyaret Ettiği Mekanlar.....	81
Tablo 3.5	Yerel Halkın Tecrübelerine Göre Kaleiçi Değerlendirmeleri.....	82
Tablo 3.6	Yerel Halkın Tecrübelerine Göre Kaleiçi Değerlendirme Ortalamaları.....	82
Tablo 3.7	Kaleiçi'nin Kültürel Yapılarına Yönelik Bilgi Düzeyi Tablosu (1).....	83
Tablo 3.8	Kaleiçi'nin Kültürel Yapılarına Yönelik Bilgi Düzeyi Tablosu (2).....	84
Tablo 3.9	Kaleiçi'nin Kültürel Yapılarına Yönelik Bilgi Düzeyi Tablosu (3).....	84
Tablo 3.10	Yerel Halkın Kültürel Bir Destinasyon Olarak Kaleiçi ile İlgili İfadelere Katılım Durumları.....	85
Tablo 3.11	Yerel Halkın Kültürel Bir Destinasyon Olarak Kaleiçi Algılamalarına Yönelik Ortalamaları.....	86
Tablo 3.12	Yerel Halkın Kaleiçi Ziyaretine İlişkin Memnuniyet Durumları.....	86
Tablo 3.13	Yerel Halkın Kaleiçi'ne İlişkin Kavram Bulguları.....	87
Tablo 3.14	Kültürel Bir Destinasyon Olarak Kaleiçi Algılarının Cinsiyete Göre Farklılaşma Durumları.....	87
Tablo 3.15	Yerel Halkın Memnuniyet Durumlarının Cinsiyete Göre Farklılaşma Durumları.....	88
Tablo 3.16	Kaleiçi Algılarının Eğitim Durumuna Göre Farklılaşmaları.....	88

GÖRSELLER LİSTESİ

Görsel 2.1	Kale Kapısı	27
Görsel 2.2	Saat Kulesi.....	28
Görsel 2.3	Kale Kapısı Hanları.....	29
Görsel 2.4	Uzun Çarşı Surları ve Kitabeleri (Fetihname).....	30
Görsel 2.5	Kaleiçi'nin Geleneksel Evleri.....	31
Görsel 2.6	Yivli Minare Külliyesi.....	32
Görsel 2.7	Yivli Minare	34
Görsel 2.8	Yat Limanı.....	35
Görsel 2.9	Mermerli Plajı.....	36
Görsel 2.10	Sur Duvarları.....	37
Görsel 2.11	Hadiranus Kapısı (Üç Kapılar).....	38
Görsel 2.12	Hıdırlık Kulesi.....	39
Görsel 2.13	Kırk Merdiven.....	40
Görsel 2.14	Antik Tiyatro.....	40
Görsel 2.15	Tekeli Mehmet Paşa Camii	41
Görsel 2.16	Yivli Minare Camii.....	43
Görsel 2.17	Mevlevihane.....	44
Görsel 2.18	Zincirkıran Mehmet Bey Türbesi.....	45
Görsel 2.19	Ahi Kızı Mescidi ve Türbesi.....	46
Görsel 2.20	İskele Mescidi.....	47
Görsel 2.21	Ahi Yusuf Camii ve Türbesi.....	48
Görsel 2.22	Karamolla Mescidi.....	49
Görsel 2.23	Kesik Minare Camii.....	50
Görsel 2.24	Alaaddin Camii.....	51
Görsel 2.25	Aziz Alypios Kilisesi (Yeni Kapı Rum Kilisesi).....	52
Görsel 2.26	Nigar Hatun Türbesi	53

Görsel 2.27 Balbey Camii.....	54
Görsel 2.28 Muratpaşa Camii.....	55
Görsel 2.29 Antalya Oyuncak Müzesi	56
Görsel 2.30 Suna-İnan Kıraç Müzesi	57
Görsel 2.31 Atatürk Evi ve Müzesi	58
Görsel 2.32 Demirciler Çarşısı ve Soba Müzesi.....	59
Görsel 2.33 Pazar Hamamı	60
Görsel 2.34 Rum Millet Hamamı (Gavur Hamamı).....	61
Görsel 2.35 Yivli Minare Hamamı (Mevlevihane Hamamı).....	62
Görsel 2.36 Balık Pazarı Hamamı.....	62
Görsel 2.37 Nazır Hamamı.....	63
Görsel 2.38 II. Attalos'un Heykeli	64
Görsel 2.39 Ulusal Yükseliş Anıtı	65
Görsel 2.40 İmaret Medresesi.....	66
Görsel 2.41 Karatay Medresesi.....	67
Görsel 2.42 Atabey Armağan Medresesi (Gıyaseddin Keyhüsrev Medresesi).....	68
Görsel 2.43 Dumlupınar Ortaokulu	69
Görsel 2.44 Atatürk Caddesi.....	70
Görsel 2.45 Hesapçı Sokak.....	71
Görsel 2.46 Karaalioğlu Parkı	72
Görsel 2.47 Büyükşehir Belediye Binası.....	73
Görsel 2.48 Öğretmenler Lokali (Eski Vali Konağı).....	74
Görsel 2.49 Antalya Lisesi İdari Binalar	75

KISALTMALAR LİSTESİ

ATSO	Antalya Ticaret ve Sanayi Odası
ETI	Europe Tourism İnstitute
MEB	Milli Eğitim Bakanlığı
SPSS	Statistical Package for Social Science
TDK	Türk Dil Kurumu
UNESCO	United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization
WTO	World Tourism Organization
vd	ve diğerleri

ÖZET

Son zamanlarda insanlar, klasikleşen deniz-kum-güneş turizminin dışına çıkarak farklı turizm türlerine yönelmişlerdir. Kültür turizmi de bu turizm türleri arasında ön planda yer almaktadır. Tarihi ve konumu nedeniyle Türkiye, kültür turizmi açısından zengin kaynaklara sahiptir. Bu sebeple, kültür turizmi üzerinde araştırmalar ve çalışmalarda artış göstermektedir.

“Yerel Halkın Kaleiçi Kültür Turizmi Potansiyeline İlişkin Algıları” başlıklı yüksek lisans tez çalışmasının temel amacı Antalya ili Kaleiçi Bölgesi’nin yerel halk açısından Kültür Turizmi bağlamında tanınırlığını ölçerek, sürdürülebilir turizmin önemli bir basamağı olan kültür turizminin bu bölgede devamlılığını sağlamaktır.

Çalışma üç bölümden oluşmaktadır. İlk iki bölümde konuyla ilgili kavramlar üzerinde literatür taraması yapılmıştır. Üçüncü bölümde ise analiz kısmına yer verilmiştir.

Üçüncü bölümde analizler SPSS 18.0 (Statistical Package for Social Science) paket programında analiz edilmiştir. Frekans ve yüzde analizlerinden ve standart sapma ile ortalama hesaplamalarından faydalanılmıştır. İfadelerin güvenilirliği için Cronbach’s Alpha’dan yararlanılmıştır. Gruplar arası farklılıkların ölçülmesi amacıyla parametrik analiz tekniklerinden bağımsız örneklem T-testi ve tek yönlü ANOVA testinden faydalanılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kültür, Kültürel Miras, Sürdürülebilirlik, Kültür Turizmi, Kaleiçi

SUMMARY
PERCEPTION OF THE POTENTIAL OF LOCAL RESIDENTS CULTURAL
TOURISM IN KALEİÇİ

People recently tend to experience different types of tourism instead of typical sea-sand-sun tourism. Cultural tourism as one of these tourism types remains at the forefront of this new trend. Due to its historical and geographical position Turkey has rich resources with regards to cultural tourism.

This study titled as “perception of the potential of local residents cultural tourism in Kaleiçi” aims to measure recognisability of Antalya, Kaleiçi region in terms of local people and their attitudes to cultural tourism as well as providing continuance is sustainable tourism.

The three-part study, the first and second part includes the literature reviews about the concepts in the third and final section methodology and the results of the research were given.

In the third part, analysis is carried out by using, SPSS 18.0 and frequency, standart deviation, mean,percentile has been used. As fort he reliability of statements Cronbach Alpha has been used. Parametric analysis techniques like one way ANOVA, T-testi were used for measuring the difference between the groups.

Keywords: Culture, Cultural Heritage, Sustainability, Cultural Tourism, Kaleiçi

ÖNSÖZ

“Kaleiçi’nin Kültür Turizmi Potansiyeli ve Yerel Halkın Buna İlişkin Algıları” adlı yüksek lisans tez çalışmamın hazırlık sürecinde sahip olduğu bilgi birikimi ile bana yol gösteren ve desteğini esirgemeyen danışmanım saygıdeğer hocam Yrd. Doç. Dr. Nurşah Şengül’e sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Çalışmam sırasında zaman ayırıp fikir ve görüşlerini paylaşan, çalışma sırasında kullanılan anket formunun hazırlanması ve verilerin analizi sırasında bana her türlü yardımı sağlayan Yrd. Doç. Dr. Ece Ömüriş’e ve Ar. Gör. Oğuz Doğan’a teşekkürü bir borç bilirim.

Ayrıca tüm eğitim hayatım boyunca olduğu gibi çalışmam sırasında da desteğini benden esirgemeyen ve hep yanımda olan aileme sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Altan DEMİREL
Antalya, 2017

GİRİŞ

İnsanlar günümüze kadar farklı amaçlar ile seyahat etmişlerdir. Başlangıçta seyahatin amacı insanların yaşamını idame edebilmesi iken, turizm kavramı ile birlikte merak duygusu ön plana çıkmaktadır. Merak duygusu ile birlikte kitle turizmi öncülüğünde birçok turizm türü ortaya çıkmıştır. Kış turizmi, inanç turizmi, kültür turizmi, özel ilgi turizmi, sağlık turizmi, doğa turizmi vb. gibi kavramlar ile birlikte turizm türleri çeşitlilik kazanmıştır.

Turistlerin istek ve ihtiyaçları çok farklılık göstermektedir. Bazı turistler deniz, kum, güneş, doğa sporları, su sporları gibi etkinliklere önem verirken, bazı turistler ise kültürel ve tarihsel değerleri tecrübe edinmeyi önemsemektedirler. İlgi alanlarını ve ihtiyaçları çoğaltabilmek mümkündür.

Türkiye’de turizm 1980’li yılların başından itibaren Devlet teşvikleri ile birlikte gelişim göstermeye başlamıştır. Turizm Teşvik Kanunu ile birlikte Akdeniz ve Ege kıyılarında yatırımcıları destekleyici politika izlenmesinin ardından turistik tesislerde artış görülmeye başlanmıştır. Turistik tesislerin artmasıyla birlikte ve her şey dâhil sisteminin işlemesi sebebiyle çevre zarar görmüş ve tarihi ve kültürel güzellikler geri planda kalmıştır.

Turizm hareketinin yaz aylarına odaklanması verimli bir turizm olayının oluşmasının önünü tıkamaktadır. Kültür turizmi, kış turizmi vb. gibi turizm türlerinin daha etkin olması hem turizmin dört mevsime yayılmasının hem de ekonomik ve sosyal gelişimin kırsal bölgelere yayılmasının önünü açmaktadır.

Her toplum kendi kültürünü ve benliğini ortaya koymaktadır. Ulusların tarihi zenginliği, kültürel çeşitliliğe bağlıdır. Son zamanlarda ise turistleri cezbeden bu kültür farklılıklarıdır. Bu sebeple kültür turizmine olan ilgi giderek artmaktadır.

Kültür ve turizm birbiriyle bütün bir olgudur. Özellikle Türkiye coğrafi ve tarihi bakımından kültürel değerlerinin incelenmesi gereken yerlerden biri konumundadır. Türk kültürü, Orta Asya’ya kadar dayanan tarihi ve günümüze gelene kadar birçok medeniyeti bünyesinde barındırmış olması ile birlikte elimize zengin bir malzeme bırakmıştır. Bu durum da kültürel açıdan dünya üzerinde Türkiye’ye olan ilgi ve alakanın sürekli olmasına sebebiyet vermektedir.

Kültür turizmi denilince ilk akla gelen tarihi güzellikler ve doğal güzelliklerdir fakat, kutlama şekilleri, eğlence şekilleri ve etkinlikler gibi doğru yaklaşım ve planlamalar ile turistlerin bir yerden başka bir yere seyahat etmesi için teşvik edici olabilir. Kültürel etkinliklerin zenginliği ile birlikte destinasyonların imajları olumlu yönde ilerlemesine sebep olmaktadır.

Bu çalışmaya Antalya – Kaleiçi bölgesinde yer alan kültürel varlıkların yerel halk tarafından bilinirliğini ve algısını ölçmek amacıyla yola çıkılmıştır. Bu destinasyonun kültürel açıdan turizm hareketliliğinin artması için öneriler sunulmuştur.

Çalışma üç bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde kültür, kültürel miras, sürdürülebilirlik ve kültür turizmi kavramlarının daha iyi kavranabilmesi için literatür taraması yapılmıştır.

İkinci bölümde ise Kaleiçi Bölgesi'nde yer alan tarihi ve kültürel yapıların incelemesi yapılmıştır. Literatür taraması yapılan iki bölümde araştırma kaynağı olarak, tezler, kitaplar, bilimsel makaleler ve diğer bilimsel kaynaklar kullanılmıştır.

Araştırmanın üçüncü ve son bölümünde, yerel halka sorulmak üzere hazırlanmış anket formunun uygulama sonuçları ve bu sonuçların analizlerine ve bulgularına yer verilmiştir. Ayrıca çıkan sonuçlar ışığında çözüm önerileri sunulmuştur ve Kaleiçi bölgesinde gelecek zamanlarda gerçekleşecek kültür turizmi faaliyetlerinde nasıl bir yol izlenmesi gerektiği konusunda fikirler belirtilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

KÜLTÜR, KÜLTÜREL MİRAS, SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK VE KÜLTÜR TURİZMİ TERİMLERİ

Çalışmanın bu bölümünde temel kavramlar olan kültür, kültürel miras, sürdürülebilirlik ve kültür turizmi üzerinde durulacaktır. Bu sebeple ilk olarak kavramlar açıklanacak ve incelenecektir.

1.1. Kültür Kavramı

Kültür kelimesi, başlı başına geniş anlamlar ifade eden bir kavramdır. Dil, din, millet, gelenek- görenek, sanat, giyim, medeniyet, değerler ve bunun gibi akla gelebilecek insan tarafından ortaya çıkarılmış, ileri nesillere aktarılan, toplumsal, bütünleştirici, öğrenilen ve değişen bir olgudur. Bu sebeple ‘kültür’ kavramı birçok tanımla açıklanmaya çalışılmıştır (Doğaner, 2013: 13).

Kültür kelimesi etimolojik olarak Latince kökenli “bakmak, yetiştirmek, inşa etmek” anlamına gelen ‘*cultura*’ kelimesinden gelmektedir. *Cultura* kelimesi ise özen göstermek, korumak, ikamet etmek, toprağı sürmek, ekip biçmek vd. anlamlarına gelen *colere* kökünden türetilmiştir. (Williams, 2005:105; Gökberk, 2007: 65-66). Latineden temellenen kültür kelimesi dilimize Fransızca ve Amerikan dilinden gelmiş kabul edilir. Fransızcada kültür kelimesi irfan, Amerikan dilinde ise medeniyet anlamına gelmektedir (Meriç,1986:15). Ziya Gökalp kültür ve medeniyet kavramlarını ayrı ayrı ele alır ve kültür yerine *hars* kelimesini tercih eder. Ziya Gökalp’e göre hars milli, medeniyet ise evrenseldir. (Gökalp, 1976:1) Antropolog ve sosyologların çoğu medeniyet kavramını değil kültür kavramını kullanmaktadırlar. Kimine göre ise bu iki kavram eş anlamlıdır. (Meriç, 1986:44)

TDK ise kültürü; “tarihsel, toplumsal gelişme süreci içinde yaratılan bütün maddi ve manevi değerler ile bunları yaratmada, sonraki nesillere iletmede kullanılan, insanın doğal ve toplumsal çevresine egemenliğinin ölçüsünü gösteren araçların bütünü” olarak tanımlamaktadır (TDK, 2016).

UNESCO’nun düzenlediği Dünya Kültür Politikaları Konferansı Sonuç Bildirgesi’nde bulunan kültür tanımı ise: “en geniş anlamıyla kültür, bir toplumu ya da toplumsal bir grubu tanımlayan belirgin maddi, manevi, zihinsel ve duygusal özelliklerin birleşiminden oluşan bir bütün ve sadece bilim ve edebiyatı değil, aynı zamanda yaşam biçimlerini, insanın temel haklarını, değer yargılarını geleneklerini ve inançlarını da kapsayan bir olgu”dur (UNESCO, 2016).

Kültüre genel bir tanım getiren K. Marx ise, kültürü ‘doğanın insanlara sunduklarına karşılık, insanların ürettiği her şey olarak tanımlamaktadır (Güvenç, 2011: 123).

Kültür kavramına sosyolojik açıdan bakan İngiliz Antropolog E.B.Taylor, günümüzde de kullanılan bir tanımlama getirmiştir. Taylor kültürü “etnografyadaki en geniş anlamında, bilgi, sanat, hukuk, ahlak, töre ve tüm diğer yetenek ve alışkanlıkları içeren bir karmaşık bütün” olarak tanımlamıştır ve Taylor bu tanımlamadan sonra kültür çalışmalarına ağırlık vermiştir (Kocadaş, 2006: 2).

Kültür kavramının diğer bir tanımı ise şöyledir: kişilerin, toplum haline gelmesi ile toplum üyeleri bazı sorunlar ile başa çıkmak ve ihtiyaçlarını gidermek için birçok araca gereksinim duyar. Bu gereksinimler, toplumlarda kültür kavramının doğmasına sebep olmuştur (Duran, 2011: 292).

Holfstede ise kültürü, bir grubu başka bir gruptan ayıran zihinsel bir programa, Linton, paylaşılan ve aktarılan öğrenilmiş davranışlara ve bu davranışların sonuçlarına benzetmekte ve Kluckhohn ise tecrübelerle ilgili hatıraların saklandığı insan hafızasını, toplumun, bir grubun veya bir zümrenin deneyimlerini saklayıp geleceğe aktardığı mirası, kültüre benzetmektedir. Bu tanımlamalara bakarak kültürün insanlar tarafından üretilmesi, ileri nesillere taşınması, paylaşılması ve davranışı şekillendirmesi ortak terimler olarak nitelendirilebilmektedir (Ünlü vd., 2016: 169).

Kültür kavramının tarihten bugüne kadar geniş bir kapsama sahip olması ve çok anlamlı oluşu da tanımları bir kesin tanı altında açıklayamamaktadır. Bütün bu tanımlamalar da kültür kavramının genel bir tanımının olmasını zorlaştırmıştır. Ancak Kroeber ve Kluckhohn kültür kavramını 4 başlığa ayırmıştır (Güvenç, 2011: 95).

- **Bilim Alanında Kültür:** Uygarlık/medeniyet anlamına gelmektedir
- **Beşeri Alanda Kültür:** Eğitim ile gelen üründür.
- **Estetik Alanda Kültür:** Güzel sanatlardır.
- **Teknolojik ve Biyolojik Alanda Kültür:** Üretim, yetiştirme, ekme ve tarımdır.

Tablo 1.1 kültür kavramının kullanıldığı alanları açıklamada yardımcı olacaktır.

Tablo 1.1 Çeşitli Kültür Kavramları ve Anlamları

KAVRAMLAR		ANLAMLAR	
Kullanma Alanlarına göre	Genel	Özel	Nitelikler Görevler
Bilimsel Alanda “Kültür”	Uygarlık	Çin-Hint Fransız Batı ve İslam “Kültürü veya Uygarlığı” gibi.	Tarihsel, bütünsel ve evrensel.
Beşeri Alanda-Günlük Dilde “Kültür”	Eğitim	Genel mesleki ve teknik eğitim; tıp,hukuk, dil, din, sanat ve fen eğitimi; örgün ve yaygın eğitim gibi.	Değerlendirici, eleştirici, geliştirici, öğretici ve yayıcı.
Estetik Alanda “Kültür”	Sanat	Gotik, Barok, Rönesans ve modern sanat; resim sanatı, müzik sanatı, ilkel ve modern sanat;romantik ve gerçekçi sanat gibi.	Eleştirici, yaratıcı, eğitici, değerlendirici, güzel ya da güzelleştirici, estetik
Teknolojik ve Biyolojik Alanda “Kültür”	Üretim	Avcılık, tarım ve endüstri kültürü, ekin kültürü, mikrop kültürü gibi.	Günlük toplumsal yaşamı destekleyici, üretici, deneyici, çoğaltıcı ve besleyici.

Kaynak: Lembed, 2012: 45

Kültür tanımını daha da açıklayıcı yapmak gerekirse, kültürün temel özelliklerini aşağıdaki gibi açıklayabilir ve daha anlaşılır hale getirilebilir.

Kültür Öğrenilir: Kültür, doğduktan sonra bireyin edindiği tecrübeler, davranışlar ve alışkanlıklardır. Kültür kalıtsal değildir.

Kültür Tarihi ve Süreklidir: Dil insanları diğer canlı türlerinden ayıran en önemli özelliktir. İnsan dil ile gelişir ve eğitilir. Dil bir kültürü öğrenir ve gelecek nesillere aktarır. Kültürün devamlılığını gelenek ve görenekler sağlar ve bu da dil ile aktarılır. Bunun sonucunda dil, kültürü tarihi ve sürekli yapar.

Kültür İdeal ya da İdealleştirilmiş Kurallar Sistemidir: Uygun olma durumudur. Sistemin bir parçası olan kişi, kültürel kuralı bilir ve kural dışı davranışları hemen seçer.

Kültür İhtiyaçları Karşılıyıcı ve Doyum Sağlayıcıdır: Kültür biyolojik olarak temel gereksinimleri karşılamaktadır hatta bunlardan doğan 2. derece gereksinimleri de büyük oranda karşılamaktadır. Psikoloji, doyum varsa alışkanlıkların idame ettiğini göstermektedir. Doyum olmadığında alışkanlıklar devam etmez. Bu sebeple, kültürel öğeler doyum ve hizmet sağlarsa toplumun bir üyesi olabilirler. Kişisel gereksinimler bir nebze benzerdirler. Bu sebeple kültürler de benzerlik göstermektedirler.

Kültür Değişir: Kültür zamanla çevresine uyum sağlamaktadır. Kültürel sistemin içerisinde bulunan kişilerin gereksinimlerini karşılayacak şekilde uyum sağlar. Şartlar değiştikçe doyum azalır ve değişir. Kültür de yeni gereksinimlere uyum sağlar. (Güvenç, 1993: 102-107).

1.2. Kültürel Miras

Kültür mirası ya da kültürel miras, bir toplumun yaşam tarzını ve düşüncesini belirten gelenek-görenek ve nesnelere meydana gelmektedir. Bu gelenek-görenek ve nesnelere belirli bir yaşam tarzını göstermekte, bunun gerçekliğini ve tarihini açıklamaktadır. Doğal alanlar, kendine özgü özelliği olan dağlar, göller, tarih öncesi mağaralar, dini merasimlerin yapıldığı mekânlar, antik kalıntılar, bina ve yapılar ve tarihi özelliği olan yerler kültürel miras kapsamında yer almaktadır. Sadece taşınır nesnelere olmamakla beraber taşınmaz varlıklar da kültürel miras bakımından önemli bir yere sahiptir (Gögebakan, 2014: 49-50).

Kültürel miras varlıkları taşınır ve taşınmaz kültür varlıkları olmak üzere 2'ye ayrılmaktadır. Taşınmaz kültür varlıkları şehirler, şehir kalıntıları, anıtsal mimariler gibi toplumların hayatında özel ve önemli olayları yaşamış bölgeleri içermektedir. Taşınır kültür varlıkları dâhilinde ise araştırma ve eğitim, etnografya ve açık hava müzeleri bulunmaktadır (Günay, 2007: 4-6).

1972 yılında UNESCO tarafından hayata geçirilen “Dünya Kültür ve Doğal Mirası Koruma Sözleşmesi”, kültürel ve doğal mirasın tanımının yapılması, nasıl korunacağına belirlenmesi ve bu mirasın nasıl saklanması gerektiğinin belirtilmesi açısından, önemli bir değerdir. Bu bağlamda son yıllarda kültürel mirasın korunması ve saklanması açısından artarak ilerleyen bir bilinçlenme ve bir gayret göze çarpmaktadır. Kültür turizminin de kitlesel olarak yapılan turizm faaliyetlerinin, kültürel deformasyonlara sebep olması nedeniyle bu sorunları önlemek amacıyla yapılmış bir turizm türü olduğunu söylemek olasıdır (Kozak ve Bahçe, 2012: 152).

Kültürel miras somut ve somut olmayan kültürel miras olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Somut kültürel miras ise kendi içinde taşınır ve taşınmaz kültürel miras olarak iki alt başlıkta incelenmektedir.

Tablo 1.2 Kültürel Mirasın Sınıflandırılması

KÜLTÜREL MİRAS		
SOMUT KÜLTÜREL MİRAS		SOMUT OLMAYAN KÜLTÜREL MİRAS
Taşınmaz Kültürel Miras	Taşınır Kültürel Miras	
Mimari Eserler	Resimler	Müzik
Anıtlar	Heykeller	Halk Dansları
Arkeolojik Sitler	Kütüphane Eserleri	Tiyatro
Tarihi Merkezler	Arşivler	Edebiyat
Bina Grupları	Takılar Ve Süs Eşyaları	Sözlü Gelenekler
Kültürel Manzaralar	Eski Paralar	Törenler, Şölenler
Tarihi Parklar, Bahçeler	Günlük Eşyalar	Gelenekler-Görenekler
Kanallar, Köprüler	Müzik Aletleri	El Sanatları Geleneği
Yel Değirmenleri vb.	Fotoğraflar vb.	Geleneksel Oyunlar vb.

Kaynak: Aslan ve Ardemagni, 2006'dan aktaran Dönmez ve Yeşilbursa, 2014: 427.

1.2.1 Somut Kültürel Miras

17 Ekim-21 Kasım 1972 tarihleri arasında Paris'te toplanan “Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü Genel Konferansı'nda” 1. Maddede açıklanan karara göre aşağıda belirtilenler “somut kültürel miras” olarak kabul edilmiştir.

Anıtlar: Tarihi, bilimsel veya sanatsal bakımdan evrensel öneme sahip olan mimari yapıtlar, resim ve heykel dalındaki başyapıtlar, mağaralar, kitabeler ve arkeolojik özelliği olan yapılarıdır.

Yapı Toplulukları: Mimari yapısı gereği, alan üzerindeki konumu sebebiyle sanat, tarih ve bilim bakımından evrensel bir değeri olan birleşik veya ayrı yapı topluluklarıdır.

Sitler: Tarihsel, estetik, etnik köken açısından evrensel bir öneme sahip olan, insan tarafından ortaya çıkarılmış veya doğa ve insanın ortak ürünü olarak ortaya çıkarılmış eserler ve arkeolojik sit alanlarıdır (UNESCO, 2016).

1.2.2. Somut Olmayan Kültürel Miras

UNESCO (2016), Somut Olmayan Kültürel Miras'ı “Toplulukların, grupların ve kimi durumlarda bireylerin, kültürel miraslarının bir parçası olarak tanımladıkları uygulamalar, temsiller, anlatımlar, bilgiler, beceriler ve bunlara ilişkin araçlar, gereçler ve kültürel mekanlar” biçiminde tanımlamıştır.

UNESCO'nun 2003 yılında kabul ettiği Somut Olmayan Kültürel Miras Sözleşmesi, somut olmayan kültürel mirasın hangi alanları kapsadığını aşağıdaki şekilde belirtmiştir.

- Somut olmayan kültürel mirasın aktarılmasında taşıyıcı bir görev gören dil, sözlü gelenek ve anlatımlar.
- Gösteri sanatları
- Toplumsal uygulamalar, ritüeller ve şöenler
- Doğa ve evrenle ilgili bilgi ve uygulamalar
- El sanatları geleneği

Sözleşme; bu kapsadığı alanları göz önünde bulundurarak kültürel mirasın araştırılmasını, toparlanmasını, müzeler açılmasını, ders olarak verilmesini, arşiv bölümünün oluşturulmasını, medyada kültür değerlerinin yer almasını, nesiller arası kopuklukları ortadan kaldıracak şekilde verimli bir biçimde değerlendirilmesini öngörmektedir. Ayrıca Somut Olmayan Kültür Mirası Sözleşmesi, yeni neslin bilinçlenmesi gerektiğini, uluslararası devletlerin karşılıklı olarak işbirliği ve yardımlaşma ruhu ile birlikte kültürel mirasın korunması gerektiğini ve gerekli önemin verilmesi gerektiğini amaçlamıştır (Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2016).

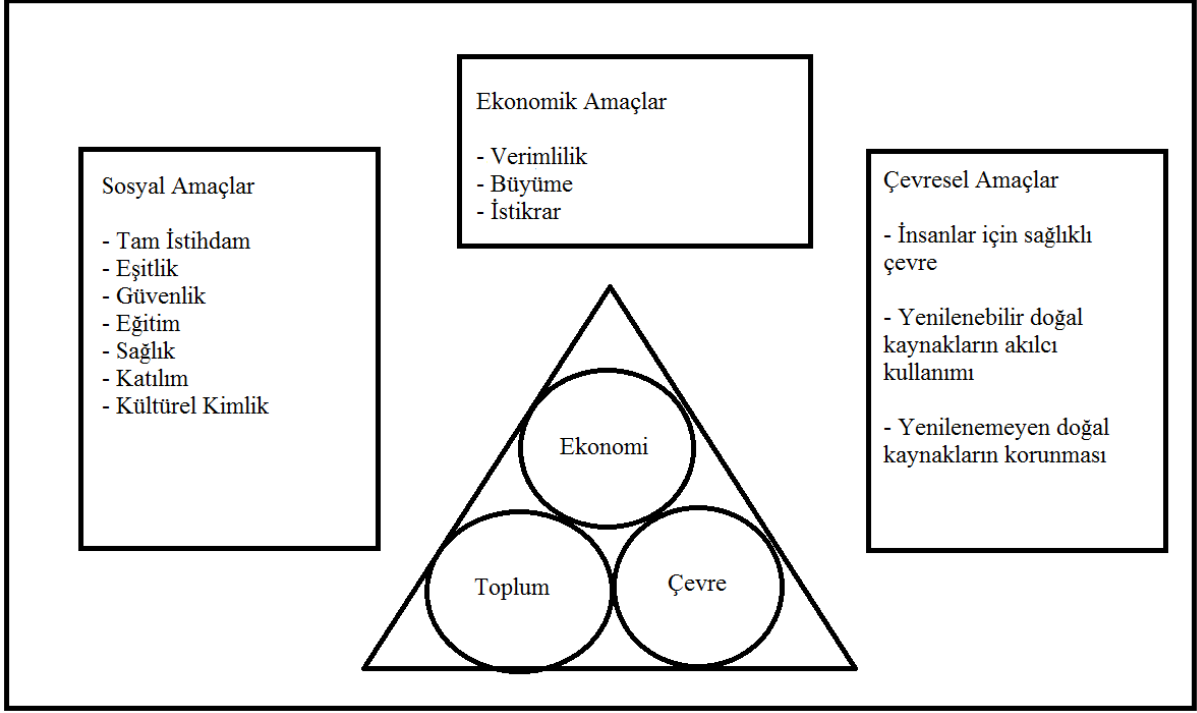
1.3 Sürdürülebilirlik ve Sürdürülebilir Kalkınma

İngilizcede “sustainability” olarak ifade edilen kavram dilimize sürdürülebilirlik şeklinde dâhil olmuştur. Kelimenin anlamına bakılacak olursa beslemek ve devam ettirmek anlamı ortaya çıkmaktadır. Fakat işlevsel olarak bakılacak olursa “sürdürülebilirlik” kavramı birçok tanımla ifade edilmektedir (Küçükaslan, 2007: 46).

Sürdürülebilirlik; günümüz ihtiyaçlarını karşılarken, elde bulunan doğal kaynakları muhafaza etmek ve gelecek kuşaklara iyi bir ortam bırakmak için yapılan çalışmalardır (Kuter ve Ünal, 2009: 147).

Bramwell ve Lane (2000: 84) sürdürülebilirlik kavramının, “yalnızca çevre veya yeşil kavramlarıyla beraber ele alınmaması, huzurun ve sosyal ihtiyaçların nasıl elde edileceği ile ekonomik ve çevresel şartların yarattığı kısıtlamalar dâhilinde nasıl bir çözüm bulunması gerektiği de düşünölmelidir” şeklinde tanımlamıştır.

Sürdürülebilirlik kavramının farklı tanımları olmasıyla beraber çok geniş bir anlamı kapsadığı ve tüm toplum bireylerini etkilediği görölmektedir. Ortak nokta ise sürdürülebilirlik kavramının 3 boyutu olduğudur. Çevresel boyutu daha çok göz önünde olsa da ekonomik ve sosyal boyutunu da bir bütün olarak görmek gerekmektedir. Bu 3 boyutu Şekil 1’de daha ayrıntılı olarak görölmektedir (Altuntaş ve Türker, 2012: 42).

Şekil 1.1 Sürdürülebilir Kalkınma Boyutları

Kaynak: Soubbotina, 2004: 10

Sürdürülebilir kalkınma insanlar arasında ve insanla doğa arasındaki uyumu arttırmayı amaçlamaktadır. Bu amaca da aşağıdaki uygulamalar ile ulaşabilmek mümkündür.

1. Toplum bireyleri ile birlikte karar alınmasını sağlayan siyasal bir sistem,
2. Sürdürülebilir kalkınmaya yardım edebilecek ekonomik bir sistem,
3. Haksızlığı önleyici sosyal bir sistem,
4. Çevresel dengeleri koruma amaçlı bir üretim sistemi,
5. Yeniliği amaçlayan teknolojik bir sistem,
6. Tüm bu sistemleri yönetecek bir yöntem,
7. Ekonomik ve çevresel yönü olan ürün ve hizmet üretmek,
8. Kaynak, ürün ve hizmeti doğal sisteme uyarlacak bir şekilde planlamak,
9. Endüstriyelliğe uygun bir teknoloji geliştirmek,
10. İş yerlerini kaynaklara uygun ve estetik bir biçimde düzenlemek,
11. Ekolojik dengeyi koruyucu koruma odaklı bir görüş,
12. Biyolojik çeşitliliği korumak,
13. Ekosistemler korumaktır.

Çünkü sürdürülebilir bir kalkınma için öncelikle doğal sistemin başarılı olması gerekmektedir. Tüm endüstriyel dallardaki ilk amaç sürdürülebilir kalkınma uygulamaların gerçekleşmesi ile sağlanmaktadır (Küçükaslan, 2007: 51-54).

1.3.1 Sürdürülebilirlik Kavramının Tarihi

1960'lı yıllardan beri uzmanlar, doğadaki çevre tahribatı konularına ilgi çekmekte ve eleştirilerde bulunmaktadırlar. Fakat bu süreçte eşik oluşturan 70'li yıllarda "sürdürülebilirlik" kavramının gündeme gelişi. Sürdürülebilirlik kavramı, ilk olarak 1972 yılında Stockholm'de düzenlenen Dünya Çevre Konferansı Raporu'nda yer alan "eko-gelişme" kavramı çerçevesindeki tartışmalara bağlı olarak gelişmiştir.

1972 yılında ise Roma Kulübü "Büyümenin Sınırları" başlıklı bir çalışma yayımlamıştır. Bu çalışma, büyüme ve kaynaklar arasındaki ilişkiye dikkat çekmektedir. "Sıfır Büyüme Raporu" olarak da bilinen bu rapor ülkeler arasında gelişme, sanayileşme ve çevre arasındaki sorgulamayı tetiklemiştir (Küçükaslan, 2007: 48)

Sürdürülebilirlik kavramı 1987 yılında Brundtland Raporu olarak da bilinen "Birleşmiş Milletler Ortak Geleceğimiz Raporunda" ifade edilmiştir ve daha sonra 1992 Rio Dünya Zirvesi'nde çevre kavramı ele alınmış ve ülkelerin bu konuda yasal düzenlemelere gitmesi gerektiği belirtilmiştir (Gönel, 2002: 74).

1987 Brundtland Raporu'na göre sürdürülebilirlik için şu temel ilkelerin olması gerektiği ifade edilmiştir.

- Bütüncül planlama ve stratejik geliştirme,
- Temel ekolojik süreçleri koruma,
- İnsan mirasını ve bio-farklılığı koruma,
- Verimliliğin uzun bir döneme yayılmasını ve gelecek kuşaklara ulaşmasına izin veren büyüme modelleri,
- Ekonomik büyüme ile doğal kaynaklar arasında denge,
- Ülkelerarası hakça oluş ile olanaklar arasındaki denge, gibi ilkeler belirlemişlerdir (Gümüş ve Özkök, 2009: 52).

1992 Rio öncesindeki bir gelişme yine 1992'de gerçekleşen Heidelberg Buluşması'dır. Altmıştan fazla ünlü bilim adamının oluşturduğu bir ekip çevre hareketlerine karşıt bir görüş belirtmişler ve yapılan çalışmaların sözde bilimsel olduğunu ayrıca ülkelerin giderek ekonomik bağımsızlıklarını tehdit ettiği görüşünü savunmuşlardır.

Rio Zirvesinden 5 yıl sonra gerçekleşen Kyoto Protokolü ise sürdürülebilirlik kavramını, “İklim Değişimleri ve Etkileri” başlığı altında gündeme getirmiştir. Buna bağlı olarak sürdürülebilirlik kavramının sadece küresel bir ortaklık düşüncesi ile gerçekleşeceğini savunarak, bu ortaklığa yön verebilmek için Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Komisyonu’nun temeli atılmıştır. (Küçükaslan, 2007: 48-49)

1.3.2 Sürdürülebilirlik ve Kültürel Miras

Literatür incelendiğinde bu iki kavramın akademik anlamda çok az çalışmaya dâhil olduğu görülmektedir. Nedeni ise iki kavramın da aynı ana konuyu işlemesi olarak açıklanabilir. Kavramlar incelendiğinde sürdürülebilirlik, varlıkların gelecek kuşaklara aktarılmasını, kültürel miras ise geçmişteki varlıkların günümüze aktarılmasını ifade etmektedir (Garrod ve Fyall, 2000: 686).

Turizm açısından bakıldığında, turizmin olumlu etkilerini artırmak ve olumsuz etkilerini en aza indirmek destinasyonlar için beklenen bir hedeftir. Bu bağlamda, bu turizm varlıklarının ileri kuşaklara aktarılması için korunması ve geliştirilmesi gereklidir. Bu da sürdürülebilirliğin sağlanmasıyla olacaktır. (Uslu ve Kiper, 2006: 305)

Sürdürülebilirlik ve kültürel miras arasındaki bağlantı 3 şekilde ifade edilmektedir. Birincisi kültürel miras olmazsa turistler gezi ve tatillerinde, destinasyonun tarihini ve geleneklerini görme fırsatından mahrum kalacak olması, ikincisi kültürel mirasın devamlılığı turizm verimliliğini ileri seviyeye taşıyacak olması, üçüncü ve son olanı ise kültürel mirasın aşırı kullanımı ve ticarileştirilmesi, yok edilmesi ve yenilenmesi sosyal adalet ilkelerinin ihlaline sebep olacaktır. (Du Cros ve Bauer ve Song, 2005: 180). Sürdürülebilirlik içerisinde ise kültürel miras varlıklarının korunması gerekmektedir. Bu noktada bu iki kavram arasında sıkı bir ilişki söz konusudur.

Kültür turizmindeki dengesiz büyüme ise sürdürülebilirlik sorununu ortaya çıkarmaktadır. Talebin artması ile ziyaretçilerin olumsuz etkileri, kültürel miras varlıklarının zarar görmesine neden olmaktadır. Fakat göz önünde tutulan amaç giriş ücreti gibi ekonomik etkenler olduğu için mirası korumak ikinci planda kalmaktadır. Bu yüzden bu amaçların tekrar gözden geçirilmesi gerekmektedir. Kültürel miras korunurken belli bir maliyet söz konusudur. Bir kültürel miras varlığını korumak ve geliştirmek için harcanacak para belli iken, bu varlıktan elde edilecek faydayı hesap etmek mümkün değildir. Bu da kültürel mirasın pazar-dışı değerinden kaynaklanmaktadır. Sürdürülebilirlik açısından temel sorunlardan bir diğeri de yöneticilerin turist davranışları ve bu davranışlara karşı nasıl bir yönetim anlayışı sergileyeceğini bilememesidir. Bu sebeple sürdürülebilir becerilerinin arttırılması

gerekmektedir. (Kozak, 2014: 49-53). Kültürel miras açısından bakıldığında ise, alan yönetimi üzerine yapılacak olan çalışmalar ve araştırmalar önem arz etmektedir.

Kültürel miras ve turizmi nasıl sürdürülebilirlik ile bir bütün olarak düşünebiliriz sorusunun cevabı aşağıdaki Tablo 1.3'te ayrıntılı olarak incelenmiştir.

Tablo 1.3 Kültürel Miras ve Turizmin Sürdürülebilir Bütünleşmesi

<p>1. Yerel Katılım</p> <p>Kültürel miras düşüncesinin öğrenilmesinin sağlanması, toplumdaki tüm sektörlerin turizm etkinliklerine katılımının sağlanması, planlamadan uygulamaya yerel kontrol sağlanması, yerel kapasiteyi geliştirme ve güçlendirme, çevresel sonuçların gözlenmesi ve sürdürülebilir yaşam tarzının oluşturulması.</p>
<p>2. Eğitim ve Uygulama</p> <p>Sürdürülebilir farkındalık ve paydaşların (toplum, hükümet, endüstri ve ziyaretçiler) eğitimi, turizm bilincinin sağlanması eğitimi, kültürel miras ve miras bilgisi eğitiminin verilmesi, sürdürülebilirlik yönetimi ve planlaması eğitimi, ilkokullarda sürdürülebilir tüketici eğitimi, profesyoneller için yaratıcı metot ve beceri eğitimi.</p>
<p>3. Yorumlama ve Ashna Uygunluk Dengesi</p> <p>Ulaşılabilirlik yöntemi ve koruma amaçlı yorumlama, eğitim ve eğlence bileşenleri arasındaki denge, paydaşlar arasında görüşülebilir-anlaşılabilir, çoğulcu ve uygulanabilir orijinallik, çoklu yorumlama ve devlet yaptırımı ihtiyacı.</p>
<p>4. Sürdürülebilir Merkezli Turizm Uygulaması ve Yönetimi</p> <p>Sürdürülebilir turizm stratejileri geliştirme, turizm planlamasında sürdürülebilir bir yaklaşıma sahip olma, kısa dönemde ekonomik fayda yerine sürdürülebilirlikte zenginlik sağlama, mevcut turizm ve miras arasındaki ilişkinin yeniden gözden geçirilmesi ve sürdürülebilir turizmin temel parametrelerinin gözlenmesi.</p>
<p>5. Bütünleşik Planlama ve Yönetim</p> <p>Bilgi esaslı sürdürülebilir politika yönetimi ve planlaması, çok katımlı ve çok disiplinli yaklaşım, turizm planlaması ve tepkisel mirastan bütünleşmiş ve önekin planlamaya geçiş, bütünleşmiş yönetim ağının uygulanması, bütünleşmiş işletme programlarının uygulanması</p>
<p>6. Sürdürülebilir Gelişim Politikası ve Çerçevesi Bağlamında Turizm ve Kültürel Mirasın Birleşimi</p> <p>Destinasyon ve kaynak planlaması çerçevesinde hem kültürel miras hem de turizmin bütünleşmesi, sürdürülebilir gelişme planlama araçlarının istihdamı (kaynak yönetimi, yerel kapasitenin geliştirilmesi gibi), Sürdürülebilirlik gelişme ilkelerine bağlılık: çevresel sorumluluk, sosyal uyum, adalet, toplum için teknolojik destek ve ekonomik tutarlılık.</p>
<p>7. Turizm Gelişiminin Dengeli İlerlemesi</p> <p>Dengeli ilerleme ilkelerine uyum (yerelliğin önceliği politikası, etkileri ile büyüme dengesi), gelişim yönetim strateji ve araçları: talep, bölge, davranış ve atık yönetimi.</p>
<p>8. Bütünleşmiş Devlet ve Paydaş Katılımı</p> <p>Planlama, finans, yasama gibi devlet liderliği, yönetimi ve desteği, plan önceliklerinin tekrar düşünülmesi, uygulama sorumluluğu, bölgesel, yerel ve ulusal yönetimlerin senkronize olması, devlet, uzlaşma, sektör ve ortaklık planı</p>
<p>9. Pazar ve Ürün Çeşitlendirmesi</p> <p>Pazar araştırması, ürün değerlendirme, pazar bölümlendirme ve alt bölümlendirme, ürün dönüşümü ve miras kaynaklarının seçimi, duyarlı ve yaratıcı ürün geliştirme ve pazar yerleştirme.</p>

Tablo 1.3 Kültürel Miras ve Turizmin Sürdürülebilir Bütünleşmesi (Devamı)

<p>10. Yeterli ve Farklılaştırılmış Kaynak Yaratma</p> <p>Çapraz finansman ve karma destek, miras alanlarının, toplumların ve işletmelerin finansal anlamda kendine güvenmesini sağlama, geleneksel hayat tarzı ve toplum değerlerinde yeterli koruma yatırımı, turizm ve miras ile alakalı yeterli veri toplama, yerel girişim desteği ve ön hazırlık.</p>
<p>11. Uluslararası Yönetim ve Destek</p> <p>Ekolojik sürdürülebilirlik ve sürdürülebilir gelişim amaçları için global politik bağlılık, uluslararası organizasyonların yönetim ve desteği, küresel iyi uygulamalar alışverişi, sürdürülebilirlik odaklı eğitim, uluslararası araçların uygunluğu ve yaygın hale getirilmesi.</p>
<p>12. Miras Sermayesi Yaklaşımı</p> <p>Miras idareciliğinde sermaye yaklaşımına geçiş, mirasın sürdürülebilir olması için yönetim ve planlama, miras varlıklarının kıymetlenmesi.</p>
<p>13. Alan Yönetimi</p> <p>Ekonomik uygulanabilirliğin değerlendirilmesi ve talep yönetimi gibi alan yönetimi araçları, önlem amaçlı ilkeler, uluslararası işbirlikleri ve kıyaslama</p>
<p>14. Destinasyon Yönetimi</p> <p>Destinasyon yönetimi ilkeleri (turizm yönetimi üzerindeki destinasyon yönetiminin önceliği), taşıma kapasitesi, karlılık yönetimi gibi destinasyon yönetim araçlarının kullanımı.</p>
<p>15. Kuramsal ve Metodolojik Bilgi Esası</p> <p>Kuramsal destek, turizm ve kültürel miras araştırmasında yaklaşımı değiştirme, Kuramsal ve metodolojik yenilik.</p>

Kaynak: Lulanski ve Lulanski, 2011: 846

1.3.3 Sürdürülebilirlik ve Turizm

Turizm, zengin kaynaklara (doğal ve kültürel) sahip birçok bölge için ekonomik açıdan ve iş istihdamı sağlamada önemli bir konumdadır. 1970 ve 1980 yılları arasında çevresel etkenler de göz önünde tutulmaya başlanmıştır (Pfoor, 2001: 68). Fakat bu ekonomik durum, çevresel etkilerin arka plana atılmasına sebep olmaktadır. Ayrıca turizm kitle tüketimi yüzünden olumsuz etkilenmektedir. Kitle turizminin sezonluk olması, talep yüksek olduğu için ve yerel kaynaklara aşırı yüklenildiği için turizmi olumsuz etkilerini arttırmaktadır (Kozak ve Martin, 2012: 191).

Bu bağlamda bireysel olarak veya küçük gruplar olarak yapılan turizm aktiviteleri de bir destinasyon içerisinde kitlelere ulaşmaktadır. Yalnız turizmdeki çevresel olumsuzlukları sadece turist sayısına bağlamak yanlıştır. Bu durumdan daha önemli olarak destinasyon içindeki sanayileşme, işin nasıl yapıldığı, teknolojik ürünler ve bu ürünlerle birlikte diğer ürünlerin yapısı da turizmi olumsuz etkilemektedir (Erdoğan, 2003: 99-104).

Doğal ve kültürel varlıkların sürdürülebilirliği turizmin de devamını ve sürdürülebilirliğini sağlayacaktır. Ancak bu devamlılık ve sürdürülebilirlik ayrıca doğal ve kültürel varlıkları daha verimli bir şekilde kullanılabilmek için bu varlıkların korunmasının sağlanması gerekmektedir (Kozak, 2013: 2-3). Bunun için de özel sektör, çevreci kuruluşlar ve yerel yönetimler turizm ile ilgili planlamalarda belirli bir uyum göstermelidirler. Öyle ki

bu planlamaların uygulanabilirliği için birlikte hareket etmekle yükümlüdürler (Ahipaşaoğlu ve Çeltek, 2006: 105-106)

Sürdürülebilir turizmin nasıl gelişebileceğini belirten özellikler aşağıdaki gibi sıralanabilir (Cömert, 2002: 38-39);

- **Kaynakların Devamlı ve Dengeli Kullanımı:** Kaynakların (doğal, sosyal ve kültürel) uzun süre ve verimli bir şekilde kullanımı için sürdürülebilirliği ve korunması oldukça önemlidir ve uzun bir süreç gerektirir. Sürdürülebilir turizm gelişimi için ilk şarttır.
- **Aşırı Kullanım ve Atık Miktarını Azaltma:** Turizmde kaliteli bir hizmet için, uzun süreçte çevresel bozulmanın önlenmesi, aşırı kullanımın, restorasyon maliyetinin ve atık miktarının azaltılması için uğraş verilmelidir.
- **Çeşitliliği Koruma:** Sosyal, doğal ve kültürel varlıkları çeşitlendirmek ve bu varlıkların çeşitliliğini korumak ayrıca mevcut değerlerini de korumak gerekmektedir.
- **Planlama ve Turizmi Bütünleştirme:** Turizm, çevresel etki değerlendirme ve stratejik planlama çatısı altında bütünleşmelidir.
- **Yerel Ekonomileri Destekleme:** Turizm yerel ekonomik faaliyetleri desteklemeli, tahribattan kaçınmalı, çevresel maliyetleri karşılamalı ve mevcut ekonomiyi korumalıdır.
- **Yerel Toplumlar ile İlişki İçinde Olma:** Yerel toplumla bir arada ve ilişki içinde olmak hem çevreye hem de paydaşlara yarar sağlar. Ayrıca turizm deneyimlerinin kalitesine de artı bir yön verir.
- **Toplum ve Turizm Sektörü Arasında İşbirliği Sağlayacak Kurum ve Kuruluşların Bulunması:** Sektör-toplum ilişkisi için organizasyonlar ve kurumlar potansiyel sorunları çözebilir ve uyumlu bir şekilde çalışabilirler.
- **Çalışanların Eğitimi:** Sürdürülebilirlik üzerine çalışanlara uygulanabilir eğitimler vermek hem hizmet ve ürün kalitesini artırır hem de kadrolar bütünleşir.

Kısaca toparlamak gerekirse, turizmin kendisini idame ettirebilmesi için doğal ve kültürel çevre korumasına bağlı olmaktadır; fakat yapısı gereği en çok zararı da turizm sektörü vermektedir. Sürdürülebilirlik kavramı da bu noktada devreye girmektedir. Kaynakların korunması ile birlikte sürdürülebilir bir turizm ortaya çıkmaktadır. Turizm kaynaklı olumsuzlukların nedeni ise planlama-yönetme-uygulama eksikliğinden kaynaklanmaktadır. Bu yüzden planlı bir şekilde ilerlemek sürdürülebilir bir turizm açısından önemli ve pozitif sonuçlar doğuracaktır (Kozak, 2014: 3-5).

1.4. Kültür Turizmi

Kültür turizmi kavramı ile 1980'li yılların başında karşılaşılmakta ve Avrupa Birliği'nin kültürel miras ve kimliğini ortaya çıkarmak amacıyla Avrupa Komisyonu tarafından yapılan çalışmalar sırasında rastlanılmaktadır (Çulha, 2008: 1829).

“Kültür turizmi nedir?” sorusuna cevap vermek kolay değildir. Çünkü farklı sektörler (turizm ve seyahat gibi) bu kavramı konuyla ilgili birçok tanımlama ile açıklamaya çalışmaktadır (McKercher ve du Cros, 2002: 3).

Dünya Turizm Örgütü (WTO), kültür turizminin iki tanımını yapmaktadır. En dar anlamda kültürel turizm, özellikle kültürel motivasyon için seyahatleri, iş turlarını, kültürel turları, festivaller ve sahne sanatları için turları, anıt ve sit ziyaretlerini, yöresel ziyaretleri ve hac ziyaretlerini içermektedir. Daha kapsamlı şekilde ise tüm bu seyahatler çeşitlilik için insanların ihtiyaçlarını karşılamaya, kültürel seviyelerini artırma eğilimine ve yeni bilgi ve deneyim kazanmaya yöneliktir, diye açıklamaktadır (Pedersen, 2002:8). Kültür turizmi bir turizm türüdür ve yerel mimariyi, tarihi yapıları ve eski eserleri görmek, fuar ve festivallere katılmak, yerel mutfakları deneyimlemek, dini amaçlı seyahatler gerçekleştirmek bu turizm türünün amaçları arasındadır (Bandoğlu, 2015: 158).

Kültür kavramının özelliklerinden dolayı birçok turist farklı toplumların kültürlerini merak etmektedir ve merak ettikleri destinasyonlara seyahat etmektedir. Turistlerin yapmış oldukları bu kültür amaçlı seyahatler ve konaklamaların adı “kültür turizmi” olarak anılmaktadır (Uygur ve Baykan, 2007: 34).

Küreselleşen dünyada kültür turizmi giderek önem kazanmaya başlamaktadır. Kültürel çekicilik, kültürel cazibe turizm ürünlerinin temelini oluşturmaktadır. Her bölgenin de kendine özel bir kültürel cazibesi vardır. Bu düşünce ile yola çıkıldığında ise turizmin işlevi sanatsal özellik bakımından estetik temsil, kültürel ve tarihi açıdan sembolik gölge ve bir yere özgü karakter bakımından ise tecrübe olmak üzere 3 başlıkta ele alınmaktadır. (Schweitzer, 1999: 121-123). Schweitzer bu üç başlığın önemini üç yönden incelemiştir.

- **Değer artırıcı yön:** Kültür turizmi, her toplumun kendine özgü kültürel özelliklerini, her zaman geçerli olan kültürel yapı özelliklerine dâhil ederek değerini artırmaktadır.
- **Farklılık oluşturuvcu yön:** Kültür turizminin faaliyete geçtiği bölgeler, kendisi gibi kültürel amacı olan diğer bölgelerden farklıdır. Özel bir karaktere sahiptir.
- **Rekabeti ortadan kaldırıvcu yön:** Kültürel yapılar ne kadar farklılaşırsa o kadar farklı turizm alanları yaratılır. Bu farklılıklar da kültürel aktivitelerin olduğu destinasyonlarda rekabet ortamının ortadan kaldırılmasını sağlar. Diğer bir söyleyişle bu kültürel yapılar arasında kıyaslama yapılamaz.

Avrupa Turizm Enstitüsü (ETI), kültür turizminin ortaya çıkaracağı kültürel, toplumsal ve ekonomik yararları ve olumsuzlukları aşağıdaki gibi açıklamaktadır (Fuchs vd., 1995: 26):

- Bir destinasyona özgü kültürel ve doğal mirası, gelenek ve göreneklere kültürel turizm kaynağı olarak değerlendirilmesini sağlar,
- Kültür turizmine dâhil olanlar satın alma güçlerinin yüksekliği sebebiyle, bölge için de yüksek değer katarlar,
- Talepte çeşitlilik yaratarak kaynakların aşırı kullanılmamasını sağlarlar,
- Yeni istihdamlar yaratırlar,
- Mevcut talepleri geliştirerek, turizm faaliyetlerine katkıda bulunurlar,
- Kültürel kaynak yönetimine itina ile yaklaşılmazsa kültürel bir destinasyon için olumsuzluklar ortaya çıkabilir,
- Kitleler destinasyon içerisinde aşırı kalabalık oluşturabilir.
- Turistlerin istekleri doğrultusunda hareket edilirse, bölge özellikleri yok olabilir.
- Destinasyonun tarihsel yapıları yenilenmesi gerektiğinde, gerçeğe uygun bir şekilde düzenlenmeyebilir.

Yukarıdaki nedenlerden dolayı, kültürel miras üzerinde yapılan çalışma ve planlar giderek artan bir önem kazanmaktadır. Kültürel varlıklar özellikle somut kültürel miras varlıkları, kültürel mirasın oluşumundaki temel unsurlardır ve bu unsurlar yasalar ile korunması gerekir (Doğaner, 2003: 13).

Kültür turizminin artan önemini vurgulamak açısından ve yapılan bütün tanımları bir arada toplamak gerekirse Tablo 1.4 bu konuda bize daha net bir açıklama yapmaktadır.

Tablo 1.4 Kültür Turizminin Temelleri

Boyut	Kategoriler
Sanatsal, Tarihi Yerler ve Sit Alanları	Anıtlar, müzeler, kültürel sergiler, dünya kültür mirasları, arkeolojik alanlar.
Kültürel İlgiye Yönelik İnsan Faaliyetleri	Popüler ve dini kutlamalar, müzik, tiyatro, sinema, dans, el sanatları ve popüler mimari, geleneksel mutfak ve kültürel rotalar
Ekonomik Etkinlikler	Endüstri ve madencilik mirası, geleneksel üretim yöntemleri, ticari fuarlar
Doğal Güzellikler	Doğal parklar

Kaynak: Kozak ve Bahçe, 2012: 149

1.4.1. Kültür Turizminin Tarihsel Gelişimi

Kültür, her zaman turizmin önemli bir parçası olmuştur. İnsanlar eski uygarlıkların kültürel izlerini görme merakının yanı sıra, başka kültürleri de merak etmeye başlamışlardır. Bu durum da kültürel turizmin gelişmesine olanak sağlamıştır (Emekli, 2003: 16-18).

Yazılı belgeler incelendiğinde, seyahat ile ilgili ilk metin İ.Ö. 2. bine ait olan papirüs üzerindeki bir yazıttır. Bu belge, Mısırlı rahip Wenamon'un, tanrı Amon'a adanacak olan bir ırmak gemisinin inşasında kullanılacak keresteyi almak üzere Kenan Diyarı'na gerçekleştirdiği seyahatin günlüğü niteleğindedir (Abulafia, 2012: 67-70). Eski Yunan dünyasında ise İ.Ö. 760 yılından itibaren her 4 yılda bir kutlanan Olimpiyat Festivalleri bir tanrıya adanmış olması dolayısıyla inanç turizmi içinde kabul edilirken, festivalin özünü oluşturan spor müsabakaları ile spor turizmini akla getirir. Ancak bu oyunlar için o zamanki dünyanın çeşitli noktalarından seyahate çıkan katılımcılar için, bambaşka bir motivasyon daha söz konusuydu. Bu motivasyon mimari, heykeltıraşlık, resim sanat eserlerini bizzat yerinde görmenin yanı sıra, kültürel deneyim kazanmaktı (Romero, 2013: 146-160). Roma Dönemi'nde ise Romalı zenginler Yunanistan'a eğitim almak üzere yollara düşmekte (Romero, 2013), ayrıca Mısır'daki Nil Deltası'na özellikle piramitleri görmek üzere kültürel seyahatler gerçekleştirmekteydi. Mezarlarda ele geçen grafitiler sayesinde bu dönemde ziyaretçilerin ailece burayı gezdiği görülmektedir. Roma İmparatorluğunun kurulması ile başlayan barış dönemi (Pax Romana) sınırlar olmadan seyahat edebilme özgürlüğünü tanımış ve bu özgürlük Hristiyanlığın ilk iki yüz yılı boyunca gezginler ve havariler için mükemmel bir ortam sunmuştu (Casson, 2008: 107)

Ortaçağda dini ve ticari geziler ön plana çıkmaya başlamıştır. 14. yüzyılda Rönesans'ın yayılması ve ardından reform hareketleri ile kültüre olan ilgi giderek artmıştır. Bunun sonucunda ise kültür amaçlı seyahatler yaygınlaşmıştır. 17. yy'm en önemli gelişmelerinden biri, İngilizlerin kültürel merakı ve farklı uygarlıkları tanımak istemesi ile düzenlenen (Grand Tour) Büyük Tur'dur (Löschburg, 1998: 54).

18. yy ortaları ve 19. yy sonlarında Avrupa, Kuzey Amerika ve Avustralya bölgelerinde ulus-devlet anlayışının benimsenmesi amacıyla müzecilik anlayışı gelişme göstermiştir. 20. ve 21. yy'de ise kamu yatırımları ile birlikte kültürel yapılaşmanın giderek arttığı görülmektedir (Misura, 2006: 135)

Yukarıda belirtildiği üzere kültür turizminin oldukça eskiye dayandığını söylemek mümkündür. Farklı olanı merak etmekle başlayan her şey üstüne ekleye ekleye bugünkü statüsüne ulaşmıştır.

1.4.2. Kültür Turizminin Özellikleri

Küreselleşerek tek tip olmaya giden dünyada kültürel farklılıklar ile ayrışan toplumların ekonomik ve sosyal kazanımları açısından kültür turizminin önemi büyüktür. Bu bağlamda kültür turizminin özellikleri şu şekilde sıralanabilir.

- Kültür turizmi ekonomide “mukayeseli üstünlükler” özelliğine sahiptir çünkü ekonomik açıdan az görülen bir üründür.
- Bahsedilen “mukayeseli üstünlük” ülkenin kültürel çeşitliliği, tek olma durumu ile kültürel ve doğal mirasın coğrafi açıdan yaygın oluşundan ötürü benzerlerinden de üstündür.
- Arz açısından bakıldığında az bulunan kültür amaçlı geziler, birçok gezgin için ise “olmazsa olmaz”dır. Ülkelerin politik sorunları, terör olayları veya savaş gibi özel durumları olmadığı sürece talep açısından belli bir istikrara sahiptir.
- Kitle turizmine göre kültür turizmine katılan müşterilerin toplumsal statüsü daha üstündür.
- Kültür amaçlı seyahat eden gezginler, daha eğitilmiş, daha meraklı, daha özgür, kaldığı yerde daha fazla zaman harcayabilen, sanatsal etkinliklere daha fazla ilgi gösteren, yerel halkı tanımaya istekli, gidilen çevreye saygılı kişilerdir.
- Kültür turizmi sanal ortamın gelişmesinden ve küresel sermaye hareketlerinden deniz-kum-güneş turizmine nazaran daha az etkilenmektedir.
- Kültür turizmi 12 ay hizmet verebilme özelliğine sahiptir.
- Kültür turizmi çevreye, doğaya, kültürel ve tarihsel mirasa daha saygılıdır.
- Kültür turizmi deniz-kum-güneş turizminin yaşadığı olumsuzluklarına çözüm üretir.
- Kültür turizmi sadece dış turizme değil iç turizme de yöneliktir (Pekin, 2011: 152)

1.4.3. Kültür Turizminin Çeşitleri

Kültür kavramının sadece geçmiş ile sınırlandırılmadığı ve bugünü de kapsamına aldığı düşünüldüğünde, kültür turizmini tarihsel ve güncel açıdan iki bölüme ayırmak olasıdır.

Güncel Kültür Turizmi: Burada etkinlikler ön plana çıkmaktadır. Yöresel, küçük bölgesel, önemli bölgesel, ulusal ve uluslararası büyük etkinlikler olmak üzere beş ana başlıkta toplanmaktadır.

1. Yöresel Etkinlikler: Yöresel festivaller, tiyatro gösterileri ve resim sergileri.
2. Küçük Bölgesel Etkinlikler: Fuar ve sergiler .

3. Önemli Bölgesel Etkinlikler: Festivaller (İstanbul Müzik Festivali gibi).

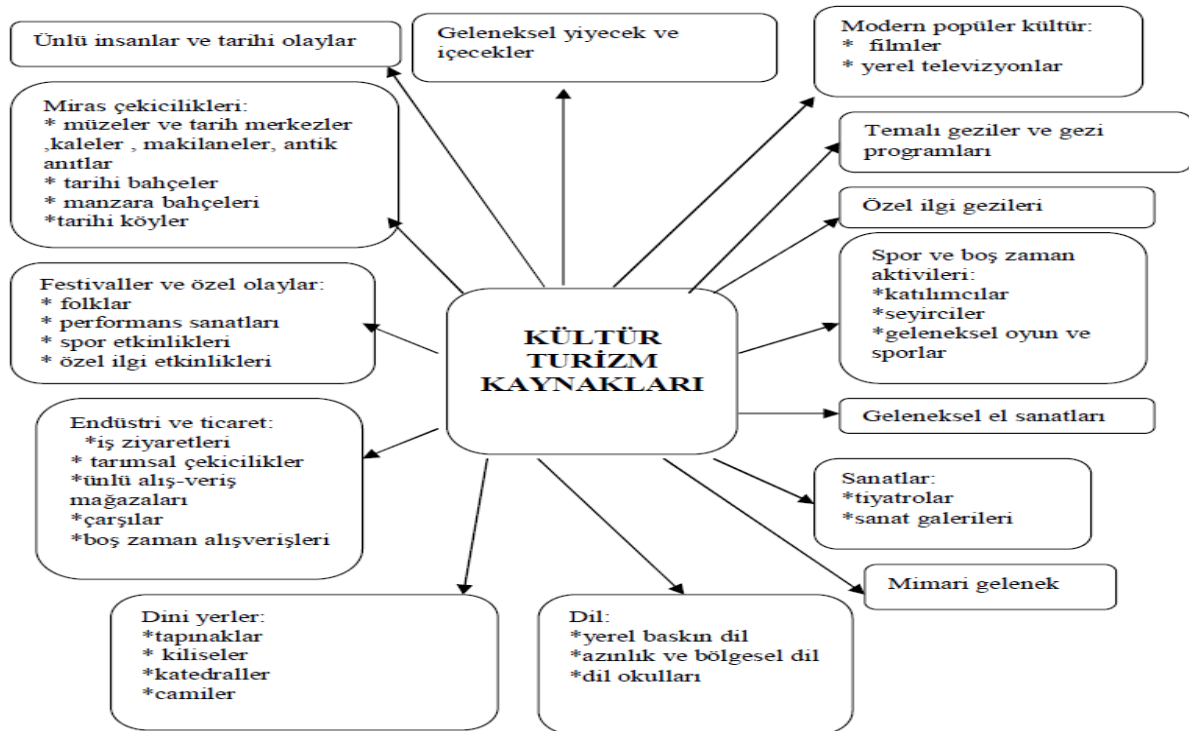
4. Ulusal Etkinlikler: Karnavallar ve Festivaller (Rio Karnavalı ve Cannes Film Festivali gibi).

5. Uluslararası Etkinlikler: Olimpiyatlar ve büyük turnuvalar (Dünya Kupası, Olimpiyat Oyunları gibi).

Tarihsel Kültür Turizmi: Milli sınırlar içerisinde bulunan kültür mirasının bir organizasyon ile reklam ve tanıtımının yapılması esasına dayanmaktadır. Bu durum da “tarihi kültürel mirasın sahiplenilmesi” olgusunu desteklemektedir. Tarihi kültür turizmi, toplumun kültürel mirasına sahip çıkması doğrultusunda, yabancı turistlerin ilgisini çekmekte doğru orantılı bir ivme göstermektedir (Khalilova, 2008: 37).

1.4.4. Kültür Turizm Kaynakları

Kültür turizmi, kültürel kaynaklar ile temellendirilmiş bir turizm türüdür. Toplumların yaşam tarzı da kültürel kaynakları ortaya çıkarmaktadır. Buna göre kültür insanların düşündüğü, yaptığı ve ürettiği her şeyi kapsamaktadır. Dolayısıyla kültürel kaynaklar ne kadar çeşitli olursa, insanlar da o kadar gereksinimlerini karşılarlar (Hughes ve Allen, 2005: 174-177).

Şekil 1.2 Kültür Turizm Kaynakları

Kaynak: Swarbrooke, 1999'dan aktaran Uygur ve Baykan, 2007: 36.

1.5 Kültür Turisti

Dünya Turizm örgütü kültürel amaçlı seyahat eden uluslararası turistlerin oranını %37 olarak belirtmektedir. Kültür turizmini alternatif olarak tercih eden turistlerin bile gittikleri destinasyonun kültürünü tanımaya vakit ayırdıkları görülmekte ve eğitim düzeyinin yükselmesiyle birlikte kültürel amaçlı seyahat edenlerin sayısında artış görülmektedir (Öter ve Özdoğan, 2005: 129).

İnsanların farklı kültürleri ve destinasyonları tanıma arzusu ve merakı, kültür turizmini ortaya çıkarmıştır. Bu turistler, farklılık peşinde koşan, merak edip o meraklarının arkasından giden, günümüze gelen kültürel varlıkların turistik bir ürün olarak tüketilmesine sebep olan en etkin turistlerdir. (Richard, 2001: 21).

Kültür turistleri farklı turizm faaliyetlerine katılan turistlerden daha farklı karakteristik özellikler taşımaktadırlar. Kültür turizmine katılan turistler üzerinde yapılan bir araştırmada kültür turistlerin benzer özelliklere sahip oldukları ortaya çıkmıştır ve bu özellikler ise şunlardır: (Emir ve Avan, 2010: 203)

- Maddiyat anlamında gelirleri yüksektir ve daha fazla harcamada bulunmaktadır,
- Ziyaret ettikleri bölgede daha fazla vakit geçirmektedirler,
- Daha çok konaklama tesislerinde kalmaktadırlar,
- Daha fazla alışveriş yapmaktadırlar,
- Eğitim düzeyleri, ziyaret ettikleri yerel halktan daha yüksektir,
- Kadınlar kültürel seyahatlere erkeklerden daha fazla katılım göstermektedirler,
- Kültürel seyahatlere genellikle orta yaş ve üzeri yaş grupları tercih etmektedirler.

1.5.1. Kültür Turistinin Özellikleri

Ziyaretçiler homojen gruplar değildir. Onların ilgi ve katılımları çok farklılık göstermektedir. McKercher ve du Cros (2002: 144-146) yılında yapmış oldukları bir araştırmada kültür turistlerinin farklı tiplerini 5 ayrı başlıkta tanımlamışlardır.

Amaç odaklı kültür turisti: Diğer kültürleri tecrübe etmek ve onlar hakkında bilgi sahibi olmak asıl hedefleridir. Derin bir kültürel deneyime sahiptir.

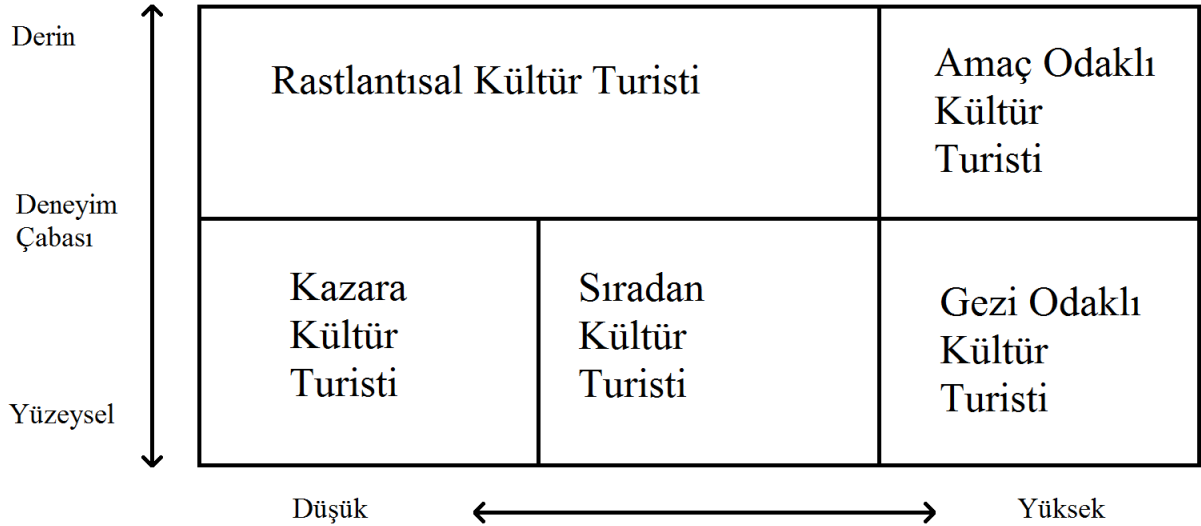
Gezi odaklı kültür turisti: Diğer kültür deneyimlerine daha az ilgilidir ama kültürel merkezli ziyaretlere daha ilgilidir. Yüzeysel bir deneyime sahiptir.

Sıradan kültür turisti: Ziyaret edeceği destinasyona karar verme sürecinde kültürü daha az önemli bir unsur olarak görür. Yüzeysel bir deneyime sahiptir.

Kazara kültür turisti: Kültüre bağlı bir destinasyon seçmez ve sadece yüzeysel olarak katılım sağlar.

Rastlantısal kültür turisti: Destinasyon seçiminde kültürel bir gerek görmez ama gerçekten dâhil olduğunda derin bir deneyime sahip olur.

Destinasyon ziyaretine karar vermede kültürün önemini açıklayan McKercher ve du Cros bu tanımlamaları görselliğe dökmüşlerdir. Bu tanımlamalar Şekil 3'te belirtilmiştir.

Şekil 1.3 Destinasyon Ziyaretine Karar Vermede Kültürün Önemi

Kaynak: McKercher ve du Cros , 2002

Yukarıdaki şekilde de görüldüğü üzere kültür turizmine katılan ziyaretçilerin asıl amacı kültür olmayabilir. Kimi plansız bir şekilde, kimi ise bilinçli bir şekilde kültürel bir seyahat düzenleyebilmektedir.

1.5.2 Kültür Turizmine Katılma Nedenleri

Lohmann ve Mundt (2006) turistler “neden kültür turizmine katılır?” sorusunu birçok konu başlığıyla açıklama getirmiştir (Uygur ve Baykan, 2007: 40-41)

- Eğitim amaçlı (dil öğrenmek, sanatsal çalışmalara katılmak gibi) yapılan seyahatler kültür turizmi kapsamına girmektedir.
- Tiyatro, festival ve gösteri sanatları gibi etkinlikler için birçok turist seyahat etmektedir.
- Sadece kültürel bir deneyim kazanmak için insanlar kültür turizmine katılmaktadır.
- Turistler, farklı kültürleri gezip-öğrenmek amacıyla seyahatlere katılmaktadır.
- Bazı kişiler iş amaçlı bir seyahate gitmiş olsa bile, kültürel etkinliklere katılarak kültür turizmine dâhil olunmaktadır.

1.6. Türkiye’de Kültür Turizmi

Türkiye, Avrupa ile Asya’yı birleştiren bir köprü niteliğinden dolayı dünya kültüründe de önemli bir yere sahiptir (Çakır, 1999: 46). Türkiye konumu açısından tarih boyunca birçok uygarlığa ev sahipliği yapmış ve birçok farklı kültürlerin merkezi haline gelmiştir. Hititler, Galatlar, Urartular, Lidyalılar, Likyalılar, Helenler, İyonlular, Roma, Selçuk ve Osmanlı gibi birçok uygarlık bu ülkede yaşamıştır (Genim, 2002: 205-210). Tüm bu uygarlıkların günümüze kadar ulaşan kültürel varlıkları oldukça ilgi çekmektedir.

Bu topraklardaki değerlerin varlığını ne kadar sürdüreceği bilinmemekle beraber birçok gelenek ve göreneklerimiz yüzyıllık süreçleri geçerek bugünlere kadar geldiği düşünülürse, bu varlıklar gerekli koruma önlemleri altında kültürel değerlerini sürdürmeye devam edecektir.

Ancak elimizde bulunan kültürel değerlerimiz ne kadar zengin olursa olsun ve ne kadar Türkiye’yi bir kültür şehri haline getirirse getirsin koruma ve tanıtım açısından yetersiz kaldığı gözlemlenmektedir.

1946 yılında 2. Dünya Savaşı’ndan sonra kurulmuş olan bir kurum olan UNESCO,  ye ülkelerin imzaladığı sözleşme ile bu varlıkların korunması ve tanıtılmasında önemli bir rol oynamaktadır. Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü’nün gözetiminde yürütülen çalışmalar neticesinde bugüne kadar 16 adet varlığımızın alınması sağlanmıştır (Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2016).

Kültürel olarak;

- İstanbul’un Tarihi Alanları (1985)
- Divriği Ulu Camii ve Darüşşifası- Sivas (1985)
- Hattuşa (Boğazköy) Hitit Başkenti (Çorum) (1986)
- Nemrut Dağı (Adıyaman-Kahta) (1987)
- Xanthos-Letoon (Antalya-Muğla) (1988)
- Safranbolu şehri- Karabük (1994)
- Troya Antik Kenti- Çanakkale (1998)
- Edirne Selimiye Camii ve K llyesi- Edirne (2011)
- Çatalhöyük Neolitik Kenti-Konya (2012)
- Bergama ok Katmanlı Kültürel Peysaj Alanı-İzmir (2014)
- Bursa ve Cumalıkızık: Osmanlı İmparatorluğunu Doğuşu- Bursa (2014)
- Diyarbakır Kalesi ve Hevsel Bahçeleri (2015)
- Efes (2015)

- Ani Arkeolojik Alanı (2016)

Hem kültürel hem doğal miras olarak listeye alınanlar ise;

- Göreme Milli Parkı ve Kapadokya- Nevşehir (1985)
- Pamukkale-Hierapolis- Denizli (1988)

Bunun yanı sıra doğal ve kültürel olmak üzere 69 adet varlık da Dünya Miras Geçici Listesi'nde yer almaktadır (Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü, 2017).

Turizm açısından son yıllarda değişim süreci içerisinde olan turizm sektörü daha çok turisti ülkeye çekebilecek potansiyele sahip görünmektedir. Çünkü Türkiye'nin kültürel varlıklara bakıldığında zengin değer ve motifler sahip olduğu aşikârdır (Tok, 2002: 221).

Kültür turizmi ve diğer turizm türlerinin öne çıkması için 2007-2013 kalkınma planı ve 2023 Türkiye turizm stratejisi değişim ve planlamaları ile birlikte, kalkınma politikaları uyumlu hale getirmiştir. Bu bağlamda

Aşağıda belirtilen 2023 stratejik amaçları ile birlikte kalkınmanın devamlı olabilmesi için çalışılmaktadır (Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2016).

- Bölgesel, ulusal ve yerel unsurlarda markalaşmaya yoğunlaşmak.
- Etkili bir imaj yaratmak ve olumlu etkinin devamlılığını sağlamak
- Halkla ilişkiler araçlarını etkin bir şekilde kullanmak.
- Teknolojiyi takip ederek kitle iletişim araçlarını kullanmak.
- Bilgi teknolojisi ve internet ile tüketici ve üretici arasında bağlantı kurmak.
- İnternet pazarını bilgilendirme, pazarlama ve tanıtıma kadar geniş bir yelpazede kullanmak.
- Turizm türlerine ve turizme dâhil olanların yaş gruplarına göre yenilikçi bakış açısı getirmek.

İKİNCİ BÖLÜM

KALEİÇİ DESTİNASYONUNA KÜLTÜR TURİZMİ

ÖZELLİĞİ KAZANDIRAN VARLIKLAR

Çalışmanın ikinci bölümünde Antalya ve Kaleiçi'nin coğrafi ve tarihi yapısına değinilerek Kaleiçi bölgesinin kültür turizmi bakımından öne çıkan tarihi ve kültürel varlıkları detaylı bir şekilde incelenecektir.

2.1 Antalya'nın Coğrafi Yapısı

Antalya kenti, Akdeniz'in kıyısında, 39 metre yüksekliği olan falezler üzerine inşa edilmiştir. Deniz kıyısı ve Toros Dağları arasındaki büyüklü küçüklü ovalar Antalya ve çevresi için ilk göze çarpan görüntülerdir. Deniz ile kara, boylu boyunca uzanan plajlarda veya sarp kayalıklarda birbirine kavuşmaktadır. Toros Dağları'nın güneyindeki kaynaklardan çıkan büyük-küçük akarsular Akdeniz'e ulaşmaktadır. Bitki örtüsü bakımından ise kıyı kesiminde tropikal bitkiler ve değişik boyutlarda kaktüsler de göze çarpmaktadır. Meşe ve çam ağaçlarının oluşturduğu ormanlık bölgeleri makiler izlemektedir. Ovalarda pamuk ve susam, bahçelerde ise portakal, limon ve muz ağaçlarını görmek mümkündür (Türkiye Makine Mühendisleri Odası Başkanlığı, 2001: 35).

2.2 Antalya'nın Tarihçesi

Antalya şehrinin bulunduğu bölgeye Antikçağ'da Pamphylia, batı kesimine ise Lykia adı verilirdi. M.Ö. 8. y.y.dan sonra Ege üzerinden bu bölgeye Aioliyalı göçenler gelerek Side ve Aspendos gibi yerleşim yerlerini kurmuşlardır. 2. y.y. ortalarında II. Attalos şu an ki şehir merkezinin bulunduğu bölgede bir şehir kurmuştur. İlk olarak kral kendi adına izafeten kente Attaleia adını vermiş, kent daha sonra Adalya daha sonra da Antalya adını almıştır.

Antalya ve bölgesinde yapılan arkeolojik kazılarda Antalya'da 40.000 yıl öncesine kadar gidilmiş ve bu tarihte, bu bölgede insanların yaşadığı ispat edilmiştir. M.Ö. 2000 yılından beri bu bölgede sırasıyla: Hitit, Pamphylia, Lykia, Kilikya gibi devletlerin, Pers, Büyük İskender ile, onun devamı sayılan Ptolemaios, Seleukos, Pergamon (Bergama) Krallıklarının hüküm sürdüğü bilinmektedir (Antalya Valiliği, 2016).

Kent kurulmadan önce antik kaynaklar burada Korykos isimli bir kasabanın olduğundan bahseder. Kuruluş hikayesine bakıldığında ise İ.Ö. 2.yy.da önemli bir güç haline gelen Roma dışarıda da aktif rol oynamaya başlamış ve Roma Seleukoslar ile yaptıkları savaşı

kazanınca İ.Ö. 188 yılında Apameia Barışı vuku bulmuştur. Böylece Anadolu'da Seleukos hakimiyeti sona ermiş ve durumdan kazançlı çıkanlardan biri Roma'yı destekleyen Attalos Hanedanlığı yani Pergamon Krallığı olmuştur. Barışın gerçekleştiği tarihten İ.Ö. 133 yılına kadar sınırlarını genişleten Pergamon Krallığı neredeyse tüm Batı Anadolu'nun sahibi olmuştu. Bu esnada da sahip oldukları bölgeleri korumak ve kontrol altında tutmak için pek çok kentler kurmuştur. Ancak bu güçlenme müttefikleri Roma'yı rahatsız edecekti. Çok geçmeden Roma, Pamphylia'nın doğusundaki Side ve Aspendos kentlerini özgür kılarak, Roma'nın müttefiki konumuna getirir. Side gibi önemli bir liman kentine artık sahip olamayacağını anlayan Attalidler, Akdeniz'e açılma hayallerini gerçekleştirmek üzere, İ.Ö. 158 yılında Attalos II zamanında kendi adıyla anılacak olan bugünkü Antalya kentinin olduğu yerde Attaleia kentini kurar. Kentin yeri Kıbrıs ve Mısır'a ulaşılabilmesi açısından Attalidler için hem stratejik hem de ticari bir öneme sahipti (Gökalp, 2008: 1).

Roma Döneminde ise donanma üssü olarak kullanılan kent ticaret yollarının da denize bağlanması açısından bir liman kenti kimliğine sahip olmuştur. Bu liman kenti olması özelliği Selçuklu ve Osmanlı egemenliğinde de devam etmiştir. 15. y.y.de Osmanlı İmparatorluğu zamanında kentin sur duvarları, Selçuklu döneminden kalma birbirinden ayrılmış iç yapısı özelliğini kaybetmiştir. Günümüzde Kaleiçi ile birlikte Haşimişcan ve Balbey mahalleleri bu dönemde meydana gelmiştir. Hala bu üç bölgeden başka kentin organik dokusunu koruyan başka bir bölge bulunmamaktadır (Kepenek vd., 2015: 79).

Antalya Osmanlı hâkimiyeti altına girdikten sonra Teke Sancağı adıyla anılmaya başlanmıştır. Konya ve Karaman eyaletlerine bağlı bir şekilde yönetilmiştir (Özdemir, 1992: 142).

Birinci Dünya Savaşı'ndan önce Teke sancağı Konya merkezinden ayrılarak bağımsız bir sancak haline geldi. O dönemde İtalyanlar şehri işgali altında tutarken aynı zamanda Yunan işgalinin olduğu bölgelerden Antalya'ya göç edenlere okullar ve yollar açarak kendilerini Türk dostu olarak göstermeye çalışıyorlardı. Fakat şehir çok geçmeden boşaltıldı. 9 Temmuz 1921 tarihinde İtalyanlar geri çekilince Antalya Anadolu Hükümeti'ne bağlandı ve Cumhuriyet'in ilanından sonra şehir bugünkü görünümüne kavuştu ve Antalya adını aldı (Antalya Belediyesi, 2016).

Antalya ve çevresindeki antik yapılar ve kentlerden bazıları şunlardır: Kaleiçi ve Yat Limanı, Hıdırlık Kulesi, Yivli Minare ve Külliyesi, Kesik Minare, Hadrian Kapısı, Perge, Aspendos, Selge, Silyon, Side, Seleukia, Etanna, Iotaya, Selinius, Sydra, Laertes, Termesos, Ariassos, Idebessos, Iydros, Phaselis, Arykanda, Akaliassos, Rhodiapolis, Korydella, Limyre, Olympos, Andriake, Gagae, Myra, Trysa, Arneai, Kyaenai, Theimiussa, Simena, Antiphellos,

Aperlai, Phellos, Kandyba, Ksanthos, Istlada, Patara, Tyssa, Apollania, Akaliassos, Nysa, Karain, Beldibi, Trebenna, Belbaşı ve Semayüktür (Türkiye Makine Mühendisleri Odası Başkanlığı, 2001: 35).

Antalya bölgesinin tarihine bakıldığında kentin Kaleiçi Bölgesinin çevresinde büyüyüp geliştiğini görmekteyiz. Kent Kaleiçi bölgesi çevresinde büyüyüp gelişmiştir. Yat limanı sayesinde de ticarete dâhil olmuştur. İkinci Bölümün devamında Kaleiçi Bölgesi tarihi ve coğrafi açıdan incelenecek ve kültürel yapılarıyla birlikte daha ayrıntılı bir şekilde detaylandırılacaktır.

2.3 Kaleiçi Bölgesinin Kültür Turizmi Potansiyeli

Kaleiçi Selçuk, Tuzcular, Barbaros ve Kılınçarslan olmak üzere dört mahalleden oluşmaktadır. Antalya'nın simge yapısından biri olan Yivli Minare ve külliyesi Kaleiçi'nin kuzey tarafındaki Selçuk Mahallesi'ndedir. 19. Yüzyılda Selçuk Mahallesi ve Tuzcular Mahallesi çoğunlukla Müslüman halkın bulunduğu bölgedir. Kaleiçi'nin güney ve doğu bölümü ise Rum halkının bulunduğu, 19. yüzyıla kadar bu bölgenin Rum Mahallesi olarak bilindiği kesimdir. Günümüzde Kılınçarslan ve Barbaros Mahalleleri olarak bilinen bu bölgede Yeni Kapı Rum Kilisesi ve Aya Yorgi Kilise'si bulunmaktadır (Avcı, 2015b: 117).

2.3.1 Tarihi Yapılar

2.3.1.1 Kale Kapısı

Günümüzde Kale Kapısı olarak bilinen bölgede Kaleiçi'nin kuzeye açılan ve stratejik bir öneme sahip olan anıtsal bir giriş yer almaktadır. 13. ve 17. yüzyıllarda İbni Bibi ve Evliya Çelebi'nin de bu kapıdan bahsettiği bilinmektedir 1930'lu yıllarda vali tarafından surların yıkılmasıyla birlikte kapı ve çevresi de eski önemini yitirmiştir (Varkıvanç ve Çelebi, 2015: 68). 1935'li yıllarda iş merkezleri oluşmaya başlamaktadır. Bunun sebebi ise Cumhuriyet Caddesi'nin açılmasıdır. Bununla birlikte 1960-1965 yılları arasında Kalekapısı çarşısı, 1965 - 1970 yılları arasında ise çerçi, kuyumcu ve düğmeciler yer almaktadır (Çimrin, 2012: 59-60).

Kale Kapısı eskiden olduğu gibi günümüzde de kentin sembolü niteliğindedir. Kaleiçi ticari bir merkez konumundayken merkezin Kalekapısı tarafına kaymaya başlamasıyla Kalekapısı önemli bir merkez haline gelmiştir.

Eskiden idamlar da bu bölgede gerçekleştirilmiştir. Saat Kulesi'nin duvarındaki çıkma demir ise idam edilecekleri teşhir etmek için kullanılmaktadır. Suçlu Kalekapısı'nda bulunan darağacına asılıp sonra beyaz bir elbise giydirilip mahkeme kararı da boynuna asılarak ibret olsun diye Saat Kulesi'nin demirine asılmaktadır (Çimrin, 2012: 59-60).

Yakın tarihte, “Pazar Kapısı, Çarşı Kapısı ve Kapı Ağızı” gibi isimlendirmelerde bulunulan Kale Kapısı, adını “Kal’a Kapısı” adlandırılmasından almaktadır. Günümüzde kalesi ve kapısı olmayan bir simge halinde olan Kale Kapısı (Varkıvanç ve Çelebi, 2015: 68), nesiller boyu şekilden şekle girerek günümüze kadar gelmektedir. Eski dönemlerdeki ticari işlevini hala sürdüren Kale Kapısı günümüzde de çeşitli esnaflara ev sahipliği yapmaktadır.

Görsel 2.1 Kale Kapısı

Kaynak: www.kalecioldtown.com/tr/

2.3.1.2. Saat Kulesi

14 metre yüksekliğe sahip olan Saat Kulesi, Kale Kapısı mevkiinde konumlanmaktadır. Kentin simge yapılarından biri olmakla birlikte, konum itibariyle kente hâkimiyetini göstermektedir. 20. yüzyılın ilk dönemlerinde surların bir kısmının yıkılması ve işlevini yitirmesi sonrasında, birkaçı korunmuş olan kulelerden birinin üzerine yapılan eklemeler ile meydana gelmiştir.

Kulenin güney bölgesinde sur duvarlarının kalıntıları görülebilmektedir. Yazılı kaynaklar kulenin 1920 yılında saat kulesi işlevini kazandığını göstermektedir. Saat Kulesi'nin beşgen alt bölümü muhtemelen Roma Dönemi'nde var olan ve Bizans ve Selçuklu Dönemlerinde de yenileme çalışmaları geçirmiştir. Bu beşgen kule üzerine her bir kenarında büyük saatler bulunan, kemerli pencereler ile detaylandırılan bir üst yapı takviye edilmiştir. 1950'li yıllarda, günümüzdeki dişli yapı görünümüne sahip olan yapının üst bölümü 1940'lı yıllarda ise yarım daire bir kubbe üzerinde bulunan alem göze çarpmaktadır. Yapının beşgen düzenindeki alt bölümünde, bazıları bezekli Roma Dönemi çalışmalarını yansıtan mimari

bloklar görülmektedir. Küçük kesme taş bölümünün ise diğer kuleler incelendiğinde Selçuklu Dönemi' ait olduğu tahmin edilmektedir (Varkıvaç ve Çelebi, 2015: 70).

Görsel 2.2 Saat Kulesi

Kaynak: www.tripadvisor.com.tr/

2.3.1.3. Kale Kapısı Hanları

Balbey Mahallesi'nde konumlanmakta olan Selçuklu dönemine ait olan yapılar Kaleiçi dışında yer almaktadır ve geçmişte de olduğu gibi günümüzde de ticaret ve yaşam merkezi özelliklerini taşımaktadır. Ticaret merkezi olan yapı geçmişte olduğu gibi bugün de bünyesinde han yapılarını barındırmaktadır. Zincirli Han, Kışla Han, Sipahioğlu Hanı ve 19. yüzyılın sonlarına doğru inşa edilen giriş platformlarının farklılığı sebebiyle “tek kapılı” ve “iki kapılı” olarak adlandırılan hanlar, bu mevki de konumlanmaktadır. Günümüzde varlığını sürdüren hanlar alış-veriş ve kültürel etkinlik alanları olarak kullanılmaktadır (Varkıvaç ve Çelebi, 2015: 95).

Günümüzde işlevini sürdürmeye devam eden yapılardan biri olan Tek Kapılı Han, dikdörtgen bir plana sahiptir ve İki Kapılı Han'a bitişik bir şekilde konumlanmıştır. Hana girişler güney ve doğu tarafından yapılmaktadır. İki katlı olan yapının çevresi yayalara ayrılmaktadır (Türk, 2013: 122-123). 50 mekânı bulunan yapı 1500 metrekarelik bir alana yayılmaktadır. Alt katta günümüzde hediyelik eşya satan dükkânlar yer alırken, üst katta ise Muratpaşa Belediyesi'nin açtığı “Sanatsal Üretim ve Meslek Edindirme Merkezi” yer almaktadır (Varkıvaç ve Çelebi, 2015: 95).

İki Kapılı Han ise 19. yüzyılda yapılmış ve dikdörtgen planlıdır, Tek Kapılı Han'ın doğusunda yer almaktadır. Kuzey ve batısında bulunan iki katlı bölümde 11 mekân bulunmaktadır. Doğusunda ise tek katlı bir bölüm ve 12 mekân yer almaktadır (Varkıvanç ve Çelebi, 2015: 95). İki Kapılı Han'ın kuzey kanadı, batı tarafı ve kapısı özgün durumunu korurken, diğer bölümleri ise tahribata uğramış ve sonra betonarme mekânlar dâhil edilmiştir (Türk, 2013: 122).

Görsel 2.3 Kale Kapısı Hanları

Kaynak: www.kalecioldtown.com/tr/

2.3.1.4. Uzun Çarşı Surları ve Kitabeleri (Fetihname)

Kırk Merdiven'i geçerek Kaleiçi'ne girildiği zaman, kentin kuzeyinde yer alan iç surlarda Roma Dönemi sütunlarının yazıt bölgesi olarak işlev gördüğü göze çarpmaktadır. Kale kapısına doğru devam edilirken surlarda bulunan sütunlarda Arapça kitabeler yazılmaktadır. 1212 yılında meydana gelen bir ayaklanmada kısa süreliğine Selçuklu hâkimiyetinden ayrılan kentin, dönemin sultanı İzzettin Keykavus tarafından yeniden ele geçirilmesi ile yazılan bir Fetihname'nin olduğu ortaya çıkmaktadır. Fetihname 44 parçadan meydana gelmesi gerekirken, bir bölümü kaybolmuştur. 26 altı tanesi mevcut yerinde iken Antalya Müzesi de 7 tanesine ev sahipliği yapmaktadır (Varkıvanç ve Çelebi, 2015: 70). Kitabenin içeriğinde ise; birinci bölümde Kelime-i Şahadet ve Antalya tekrar fethedilirken Allah'ın yardımı ile geri kazanıldığı yazmaktadır. İkinci bölümde ise, fethin nedeni, dönemin sultanı Gıyasettin Keyhüsrev'in kenti daha önce işgal ettiği ve onun vefatından sonra halkın inançsızlığa sürüklendiği ve halkın ayaklandığı anlatılmaktadır ve tekrar Antalya'yı ele geçiren İzzettin Keykavus'un unvanları belirtilmektedir. Kitabenin diğer bölümlerinde

Antalya fethinin tarihi, şehrin kuşatılması ile ilgili malumatlar verilmektedir. Kitabenin son kısmında ise kulelerin tadilatı için Sultan'ın verdiği emir ve Allah'a sunulan şükranlar tekrar edilmektedir (Yılmaz ve Tuzcu, 2010: 117).

Görsel 2.4 Uzun Çarşı Surları ve Kitabeleri (Fetihname)

Kaynak www.kalecioldtown.com/tr/

2.3.1.5. Kaleiçi'nin Geleneksel Evleri

Kaleiçi'nin tarihi yapısı ve sokakları gibi geleneksel evleri de Antalya tarihini günümüze kadar ulaştırmaktadır. Eski evler sadece mimari açıdan değil aynı zamanda gelenek, sosyal yön, yaşam şekli ve davranışları açısından da önemlidir (Koçer, 2014: 62).

Geleneksel evlerde planlı olarak bir gelişim olmadığı için organik bir ulaşım ağı göze çarpmaktadır. Arazi eğimine, sokak ve konumuna, sokaklar, yaya ya da hayvanların geçiş yapabilmesine uygun bir şekilde konumlandırılmıştır. Güvenlik ve mahremiyet sebebiyle evlerin bahçe duvarları ve zeminleri yüksek yapılmaktadır. Bu yüzden sokaklar yüksek duvarları olan bir koridor gibi görünmektedir (Günay, 1989: 3-7).

Kaleiçi'nde geleneksel evlerin en eski tarihi 19. y.y. sonları olarak bilinmektedir. Bu bulguya kitabelerden ve bazı ahşap parçalardan ulaşılmaktadır. Bu evlerin parselleri küçük tutulmuştur. Her parselin yarısını ev diğer yarısını da bahçe oluşturmaktadır.

Evlerin merkezini taşlık denilen kesim oluşturur. Taşıktan birinci kata bir iç merdiven bağlanmaktadır. Bu merdiven 1 kata bağlanırken ara bir kata da geçiş yapma olanağı sağlar. Merdivenin ulaştığı kat ise "hayat" veya "sofa" adı verilen yaşama alanı bölgesidir. Yanları açık, üstü kapalı bir şekilde tasarlanmıştır (Çimrin, 1999: 85-86).

Kaleiçi'nin geleneksel evlerindeki hayat düzeni evlerin planlanmasına da yön vermektedir. Sofa ya da hayat denilen bölgenin iki tarafında bulunan odaların oluşturduğu düzene “karnıyarık” plan tipi adı verilmektedir. Bunun yanı sıra “I” sofalı, “L” sofalı ve “U” sofalı plan tipleri de bulunmaktadır (Bektaş, 1980: 176).

Evlerde asıl kullanılan kat birinci kattır. Giriş katı dışa açıldığı için görünümü düzensizdir. Giriş katında mutfak, depo gibi bölümler bulunmaktadır ve daha çok hizmet bölümü olarak adlandırılmaktadır. Birinci katın oda pencereleri geniş ve büyük olduğu için zemin kata göre daha aydınlıktır. Pencereler genellikle üst üste 2 tanedir. Ön pencereler camsız, ağaçtan yapılmış kafeslerden oluşmaktadır, arka pencere ise açılır kapanır özelliğe sahiptir. (Koçer, 2014: 62).

Günümüzde Kaleiçi'nin geleneksel evleri mimari, tarihi, sosyal açıdan ve yaşam tarzları açısından kültürel bir zenginlik içerisindedir. Turistik yönden de kente katkı sağlamaktadır.

Görsel 2.5 Kaleiçi'nin Geleneksel Evleri

Kaynak: www.kalecioldtown.com/tr/

2.3.1.6. Yivli Minare Külliyesi

Kale Kapısı yakınlarında bulunan külliye birçok Selçuklu Dönemi yapılarını bünyesinde barındırmaktadır. Bu alanın Bizans ve Selçuklu zamanında dinsel, toplumsal ve kültürel yapılara ev sahipliği yapmıştır. Ayrıca bir saray yapısını da bünyesinde barındırdığı olasılığı mümkün görülmektedir. 13. yüzyıldan sonra ilk İslam eserlerinin inşa edildiği bu külliye dâhilindeki binalar “Yivli Minare, Yivli Minare Cami, İmaret Medresesi, Atabey

Armağan Medresesi, Mevlevihane, Zincirkıran Mehmet Bey ve Nigar Hatun Türbesi”dir (Varkıvaç ve Çelebi, 2015: 72).

Külliyeye, dik eğimli bir alanda inşa edilmiştir. Bazıları antik ya da ortaçağdan kalma eski binaların kalıntıları üzerine inşa edilen binalar, farklı yüksekliklerdeki teraslar üzerindedir (Ortaçesme ve Şenoğlu, 2014: 3-4). Külliye'nin temel yapısı ise Yivli Minare Cami'dir. Atabey Armağan Medresesi Yivli Minarenin hemen yanında yer almaktadır. Minarenin karşısında ise Yivli minare Medrese'si (İmaret Medresesi, Ulu Cami Medresesi ve Selçuklu Medresesi) bulunmaktadır. Bu yapıların hemen yanında Nigar Hatun Türbesi, türbenin yukarısında ise Mevlevihane yer almaktadır. Mevlevihane'nin batı tarafında Mevlevhane Hamamı, doğu tarafında ise Zincirkıran Mehmet Bey Türbesi konumlanmaktadır. (Avcı, 2015a: 59)

Binalara ek olarak, Yivli Minare külliyesinde su kuyusu ve havuz gibi unsurlarla karşılaşılmaktadır. Su kuyusu, Atabey Armağan Medresesi'nin içinde yer almaktadır. Bu nedenle orijinal yapının yıkılmasından sonra bu bölgede inşa edildiği düşünülmektedir. Havuz ise, Yivli Minarenin önünde bulunmaktadır ve görsel amaçlar için yapılmıştır. Yapımı için kullanılan malzeme, Türk bahçelerinde tipik yapı malzemesi olan mermerdir.

Eski zamanlardan sağ kurtulmuş olan üç tane zeytin ağacı, Yivli Minare ve cami arasındadır. Bitkilerin geri kalanı diğer bölgelerden bu yere taşınmış ve dikilmiştir. Mevcut bitkilerin çoğu, Akdeniz ekolojisinde gelişen ve daima yeşilliğini koruyan ağaçlar ve çalılardır. Çınar ağacı, Kızılçam, Selvi, Zeytin ağacı, Limon, Yasemin ve bazı palmye türleri külliye içinde yetiştirilen bitki türlerine bazı örneklerdir (Ortaçesme ve Şenoğlu, 2014: 3-4).

Görsel 2.6 Yivli Minare Külliyesi

Kaynak: www.kaleicioldtown.com/tr/

2.3.1.7. Yivli Minare

Camii ve mescitler İslam dini mimarisinde başlıca yapı türleri olarak bilinmektedir. Bu yapı türlerinin en karakteristik unsurlarından biri olan minare, simgesel bir değer taşımaktadır ve yapıların yapıldığı zaman ve yapılış tarzı açısından kenti belirli bir kimliğe kavuşturmakta ve kentin dokusuna anlam katmaktadır (Tokay ve Kuşüzümü, 2011: 52).

Minare yapımı ilk olarak Karahanlılar tarafından uygulanmaya başlanmıştır. Gazneliler ve Büyük Selçuklular ile birlikte Anadolu'da ve diğer bölgelerde de etkisini göstermiştir (Nefes, 1996: 33-50).

Anadolu Selçuklu Sultanı I. Alaeddin Keykubad fetihlerinden ziyade Anadolu için imar faaliyetlerine yaptığı katkılarla da bilinmektedir. Bu dönemde kültürel açıdan Anadolu topraklarının çok iyi değerlendirildiği, toplumun her türlü gereksinimlerini karşılayacak şekilde büyük yapılarla Anadolu'yu donatıldığı görülmektedir. Antalya kentinde de Selçuklu hakimiyeti altına girince ele geçirilen diğer kentlerde olduğu gibi imar çalışmaları yoğunlaşmıştır.

Yivli Minare, Anadolu Selçuklu Devleti I. Alaeddin Keykubad döneminde, kentin Selçuklu hakimiyeti altına girdiğini belirtmek için inşa edilen ilk İslam eseridir (Avcı, 2015a: 54).

12. yüzyılın ikinci yarısından sonra inşa edilen minarelerde farklı menşeli 2 ayrı tür görülmektedir. Bunlardan ilki Güney Doğu Anadolu'da 16. yüzyıla kadar varlığını idame ettiren Artuklular'ın hakim olduğu bölgede, kare taban ve dikdörtgen prizma gövdeli ve tamamı kesme taştan oluşan yapılardır. Bu minareler görsel açıdan ve malzeme yönünden Batı İslam ülkeleri (Arap ve Suriye gibi) gelenekleri ile bağlantılıdır. İkinci minare türü ise Doğu ve Orta Anadolu'da yapılan, silindirik şeklinde veya dilimli bir stile sahip olan tuğladan oluşan minarelerdir. Bu yapılarda Türkistan, İran ve Orta Asya geleneklerinin etkileri görülmektedir (Bakırer, 2006: 337). Bu bakımdan Yivli Minare 2. tür minare grubuna girmektedir.

13. yüzyılda Selçuklu zamanında yapılmış bir eserdir. Tabanı kesme taştan olup gövde bölümü tuğladan ve firuze renkli çiniler kullanılarak yapılmıştır. 8 yivlidir. Yüksekliği 38 metredir ve 90 basamaklı bir merdivene sahiptir (Antalya Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2012: 285).

Yivli minare tarihten bugüne birçok kez onarımdan geçirilmiştir. 1933 yılında doğa olaylarının yapıyı yıpratması sebebiyle ilk olarak Antalya Halkevi, Sergi Şubesi aldığı kararla minarenin onarılmasını sağlamıştır. Bu onarım 1935 yılında tamamlanmıştır. 1940-1945 yılları arasında görülen fotoğraflarda minarenin petek kısmının olmadığı görülmektedir. 1953

yılında Müzeler Genel Müdürlüğü tarafından 1973 yılında ise Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından yapı onarımına tabii tutulmuştur. 1972 yılındaki onarımdan önce Yivli Minare Camii'sinin yanındaki konakların yanması sonucu minarenin başlık kısmı da hasar görmüştür. Son olarak Kültür ve Turizm Bakanlığı 2007 yılında geniş bir onarımdan geçirmiştir (Sönmez, 2009: 115).

Günümüzde yivli minare kentin sembol yapılarından biridir. Şehrin tanıtımında, logosunda ve turistik ürünlerde bile bu yapıyla karşılaşmak mümkündür.

Görsel 2.7 Yivli Minare

Kaynak: www.kaleicioldtown.com/tr/

2.3.1.8. Yat Limanı

Günümüz Kaleiçi'nin İ.Ö 2. yüzyılın ilk zamanlarında Attaleia ismi ile kurulmasında baş etken olan Yat Limanı, o dönemler akla geldiğinde ticari ve askeri önem taşımaktadır.

Roma Dönemi'nde liman Doğu Akdeniz'in en işlevli limanları arasında yer almış; Bizans ve Selçuklu Dönemlerinde ise Mısır ve Suriye ile olan bağlantıları sebebiyle önemli bir dış ticaret merkezi konumuna gelmiştir. Kentin etrafında üretilen zeytin, hububat, katran ve narenciye gibi ürünlerin alım ve satımı yapılarak önemli bir liman geliri sağlanmaktadır. Selçuklu Dönemi'nde bir tersane inşa edildikten sonra bu önem daha da artmıştır. 16. yüzyılın başlarında Osmanlıların Mısır'ın fethi ile Doğu Akdeniz'i egemenliği altına alması bu limanın öneminin kaybetmesine neden olmuştur (Varkıvaç ve Çelebi, 2015: 54-56). Ayrıca Antalya'ya yeni bir ticari limanın inşa edilmesi sebebiyle liman yatların sığındığı bir alana dönüşmüş ve "Eski Liman" olan ismi, "Yat Limanı" olarak değiştirilmiştir (Uysal, 2002: 117)

Tarihi mirasına sıkıca bağlı kalarak titizlikle restore edilen marina, 1984'te Dünya Turizm Yazarları ve Gazetecileri Federasyonu Altın Elma Ödülü'ne layık görülmüştür. Marina'da sayısız etkinliğin yapıldığı küçük bir açık hava tiyatrosu da bulunmaktadır. Marina, Yunan, Roma, Selçuklu ve Osmanlı dönemlerine dayanan duvarlarla çevrilidir (ATSO, 2012: 39).

Günümüzde havaların güzelleşmesiyle birlikte düzenlenen yat turları hoşça vakit geçirmek için en önemli uğrak yerlerinden biri konumundadır.

Görsel 2.8 Yat Limanı

Kaynak: www.kaleicioldtown.com/tr/

2.3.1.9. Mermerli Plajı

Yat Limanının iki tarafında da uzanan traverten kayalıkların içerisinde kumsal olarak tek olma özelli taşıyan bu plaj adını limanın güneydoğusunda yer alan ve günümüzde var olmayan “Mermerli Köşk”ten almaktadır. Kaleiçi'nin tek, Antalya'nın ilk plajı olma özelliği taşımaktadır.

1930'lu yıllarda, tarihçiler plajın bir yıkanma yeri olarak kullanıldığını belirtmektedirler. (Varkıvanç ve Çelebi, 2015: 57-58). 1970'li yıllarda öğlen saat 12'ye kadar kadınlar öğleden sonra da erkeklerin plajı kullandığı söylenmektedir. Mermerli Plajı Kaleiçi sakinlerinin hayatında ilklerin yeri olarak geçmektedir. Herkesin yüzmeyi öğrendiği yer olarak bilinen Mermerli Plajı, eskiden Kaleiçi'nde yaşayanlar için de “banyo” olarak adlandırılmaktadır. Bu nedenle Balık Pazarı'ndan Mermerli Parkına kadar uzanan cadde, günümüzde Mermerli Banyo Caddesi olarak bilinmektedir (Argın, 2012: 146-148).

Bugün plaj, Mermerli Gazinosu tarafından işletilmektedir. Çevrede bulunan otellerden ve pansiyonlardan turistleri çekmektedir (Çimrin, 2012: 196).

Görsel 2.9 Mermerli Plajı

Kaynak: www.kalecioldtown.com/tr/

2.3.1.10. Sur Duvarları

Bergama kralı Attalos hâkimiyeti zamanında şehrin çevresine bir duvar inşa edilmiştir (Gümüş, 1990: 14-16). Bu inşa edilen Sur Duvarları, 19. yüzyıl sonlarına kadar kentin sağlam bir savunma yapısı olması sebebiyle önemini korumuştur. Kent, etrafını saran sur duvarlarının yanında, kuzey bölümde Yivli Minare Külliyesi'ni de kapsayan bir iç sur duvarı ve kenti ikiye ayıran bir orta sur duvarı bulunmaktadır (Varkıvanç ve Çelebi, 2015: 15-16).

Hellenistik Dönem'de kurulan sur sisteminden bugün sadece Yat Limanı'nda bazı bölümler görülmektedir. Günümüzde göze çarpan burçlar ve beden duvarları Roma Dönemi'ne kadar uzanmaktadır, fakat Bizans Dönemi ile birlikte tadilattan geçirildiği sonucuna ulaşılmaktadır. İ.S. 7. yüzyılda gerçekleşen Arap ve Pers akınlarına karşı direnen Attaleia, mevcut sur duvarlarına sahip olmasına rağmen, İ.S. 10. yüzyılda surlara ek bir dış duvar ve hendek dâhil edilerek savunma sistemi önemli ve güvenli bir kenti haline gelmiştir (Varkıvanç ve Çelebi, 2015: 15-16).

Selçuklu Dönemi'nde Sur duvarlarının ve kulelerin bazılarının tadilattan gördükleri anlaşılmaktadır. Kentin kuzeyinde bulunan iç sur duvarları bu dönemde onarılmış ve kentin Selçuklular tarafından fethedildiğini belirten kitabeler konulmuştur (Varkıvanç ve Çelebi, 2015: 15-16). Osmanlı Dönemi'nin en önemli savunma sistemlerinden biri olan ve Evliya Çelebi'nin "80 kulesi ile hala iyi durumda ve 17. y.y.'da bütün şehri kucaklıyor" diyerek (Gümüş, 1990: 14-16) andığı Kaleiçi surlarının 20. yüzyılın ilk dönemlerine kadar sağlam durduğu anlaşılmaktadır. Kaleiçi sakinlerinin meltem esintisinden yoksun, boğucu bir ortama

sahip olduğu yolundaki şikayetleri üzerine dönemin valisi tarafından kısmen yıkılması talimatı verilmiştir. Bu sebeple 1914-1930 yılları arasında sur duvarlarının büyük bir bölümü yıkılmıştır (Varkıvanç ve Çelebi, 2015: 15-16). Sur Duvarları defalarca yenilenmiş olmasına rağmen bugüne kadar sadece bir bölüm ve bazı kuleler kalmıştır (Gümüş, 1990: 14-16).

Görsel 2.10 Sur Duvarları

Kaynak: www.kalecioldtown.com/tr/

2.3.1.11. Hadrianus Kapısı (Üç Kapılar)

Antalya'nın en iyi korunmuş tarihi yapılarından biri olan bu kapı, Roma İmparatoru Hadrianus şerefine M.S 130 yılında yaptırılmıştır. Hadrianus Kapısı 3 kemerli yapısı ile günümüzde Üçkapılar olarak da adlandırılmaktadır. (Özükan, 2004: 28).

Sur duvarları zamanla kapının dış kısmını kapatırken giriş yıllarca kullanılmamıştır ki bu durum hala ayakta olmasının sebebidir. (Özdemir, 2012: 10). Kapıya iç yüzeyinden de, dış yüzeyinden de bakıldığında aynı görüntüyü vermektedir. Zamanla tahribata uğrayan yapı, 1961 - 1962 yılları tadilata uğrayarak günümüzdeki görünümüne sahip olmuştur. Üç kemerin tavanları Antalya'da yetişen çiçeklerin kabartmaları ile bezenmiştir. Kapının üzerinde ikinci bir kat daha bulunmaktaydı, bu katta İmparator Hadrianus'un bir heykeli yer almaktaydı fakat günümüzde o katın izleri kalmamıştır.

Kapının her iki yanında iki tane kule bulunmaktadır. Roma Dönemi'ne ait olan ve bugün hala görülebilen Eski Yunanca inşa yazıtı ile Güney Kulesi, Julia Sancta isimli bir hayırsever bir kadın tarafından Hadrianus döneminde düz taş bloklarla inşa edilmiştir (Özdemir, 2012: 10). Diğer kule Selçuk kökenli olup ve kuleye sadece yan kapıdan girilebilmektedir. Korint mermer sütun, önde dört arkada dört olmak üzere kemerleri destekleyen sütunların önünde durmaktadır (Gümüş, 1990: 14-16). Kendine özgü taş kaplamaları kısmen günümüze taşınmış geçenekler bulunmaktadır. Orta geçeneğin zemininde

bulunan tekerlek çukurlukları zamanında atlı arabaların kullanıldığını, yan geçeneklerin ise yayalar için inşa edildiğini göstermektedir (Varkıvaç ve Çelebi, 2015: 17-18).

Bir tarafta modern kent, diğer tarafta Antalya'nın eski şehir kuleleri ile güçlendirilmiş olan Hadrian Kapısı, kentin geçmişine açılan bir kapıdır. Günümüzde de Kaleiçi'nde kültürel gezi yapmak isteyenlerin uğrak noktası konumundadır.

Görsel 2.11 Hadrianus Kapısı (Üç Kapılar)

Kaynak www.kaleicioldtown.com/tr/

2.3.1.12. Hıdırlık Kulesi

İ.S. 2. y.y.da yaptırılan bu yapı Antalya surlarının güneybatı yönüne düşmektedir. Yüksekliği 14 metre olan yapının 2 bölümü vardır. Alt bölümü kare şeklinde olan yapının üst bölümü silindirik şeklindedir (Çimrin, 1999). Hem alt katta hem de üst katta 2 farklı girişi bulunan yapının, üst katta bulunan girişi Erken Bizans Dönemi'nde kapatılmıştır. Yapıldığı dönemde yapıya girişi sağlayan İon tarzındaki görkemli kapı, kuzeydoğu yönüne bakmaktadır. Günümüzde de yapıya bu kapı ile giriş sağlanmaktadır. Kapının her iki yanında da “kamyş demetine bağlanmış balta” betimlemeleri bulunmaktadır. Bu balta betimlemeleri yapının bir vali mezarı olduğunu simgelemektedir (Varkıvaç ve Çelebi, 2015: 42-43).

Hıdırlık kulesi, Hadrianus kapısı ile beraber Roma Dönemi'nden günümüze taşınan yapılardan biri konumundadır. Yapısına bakıldığında mousoleum (görkemli gömüt) tarzını taşıyan bir anıt mezarıdır. Erken Bizans Dönemi ile beraber fonksiyonu değişmiş ve savunma sistemine dâhil olmuştur. Bu durum da bazı tadilatları beraberinde getirmiştir (Oral, 2012). Bu dönemlerde Hıdırlık kulesi deniz feneri ve gözetleme kulesi olarak da işlev görmüştür (Çimrin, 1999).

Hıdırlık Kulesi'nin tarihine bakıldığında ilk olarak Evliya Çelebi'nin bu kuleden bahsettiği karşımıza çıkmaktadır. Ünlü gezgin 1671-1672 yılları arasında şehre ziyarette

bulunduğu bilinmektedir. Evliya elebi kenti tanımlarken surları, kent kapılarını ve kuleleri detaylı bir şekilde tanımlamaktadır. Ancak gezgin, Hıdırlık Kulesinden bahsederken kuleyi sur duvarları ile birlikte ele alıp Bizans Dönemi'ndeki savunma sistemi ile bağlantılı olarak düşünmektedir (Kahraman, 2011: 310).

Efsanelerde anlatıldığı kadarıyla Hıdırlık Kulesi bir kız kulesi olarak anılmaktadır. Dönemin krallarının kızları yani prenses statüsünde olanların yaşadığı yer olarak tanımlanan bu yapı "kız kulesi" ya da "kız sarayı" adını almaktadır (Yaşar, 2011)

Anadolu'nun birçok yerinde "hıdırlık" olarak bilinen mesire alanları vardır ayrıca hıdrellez kutlamaları amacıyla bazı kesimler tamamen bu inanç için bu bölgeleri ziyaret etmektedir (Güngör, 1956).

Görsel 2.12 Hıdırlık Kulesi

Kaynak: www.kaleicioldtown.com/tr/

2.3.1.13. Kırk Merdiven

Bizanslılar, Haçlı Seferleri sırasında Anadolu'yu ihmal etmişlerdir. Venedikliler bu fırsattan istifade Anadolu'da ticari ayrıcalık elde etmiştir. Antalya Limanı da bu ayrıcalık dâhilindedir. Bu 44 basamaklı taş merdiven de bu dönemde Venedikliler tarafından inşa edilmiştir (Çimrin, 1999: 86).

Kırk Merdiven Kaleiçi ile Yat Limanı arasındaki geçişi sağlamaktadır (Doğan,2016:227). Merdivenlerin en üst noktasında Geç Osmanlı Dönemine kadar yer aldığı bilinen bir kapı bulunmaktadır. Fakat günümüzde bu kapıdan hiçbir şekilde bir kalıntı bulunmamaktadır. Evliya elebi bu kapıyı "Büyük Liman Kapısı" olarak tanımlamaktadır (Varkıvanç ve elebi, 2015: 60).

Görsel 2.13 Kırk Merdiven

Kaynak: www.kaleicioldtown.com/tr/

2.3.1.14. Antik Tiyatro

Kent sürekli olarak yerleşime açık olduğu için eski yapıların yok olması kaçınılmaz bir son olarak görülmektedir. Bu yapılardan bir örnek de “Antik Tiyatro”dur. Antik dönemden kalma yapının yeri ilk olarak “Mermerli Köşk” yakınlarında olduğu önerileri sunulsa da, Attaleia Antik Tiyatrosu Tuzcular Mahallesi’nde birkaç parsel altta kaldığı tespit edilmiştir

Ortaya çıkarılan kireçtaşı ve travertenlerden meydana gelen oturma basamaklarının Roma Döneminden olduğu anlaşılmıştır ve bununla birlikte tonozlu bir geçiş yeri ortaya çıkarılmıştır (Varkıvanç ve Çelebi, 2015: 60).

Görsel 2.14 Antik Tiyatro

Kaynak: www.kaleicioldtown.com/tr/

2.3.2. Dini Yapılar

2.3.2.1. Tekeli Mehmet Paşa Camii

Yapımı hakkında kesin bir tarihi belirlenemeyen yapının en geç 17. y.y başlarında inşa edildiği düşünülmektedir (Varkıvaç ve Çelebi, 2015: 66). Osmanlı Dönemi'nde inşa edilmiş olan Tekeli Mehmet Paşa Camii, eski "Kalekapısı" yakınlarında (Çimrin, 1999: 77), Saat Kulesi'nin arka tarafında kalmaktadır (Özdemir, 2012: 17). İsmi de verdiği Tekeli Mehmet Paşa tarafından yaptırılmıştır (Antalya Valiliği, 2010: 103).

Cami kareye yakın dikdörtgen planlı, beden duvarları kesme taştan yapılmıştır (Antalya Valiliği, 2010: 103). Kuzey bölümünde ana giriş kapısı bulunan caminin batı ve doğu bölümünde de giriş bölümleriyle karşılaşmaktadır (Varkıvaç ve Çelebi, 2015: 66). Büyük bir merkezi kubbe ile örülüdür ve kuzey bölümünde üç küçük kubbe doğrusal olarak düzenlenmiştir. Kuzeybatı tarafındaki kesme taştan yapılmış minaresi silindirik bir gövde ve tek şerefeye sahiptir (Antalya Valiliği, 2010: 103).

Antalya'nın çinili camilerinden biri olan Tekeli Mehmet Paşa Camii'nde de görülen sivri kemerli çini alınlıklarında çinili panolar yer almaktadır. (Köşklü, 2003: 108). Kesme taşlar ve molozdan inşa edilen camii birçok kez onarımdan geçmiştir (Özdemir, 2012: 17).

Görsel 2.15 Tekeli Mehmet Paşa Camii

Kaynak: www.kalecioldtown.com/tr/

2.3.2.2. Yivli Minare Camii (Alaaddin Camii)

Yivli Minare Camii, Anadolu’da yer alan en eski çok kubbeli camii özelliğine sahip, nadir camilerden biridir (Uysal, 2002: 121). Yivli minare külliyesinde bulunan diğer yapılar gibi 1972 yılına kadar Arkeoloji Müzesi’nin depo su hizmeti gören cami bir Bizans Kilisesi iken Alaeddin Keykubat tarafından camiye dönüştürülmüştür. Bu dönüşüm sırasında bir minare eklenmiştir. Minare mimarisinde yivli bir görünüme sahip olan minare bu sebepten “Yivli Minare” adını almıştır (Çimrin, 1999: 61).

Doğu kapısında bulunan kitabesine göre 1372 yılında Hamitoğlu Mehmet Bey, Mimar Balaban Tavaşi’ye inşa ettirdiği yazmaktadır (İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2010: 284). Yine aynı kitabede yazdığına göre 1373 yılında inşa edildiği belirtilmesine rağmen, Selçuklular tarafından fethedilen yapının 1216 ya da 1225 yılından sonra cami olarak hizmet verdiği; 1361 – 1373 yılları arasındaki dönemde, Kıbrıslı Lusignanlar zamanında tahribata uğradığı ve 1373 yılında büyük oranda onarıldığı ve yeniden yapıldığı tahmin edilmektedir (Varkıvaç ve Çelebi, 2015: 76).

Yapı dikdörtgen gibi görünmesine rağmen, batı duvarının yan duvarlara dik bir şekilde birleşmemesi sebebiyle yamuk bir plan üzerine oturtulmuştur. Doğu cephede yer alan kapı ana giriş kapısı olarak kullanılmaktadır ve kitabesi bu kapının üzerinde yer almaktadır. Binanın bir de kuzey cephesinde bir kapı bulunmaktadır. Basık kemerli olan bu kapı doğu cephesindeki kapıya benzetilmektedir. Yapının batı cephesi dışında diğer cephelerinde farklı boyutlar da ve farklı konumlarda pencerelere sahiptir (Varkıvaç ve Çelebi, 2015: 76).

Camii iç mimarisine bakıldığında doğu - batı yönünde 12 sütun yer almaktadır. Yapıda yarım küre şeklinde 6 büyük kubbe bulunmaktadır (Uysal, 2002: 121) , bu kubbelerin birinde aydınlatma amacıyla yuvarlak bir pencere de yer almaktadır. Camiinin mihrabı merkezi olmayan bir şekilde duvara yamuk yerleştirilmiştir (Varkıvaç ve Çelebi, 2015: 76).

Yapılan son tadilatlarda ve yapı içindeki kazılarda camiye gelen temiz suyun değişik kanallara gitmesini sağlayan bir sistem ortaya çıkarılmıştır. Bu sistemin Erken Selçuklu Dönemi’nde yapıldığı düşünülmektedir ve ziyaretçilerin gözlemleyebilmesi için cam bir platform kurulmuştur (Varkıvaç ve Çelebi, 2015: 76).

Camii’nin abidesel minaresi ile boyutunun uyuşmaması, kible yönünde olmaması, minare ile bağımsız bir şekilde konumlanması ve mihrabın konumunun cami içinde alışılmadık bir yerde bulunması sebebiyle yapının Antik Dönem’e kadar dayandığı şüphesini ortaya çıkarmaktadır (Varkıvaç ve Çelebi, 2015: 76).

Görsel 2.16 Yivli Minare Camii

Kaynak: www.okuryazarim.com/

2.3.2.3. Mevlevihane

Yazıtları kaybolmasına rağmen Mevlevihane'nin 1255 yılında Alaaddin Keykubat tarafından yaptırıldığına inanılmaktadır. Kitabesi günümüzde mevcut değildir (Uysal, 2002: 123). Mevlevihane, Zincirkıran Mehmet Bey Türbesi'nin batısına düşmektedir (Özdemir, 2012: 16).

13. yüzyıldan itibaren Anadolu ve dışında Mevlevilik öğrenimi ve uygulaması yaygınlaşmasıyla (Varkıvaç ve Çelebi, 2015: 81-82), Yivli Minare Külliyesi içinde bulunan Mevlevihane de 18. yüzyıldan itibaren işlev görmeye başlamıştır (Uysal, 2002: 123).

Yapının 14. yüzyılda bu bölgede saraya bağlı bir harem olarak inşa edildiği, yaklaşık olarak 200 yıl sonra da Mevlevihane'ye çevrildiği belirtilmektedir. 1925 yılında tekke ve zaviyelerin kapatılması ile Mevlevi Tekkesi işlevini kaybeden yapı. 1929 yılında tamamen boşaltılmıştır. 1955 yılında tadilattan geçirilen yapı, Yivli Minare Külliyesi'nin 1972 yılına kadar müze olarak kullanıldığı sırada depo olarak hizmet vermiş ve günümüzde (Varkıvaç ve Çelebi, 2015: 81-82), Kültür Bakanlığına ait Antalya Devlet Güzel Sanatlar Galerisi olarak sanat meraklılarına hizmet etmektedir (Özdemir, 2012: 16).

Doğu cephesi arazinin eğimi nedeniyle kademeli olarak güneye doğru yükselmektedir. Kuzey cephesi ise yarı yüksekliğe kadar Kaleiçi surlarına yaslanmıştır. Duvarları moloz taş ile örülen yapıdaki tüm duvar yüzeyleri günümüzde sıvalıdır. Yapının merkezi mekanı kubbe, diğer tüm mekanları tonoz ile örtülmüş, örtü dışta oluklu kiremitler ile kapatılmıştır (Varkıvaç ve Çelebi, 2015: 81-82).

Dikdörtgen planlı ve merkezi kubbeli olan yapı, kısmen iki katlıdır. Güney cephede kemerli bir ana giriş kapı yer almaktadır. Bu kapı kare bir mekâna açılmaktadır. Mevlevihane'nin ibadet mekânı olarak bilinen bu mekânın, "Semahane" olarak kullanıldığı tahmin edilmektedir. Üzeri yüksek ve fenerli bir kubbeye sahip olan mekânın güney duvarında bir pencere ve mihrap nişi yer almaktadır. Bu mekânın doğu tarafı, oldukça büyük boyutta bir eyvana açılmaktadır. Eyvanın güney duvarında, iki tarafında birer pencere bulunan ikinci bir mihrap yer alması bu mekânın kutsal bir işlevi olduğunu vurgulamaktadır. Eyvanın kuzeyinde de geniş bir mekân bulunmaktadır. Merkezi mekânın batı ve kuzey tarafında bulunan derviş hücreleri, merkezi mekana oranla daha küçük ve iki katlı bir yapıya sahiptirler (Varkıvaç ve Çelebi, 2015: 81-82).

Görsel 2.17 Mevlevihane

Kaynak: www.kalecioldtown.com/tr/

2.3.2.4. Zincirkıran Mehmet Bey Türbesi

Mübarizeddin Mehmet Bey neredeyse ömrünün tamamını Kıbrıslılar ile savaşarak geçirmiştir. Kıbrıs Kralı Pierre I, bir buçuk yüzyıldan sonra Antalya'yı ele geçirmiş ve 1361-1373 tarihleri arasında hüküm sürmüştür. Fakat Mübarizeddin Mehmet Bey bu yenilgiden yılmayıp Korkuteli'ne çekilerek 12 yıl hazırlık süresi geçirmiştir. 1373 yılında ise Antalya'yı tekrar Türk hâkimiyeti altına sokmayı başarmış ve Kıbrıslıları Antalya'dan çıkarmayı başarmıştır. Bu kazanılan savaştan sonra Mehmet Bey'in kente girişindeki halkın coşkusu onu o kadar çok sevindirmiştir ki, bir teşekkür mahiyetinde camii yaptırmaya karar vermiştir. Bu dileğinin Yivli Minare Cami'sinin tamamını bir tadilata sokarak yerine getirmek istemiştir.

Mübarizeddin Mehmed Bey 1378 yılında, kazanılan savaştan beş yıl sonra, vefat etmiş ve Yivli Minare Külliyesine gömülmüştür (Çimrin, 1999: 52).

Mehmed Bey'e takılan "Zincirkıran" lakabı 1373 yılında kazanılan Kıbrıs savaşı ile bağdaştırılmaktadır. Zincirkıran Mehmet Bey Türbesini ise 1377 yılında Mehmet Bey, oğlu Ali için inşa ettirdiği ve yapım hikayesinin türbenin güneybatı yönündeki kapısındaki kitabede yer aldığı belirtilmektedir (Varkıvanç ve Çelebi, 2015: 85)

Zincirkıran Mehmet Bey Türbesi, Mevlevihane'nin doğusunda, Yivli Minare'nin kuzeyindeki üst bahçede yer almaktadır. Bu türbe yaşamı boyunca Antalya için büyük mücadele veren ve Zincirkıran olarak bilinen Mehmet Bey için 1377 yılında yapılmıştır. Genel bakışta Selçuklu Dönemi tarzını yansıtmaktadır. Bununla birlikte, merkezi iç mekândaki düz cepheler, pencereler ve alçak seviyeli mezarlar ve hatta Osmanlı mezarlarının ortak özellikleri de dikkati çekmektedir (Özdemir, 2012: 16).

Selçuklu ve Osmanlı sanatının ara dönem özelliklerini taşıyan türbe, kare kaide üzerine sekizgen gövdeye sahiptir ve çatı içten küre dıştan piramidal bir görünüm gösterir. Sekizgen gövdenin yedi kenarında birer pencere bir kenarında ise kemerli bir kapısı bulunmaktadır ve kapı üzerinde kitabesi yer almaktadır. Türbenin üzerinde Rumi ve bitkisel süsler yer almaktadır (Antalya Valiliği, 2010: 100).

Görsel 2.18 Zincirkıran Mehmet Bey Türbesi

Kaynak: www.kalecioldtown.com/tr/

2.3.2.5. Ahi Kızı Mescidi (Camii)

14.yüzyılda inşa edilmiş olan bu yapı Nakip Kızı Mescidi olarak da bilinmektedir. (Çimrin, 1999: 79) Moloz ve kesme taş bir arada kullanılmıştır. Kare planlı bir yapıya sahip olan camii kubbe ile örtülüdür (İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2012: 290). Kuzey cephede bulunan kapısı sivri kemerlidir. Kapının her iki tarafında da pencereler yer almaktadır (Varkıvañç ve Çelebi, 2015: 64). Üçgenler ile kubbeye geçiş sağlanmaktadır. Harimi hem büyük dikdörtgen ve kemerli pencereler hem de küçük dikdörtgen pencereler aydınlatmaktadır. Minber yenidir. Mihrap, yarı yuvarlak niş şeklindedir. Sivri bir kemer ile Harime giriş sağlanmaktadır. Minaresi yoktur (İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2012: 290). Camii'nin kuzeyi boyunca kadınlar bölümü bulunmaktadır (Varkıvañç ve Çelebi, 2015: 63-64).

2001 yılında tadilattan geçirilen yapı, günümüzde camii olarak kullanılmaya devam edilmektedir. Kuzey batısında ise aynı isimle anılmakta olan bir türbe yer almaktadır (Varkıvañç ve Çelebi, 2015: 63-64).

2.3.2.6. Ahi Kızı Türbesi

Ahi Kızı Camii'sinin karşısında bulunan yapı bir evin avlusunda yer almaktadır (Çimrin,1999: 80). Antalya Müzesi'nde yer alan kitabesine göre en geç 1439 yılında inşa edildiği düşünülmektedir. 19. ve 20 yüzyıllarda çeşitli onarımlardan geçmiş olan yapı özgün yapısını kaybetmiştir. Türbeye girişi kuzey cephesinde bulunan bir kapı ile yapılmaktadır. Yapının güney cephesindeki duvarının kenarında bir de mezar bulunmaktadır. (Varkıvañç ve Çelebi, 2015: 64).

Görsel 2.19 Ahi Kızı Mescidi ve Türbesi

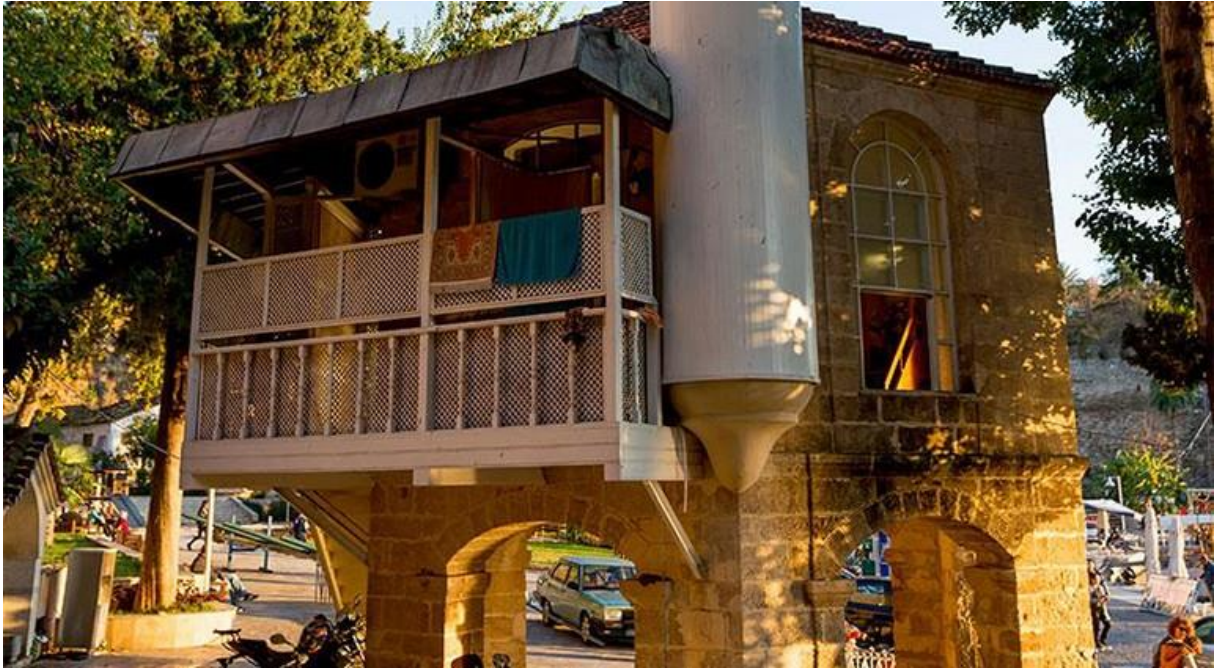
Kaynak: www.kalecioldtown.com/tr/

2.3.2.7. İskele Mescidi

İskele Mescidi deniz kıyısında eski liman bölgesinde yer almaktadır. 1903-1904 yılları arasında Teke Mutasarrıfı Kenan Paşa tarafından yaptırılmıştır. Altı adet kesme taş ayaklar üzerine oturtulmuş altıgen plana sahip olan mescit iki katlı olup çatısı konik şeklindedir. Kuzeybatı köşesinde bulunan ahşap minare kısmı ise yapının ikinci katından itibaren başlamaktadır ve duvara bitişik olarak inşa edilmiştir (Kılıç, 2013: 76-78).

Alt katı, altı adet ayak arasında kemerler ile bağlantı kurularak oluşmuştur (Varkıvaç ve Çelebi, 2015: 52). Ayrıca bir zamanlar doğal su kaynağı bulunan bir şadırvan alt katta işlev görmektedir (Çimrin, 1999: 77). Bu doğal su kaynağına, doğu ve batı tarafında bulunan 4 basamak ile ulaşılmaktadır (Kılıç, 2013: 76-78).

Üst katı altıgen şeklinde olan yapının güney duvarı sade bir şekilde diğer duvarlarında simetrik bir pencere düzenlemesi bulunmaktadır. Pencere dikdörtgen şeklinde olup yuvarlak bir kemere sahiptir. Minareye ikinci kattan dikdörtgen düzeninde biri kapı ile giriş sağlanmaktadır. Minarenin kubbesi beyaz renktedir, kubbe eteğinde ise “Allah, Muhammed ve dört halifenin ismi” bulunmaktadır (Kılıç, 2013: 76-78).

Görsel 2.20 İskele Mescidi

Kaynak: www.kaleicioldtown.com/tr/

2.3.2.8. Ahi Yusuf Camii ve Türbesi

1249 yılında inşa edilen yapı Kaleiçi Selçuklu Mahallesi, Mermerli sokakta Mermerli Parkı'nın hemen yanında bulunmaktadır. Ahi Yusuf adına yapılan bu yapının giriş kapısı kesme taştan inşa edilmiş olup hemen üzerinde niş bulunmaktadır. Eski resimlere bakıldığında kuzey yönünde bir son cemaat bölümü olduğu bilinmektedir. Bu bölüm giriş

kapısı ile avlu duvarı arasında kalmaktadır (Çimrin, 1999: 79). “Ahi Yusuf Camii ve Türbesi” 1992 ve 2008 yılında tadilattan geçirilerek günümüzdeki görünümüne ulaşmıştır. Tadilat sırasında her iki yapı için moloz taş kullanılmıştır (Varkıvanç ve Çelebi, 2015: 50).

Camii ve türbe arasında küçük bir mezarlık bulunmaktadır. Bu da bir külliye akıllara getirmektedir. Camii kare planlıdır ve buradan geçiş pandantifler ile olmaktadır. Mescidin yarı silindir şeklinde sade bir görüntüsü vardır. Türbeden kubbeye geçiş ise tramplar aracılığıyla yapılmaktadır. Camii kubbesi ve türbe çatısı kiremitlerle kaplıdır (Antalya Valiliği, 2010: 102).

Türbe de 1249 yılında yapılmış iki katlı bir yapıya sahiptir. Türbe aynı zamanda bir mezar odasıdır ve içerisinde sadece Ahi Yusuf yatmaktadır. Yapının üst katı ise bir zaviyedir. Müştemilatta küçük bir oda ve sema yeri bulunmaktadır. (Kalafat, 2003: 141-142).

Camii ile türbe arasındaki boşlukta ise ikisi baştaşlı ve ayaktaşlı, üçüncüsü ise sadece baştaşlı olmak üzere 3 adet mezar bulunmaktadır (Antalya Valiliği, 2010: 102).

Türbeyi genellikle kadın ziyaretçiler, Perşembe akşam ve Cuma sabah saatlerinde dilek dilemek için ziyaret etmektedirler. Türbenin bakımı ve temizliği camii yetkilileri tarafından yapılmaktadır (Kalafat, 2003: 141-142).

Görsel 2.21 Ahi Yusuf Camii ve Türbesi

Kaynak: www.kaleicioldtown.com/tr/

2.3.2.9. Karamolla Mescidi

“Makbule Mescidi” ve “Makbul Ağa Mescidi” olarak da bilinmektedir. Barbaros Mahallesi’nde yer alan yapı, mimarisine bakıldığında yapının 15. yüzyıl’da inşa edildiği düşünülmektedir (Çimrin, 1999: 79). Kayıtlardan anlaşıldığı üzere 1950’li yıllarda oldukça

hasarlı bir durumda olan yapıya 1990'lı yıllarda küçük yenilemeler yapılarak işlevini sürdürmesi sağlanmıştır. 1997 yılında Vehbi Koç Vakfı tarafından yenilenen yapı 1998 yılında yeniden ibadete açılmıştır.

Yapıya giriş, kuzey cephede bulunan kemerli bir kapı vasıtasıyla sağlanmaktadır. Kapının iki tarafında dikdörtgen pencere, yukarı bölümde ise üç adet sivri kemerli pencere yer almaktadır. Yapının batı tarafında bulunan küçük bir avlusu ve abdest alma bölümü bulunmaktadır. Kiremitle kaplı bir kubbe ile örtülü olan yapının minaresi yoktur (Varkıvaç ve Çelebi, 2015: 50). Yapı günümüzde ibadete açıktır.

Görsel 2.22 Karamolla Mescidi

Kaynak: www.kalecioldtown.com/tr/

2.3.2.10. Kesik Minare Camii

Günümüzde Hesapçı Sokak üzerinde yer alan yapı kalıntıları, Kaleiçi bölgesinin önemli kültürel mirasları arasında bulunmaktadır. Kaleiçi'nin dinsel alanı olarak en büyüğü olma özelliği taşımaktadır. Kesik Minare Camii günümüze kadar Panhagia Kilisesi, Hagia Eirene Kilisesi ve Meryem Ana Kilisesi; Korkut Camii, Cumanın, Camii; Cami-i Şerif, Cami-i Cedit, Cami-i Kebir ve Ulu Camii gibi isimlerle anılmıştır (Varkıvaç ve Çelebi, 2015: 45).

19. yüzyıl sonlarına doğru kentte çıkan büyük yangın sonucunda yapı işlevini yitirmiştir. Aynı yangın sırasında minarenin ahşap üst kısmının düşmesi sebebiyle, "Kesik Minare" söylemi halk arasında yaygınlaşmıştır. Camii ziyaretçilere Antik Çağ, Osmanlı ve Selçuklu dönemlerinin mimari özelliklerini görme fırsatı sunmaktadır (Özdemir, 2012: 12).

İ.S 4. ya da 5. yüzyılda yapı, Meryem Ana'ya ithafen Panagelia Kilisesi olarak Bizanslılar tarafından inşa edilmiştir. Fakat, 4. yüzyıldan sonra Eski Roma tapınakları

yıkıldığı ve hatta kapatıldığı için kiliseye ait olan bulgulara rastlanılmış değildir. Literatüre göre yuvarlak bir tapınak ve bir “Tykhe Tapınağı” kentin ortasında bulunan agorada yer almaktadır. Bu tapınaklara ait kalıntılar ise 1974’te yapılan bir kazıda ortaya çıkarılmıştır (Çimrin, 1999: 76-77).

Bir Selçuklu Dönemi eseri olan Kesik Minare II.Bayezit döneminde Şehzade Korkut tarafından camiye dönüştürülmüştür (Özükan, 2004: 28). Bu tadilattan sonra batı kısmına portal yapılmıştır. Portal yüksekliğinde güney kısımda kare planlı minare ve kürsü kısmı takviye edilmiştir. Hicri takvime göre 1314 yılında çıkan yangınla zarar gören minare 1974 yılında bir tadilat daha geçirmiştir (Antalya Valiliği, 2010: 100).

Görsel 2.23 Kesik Minare Camii

Kaynak: www.hotel1207.com/tr/default

2.3.2.11. Alaaddin Camii

19. yüzyılda inşa edildiği düşünülen yapı 1922 yılında değişim öncesi Panhagia Kilisesi olarak bilinmektedir. Kentte ikamet eden Rumların en büyük dinsel yapılarından biri konumunda olan yapı, değişimden önce Kaleiçi bölgesinde tarihi eselerin korunduğu depo olarak kullanılmıştır. Sonradan Arkeoloji Müzesi olarak işlev gören yapı bu işlevini 1934 yılına kadar sürdürmüştür. Yapı “Yivli Minare Külliyesi’ne taşındıktan sonra cami olarak işlev görmeye başlamıştır, yapıya 1958 yılında minare eklenmiştir. (Varkıvaç ve Çelebi, 2015: 25-26).

Kare planlı caminin doğu cephesinde hafif çıkıntı bulunmaktadır. Güney kapısında ve kuzey kapısında sivri kemer bulunmaktadır fakat kuzey kapısında işlemler mevcuttur. Yan

taraflarında burmalı görüntüsüyle iki yalancı sütun bulunmaktadır. Bu sütunların uzantısı aynı şekilde devam ederek kapıdaki kemerin üzerinde ayrı bir kemer oluşturmaktadır. Bu iki kemer arasında ise kabartmalar mevcuttur (Antalya Valiliği, 2010: 102). Üç nefli bazilika şeklinde olan yapının tavan süslemeleri haç şeklindedir. Üst katta bulunan pencereler sayesinde camii aydınlanmaktadır. Papaz mahfeli olan bu bölüm, günümüzde kadınlar mahfeli olarak kullanılmaktadır (Çimrin, 1999: 78).

Görsel 2.24 Alaaddin Camii

Kaynak: www.kaleicioldtown.com/tr/

2.3.2.12. Aziz Alypios Kilisesi (Yeni Kapı Rum Kilisesi)

Yeni kapı olarak adlandırılan bölgede yer alan Aziz Alypios Kilisesi 1844 yılında inşa edilmiştir. “Yeni Kapı Rum Kilisesi” ve “Küçük Rum Kilisesi” olarak da bilinen yapı 1920’li yıllarda dinsel bir görev verilmeden boş bırakılmış uzun süre de depo görevi görmüştür.

Yapıya giriş batı yönündeki dar cephede yer alan kemerli kapıdan sağlanmaktadır. Kapıda Karamanlıca ve Yunanca yazıtlar yer almaktadır. Kapının iki tarafında kemerli pencereler bulunmaktadır. Kuzey ve güney cephede ise üçer tane yine kemerli pencereler yer almaktadır (Varkıvañç ve Çelebi, 2015: 27).

Yenikapı mevkiindeki cephesi yıkılmak üzere iken güçlendirme çalışmaları ile sağlamlaştırılmıştır. Yapının onarımı 2001 yılında tamamlanmıştır (Üreğen, 2017). Günümüzde Ortodoks Kilisesi olarak işlev gören yapının, kuzeybatısında din hizmeti ve kültür merkezi hizmeti veren Aziz Paulus Kilisesi yer almaktadır (Varkıvañç ve Çelebi, 2015: 27).

Görsel 2.25 Aziz Alypios Kilisesi (Yeni Kapı Rum Kilisesi)

Kaynak: www.kaleicioldtown.com/tr/

2.3.2.13. Nigar Hatun Türbesi

Şehzade Korkut'un annesi Nigar Hatun'a ait olan yapı Yivli Minare Camisi ve Mevlevihane arasında yer almaktadır (Çimrin, 1999: 61-62). Türbe altıgen bir plan üzerindedir. Bu türbe, 1502 yılında inşa edilmiştir ve oldukça sade dekorasyonları ile tam bir Osmanlı mimari özelliklerine sahiptir (Özdemir, 2012: 14).

Türbe şekil olarak Selçuklu kümbetlerini hatırlatmaktadır (Antalya Valiliği, 2010:100). İç tarafı kubbe ile kaplıdır (Varkıvaç ve Çelebi, 2015: 86). Dış tarafı ise altıgen yapı üzerine piramidal bir çatı ile kaplanmıştır. Türbenin içerisinde bulunan taş lahit mezarın iki taşında da yazıt bulunmaktadır (Antalya Valiliği, 2010: 100). Türbeye güney tarafında yer alan basık kemerli bir kapı ile giriş sağlanmaktadır (Varkıvaç ve Çelebi, 2015: 86). 1961 yılında onarımdan geçen yapının kapısı kemerlidir. İçerisinde Nigar Hatun'a ait bir mezar bulunmaktadır (Çimrin, 1999: 61-62).

Görsel 2.26 Nigar Hatun Türbesi

Kaynak: www.hotel1207.com/tr/default

2.3.2.14. Balbey Camii

Balbey camii isminin de verildiği Bali Bey tarafından yaptırıldığı rivayet edilmekte ve bu eserin 15. y.y.a ait olduğu tahmin edilmektedir (Erken, 1983).

Camiinin inşa malzemesi moloz ve kesme taştır. Sade bir cepheye sahip olan camiinin ana yönü kuzeye bakmaktadır ve önünde küçük bir avlu bulunmaktadır. Cephenin tam orta kısmında kemerli bir kapı ve kapının hemen üstünde kitabe bulunmaktadır. Ancak kitabe son yıllarda kaybolmuştur. Kapının her iki yanında dikdörtgen şeklinde birer pencere vardır.

Minare yapımında kesme taş kullanılmış ve minare, yapının kuzeydoğu tarafına bitişik inşa edilmiştir. Camii tek kubbeye sahip olup üzerinde alaturka kiremit döşenmiştir. 12 köşeli kubbe kasnağına sahiptir ve bu kubbeye geçiş pandantifler ile sağlanmaktadır. Kuzey haricinde diğer tüm cephelerde altta dikdörtgen şeklinde ikişer tane büyük pencere ve üst tarafta ise aynı şekilde ikişer tane fakat daha küçük pencereler yer almaktadır. Kuzey taraftaki kemerli kapıdan cami bölümüne giriş yapıldığında sağ ve sol tarafta müezzin mahfili bulunmaktadır. Bunun üzerinde kadınların namaz kılması için ayrılan bölüm yer almaktadır. Bu bölüme iki taraftan da ahşap merdivenleri ile ulaşılmaktadır. Mihrap mermerden yapılmış olup, üzerinde iki adet ayet bulunmaktadır. Minber sade ve ahşaptır. Vaaz kürsüsü de aynı

şekilde ahşaptır. Pandantiflerin ortalarında ve duvarlarda madalyon şeklinde büyük ve içleri yazılı süslemeler vardır, fakat bunlar aslı değildir. (Türk, 2013)

Yapının geçirdiği onarımlara bakıldığında 1905 yılında bir onarımdan geçirildiği, 1980’li yıllarda son cemaat mahfili kapalı bir bölüme dönüştürüldüğü, 1963 yılında Vakıflar Genel Müdürlüğü’nün kuzey batı yönündeki minareyi yaptırdığı ve 1964 yılında mihrap ve minber yenilenip iç mekan duvarları beyaz badanalı bir sıva tabakası ile boyanıp restore edildiği bilinmektedir (Karaca, 1997).

Görsel 2.27 Balbey Camii

Kaynak: www.kaleicioldtown.com/tr/

2.3.2.15. Muratpaşa Camii

Muratpaşa ilçesi Kızılsaray mahalesinde bulunan Muratpaşa Camii, giriş kapısında bulunan kitabeye göre 1570 yılında Sadrazam Kuyucu Murat Paşa tarafından inşa ettirilmiştir. Dikdörtgen planlı olan camii tek kubbeli ve duvarları kesme taş kaplamalıdır. 2 şerefeli minaresi olan Antalya’nın tek camisidir (Antalya Valiliği, 2000: 103). Minare camiinin özgün parçası değildir ve yapı 20. yy başlarında tamamı taş bloklardan yapılmıştır. Camii kubbesi sekizgen bir kasnak üzerine oturtulmuştur. İki şerefeli minare güneybatı tarafında, üç kemerli bir görünüşe sahip olan son cemaat yeri ve sekizgen planlı şadırvan ise kuzey cephede bulunmaktadır. Şadırvanda ise yine sekizgen planlı çeşme kısmı yer almaktadır (Varkıvanç ve Çelebi, 2015: 97).

Yapının ana kapısı basık kemerli olup kemerin üzerinde kitabesi bulunmaktadır. Kuzey cephesinde altta dikdörtgen şeklinde, sivri kemerli biten iki tane pencere, üstte yine sivri kemerli biten iki pencere ve ortalarında ise bir tane yuvarlak şekilde pencere bulunmaktadır. Batı ve doğu cepheleri pencereleri de aynı düzene sahiptir sadece doğu cephesinde sağ alt pencerenin, sağ üst bölümünde bir rozet bulunmaktadır. Camiye

girildiğinde iki tarafta müezzin mahfilleri, bu mahfillerin üzerinde ise kadınlar mahfili yer almaktadır (Antalya Valiliği İl Kültür Turizm Müdürlüğü, 2003: 153).

Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından 1960, 1991, 1996, 2001 yıllarında restore edilen yapı en son 2003 yılında bakımdan geçirilmiştir. Camii günümüzde hala ibadete açık bir şekilde işlevine devam etmektedir (Kılıç, 2013: 19).

Görsel 2.28 Muratpaşa Camii

Kaynak: www.kaleicioldtown.com/tr/

2.3.3. Müzeler

2.3.3.1. Antalya Oyuncak Müzesi

Proje Antalya Büyükşehir Belediyesi tarafından yapılmış ve danışmanlığını ünlü yazar Sunay Akın yapmıştır. Antalya Oyuncak Müzesi, 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramında, 2011 yılında hizmete açılmıştır (Varkıvaç ve Çelebi, 2015: 53).

Müzeye ilk girildiğinde Nasreddin hoca ile karşılaşılmaktadır. Daha sonra Külkedisi, Red Kit, Daltonlar, Şirinler, Keloğlan Micky Mause ve Temel Reis gibi çizgi film kahramanlarının heykelleri yer almaktadır. Müzede takribi üç bin oyuncak bulunmaktadır ve bunlar yerli üretimden ziyade yabancı üretim oyuncaklardır (Antalya Büyükşehir Belediyesi, 2017). Müze, Türkiye’de İstanbul’dan sonra ikinci en büyük Oyuncak Müzesi konumundadır. Müze içerisinde atölye çalışmaları da yapılmaktadır (Varkıvaç ve Çelebi, 2015: 53).

Görsel 2.29 Antalya Oyuncak Müzesi

Kaynak: www.kalecioldtown.com/tr/

2.3.3.2. Suna-İnan Kıraç Kaleiçi Müzesi

Suna ve İnan Kıraç çiftinin harap bir şekilde satın aldığı Suna-İnan Kıraç Müzesi, Agios Georgios Kilisesi ve Kaleiçi'nin evi yapıları içerisinde yapılaşmıştır. Mimar Dr. Sinan Genim 1993-1995 yılları arasında restore etmiştir. (Budak, 2001: 21). Bu müze korunması gereken kültür varlıkları olan karşılıklı 2 binada yer almaktadır. Kaleiçi'nde bulunan ünlü Tekelioğlu Konağı müze binasının modeli olarak seçilmiştir (ATSO, 2012: 24).

İlki eski dönemlere ait geleneksel evler tarzında inşa edilmiştir. Kaleiçi'nin geleneksel evleri yapısında dış sofalı, girişinde taşlık bulunan binlerce yıldan süren gelen bir yapı konumundadır. Üst katta hayata açılan 3 kapısı bulunmaktadır. Bu üst kat çatalı tavanlar ve kalem işi süslemeler ile 19. y.y.'ın sonlarına doğru Kaleiçi'nin yaşamından esintiler sunan bir Etnografya müzesi halini almıştır (Antalya Valiliği, 2010: 76). Odalar sırasıyla damat tıraşı, kahve sunumu ve kına gecesi gibi geleneksel Türk halk kültürünü taşıyan unsurlar ile motifleşmiştir (Varkıvaç ve Çelebi, 2015: 23).

Agios Georgios Kilisesi olan müzenin diğer binası 1863 yılında tadilattan geçmiştir (Budak, 2001: 21). Kuzey ve güney tarafında birer tane giriş kapısı bulunmaktadır. Dikdörtgen bir plana sahip olan bu yapı, tonoz örtülüdür. Güney kapısında "At üstünde ejderha ile savaşan iki melek" betimlemesi yer almaktadır. Kuzey tarafında sarmal bir merdiven ile dışarıdan girilen bir asma katı da bulunmaktadır. Kilisenin iç mekânında ise farklı mavi tonlarında kalem işi bezemeler, tavanda ise cennet tasviri görülmektedir (Varkıvaç ve Çelebi, 2015: 23). Onarımdan geçtikten sonra bir sergi alanı olarak

düzenlenmiş olan kilisenin alt katında Suna-İnan Kıraç çiftine ait koleksiyonlar sunulmakta ve üst katında ise kültürel etkinlikler düzenlenmektedir. Müze günümüzde de ziyaretlere açıktır (Budak, 2001: 21).

Görsel 2.30 Suna-İnan Kıraç Müzesi
Kaynak: www.kaleicioldtown.com/tr/

2.3.3.3. Atatürk Evi ve Müzesi

Cumhuriyetin ilk zamanlarında valiliğe ait olan bu bina 6 Mart - 12 Mart 1930 tarihleri arasında Antalya'ya ziyaret için gelen Mustafa Kemal Atatürk'e tahsis edilmiştir (Çimrin, 1999: 71).

1986 yılına kadar müze birkaç metre daha batıda yer almaktadır, yeni imar planı ile yol genişlemesi için yıkılıp yeniden tekrar yapılmıştır. 20. yüzyılın başlarında yeniden inşa edilen yapı 1919 – 1921 yılları arasında İtalyan Lisesi olarak işlev görmüştür. (Varkıvanç ve Çelebi, 2015: 36).

Sonraki dönemlerde 1984 yılına kadar “Teknik Ziraat Müdürlüğü” hizmet binası olarak kullanılmıştır. Kepez Elektrik Şirketi tarafından 1986 yılında tekrar inşa edilen müze Kültür Bakanlığı onayı ile Atatürk Müzesi olarak faaliyete geçirilmiştir (Çimrin, 1999: 71).

Bina dikdörtgen bir plana sahiptir, 2 katlı ve 2 cepheli olarak inşa edilmiştir. Müzenin alt katında Atatürk'ün Antalya'ya ziyaretlerini anlatan resim, gazete bölümleri ve Antalya'ya gelişini anlatan bir belgesel izleme olanağı yaratan bir oda da mevcuttur. Girişteki holde de bir yemek odası bulunmaktadır.

Üst kata bakıldığında iki tane çalışma odası ve yatak odası ile Türkiye Cumhuriyeti tarihinde basılan bütün kâğıt, madeni paralar ve hatıra paralarının sergilendiği bir kısım da yer

almaktadır. Müzenin en önemli bölümü ise müze odasıdır. Atatürk'ün şahsi eşyaları bu odada sergilenmektedir (Kültür Bakanlığı, 2010: 201).

Görsel 2.31 Atatürk Evi ve Müzesi

Kaynak: www.kaleicioldtown.com/tr/

2.3.3.4. Demirciler Çarşısı ve Soba Müzesi

Bir arasta içinde inşa edilen Eski Demirciler Çarşısı, Dönemin valisi Haşim İşcan zamanında yaptırılmıştır. Esnaf ise 1939 yılında ihale ile dükkânlarına yerleşmişlerdir. İlk kurulduğu zamanlar 32 dükkânda usta, kalfa ve çırak ile 3 kişi evlerinin geçimini sağlarken günümüze gelene kadar bu sayı giderek azalmaktadır (İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2012: 415). Belediye İşhanı'nın kuzeyindeki dar bir sokakta az sayıda kalmış olan esnaf zanaatkâr, zor şartlarda geçimlerini sağlamak için mücadele vermektedirler (Çimrin, 2012: 309).

2009 yılında geçici olarak, buldukları bölgenin metro çalışması, tadilat ve düzenleme sebebiyle inşa görmesinden dolayı kapalı kalmıştır. 1939lu yıllardan beri, aynı bölgede hatta aynı sokakta demirciler ve bakırcılar bir arada zanaatlarını gerçekleştirmektedirler. Bakır kaplar üzerine işlenen geleneksel motifler turizm açısından oldukça ilgi görmüş ve günümüzde bakırcılığın ve kalaycılığın turizme yönelmesine sebep olmuştur (İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2012: 415). Bakırcılık ve kalaycılığın yanında hediyelik eşyaların sunulması ile de ilgi çekmektedir. Demirciler Çarşısı'nın ortasında Ahilik Teşkilatı'nın kurucusu olarak görülen Ahi Evren Veli'nin bir heykeli bulunmaktadır.

2013 yılında, "Türkiye'nin ilk Soba Müzesi" hizmete açılmıştır. Müzede teneke sobalar, kuzineler, 19. ve 20. yüzyıllarda karşılaşılan çini sobalar ve şömineler ziyaretçilerini

beklemektedir. Ayrıca çarşı, ünlü Türk yazar ve ressam Fikret Otyam'ın ismini taşıyan bir Sanat Galerisi'ne de ev sahipliği yapmaktadır (Varkıvaç ve Çelebi, 2015: 96).

Görsel 2.32 Demirciler Çarşısı ve Soba Müzesi

Kaynak: www.kalecioldtown.com/tr/

2.3.4 Hamamlar

2.3.4.1. Pazar Hamamı

Bali Bey tarafından 16. yüzyıl Osmanlı Dönemi'nde yaptırılan Pazar Hamamı, Balbey Cami, Tek Kapılı ve İki Kapılı Han'ların yakınlığında konumlanmaktadır (Varkıvaç ve Çelebi,2015: 92). Hem kadın, hem erkek bölümü olması sebebiyle çifte hamam olarak da bilinmektedir. Osmanlı'nın klasik mimarisini taşıyan bu eser günümüze kadar gelen önemli bir yapıttır (Antalya Valiliği, 2010: 99). Antalya'nın hamamlarına bakıldığında en büyük ve sağlam hamamı konumundadır.

Günümüzde giriş kapısı olarak kullanılan erkekler bölümü soyunmalığı yapının en büyük bölümüdür. Yüksek bir kubbeye sahip olan yapının kuzey duvarından ılık bölümüne geçilmektedir. Buradan sıcaklık bölümüne geçilir ve burada dört eyvan ve dört halvet bölümü bulunmaktadır. Yapının ortasında sekizgen şekilde göbek taşı bulunmaktadır. (Varkıvaç ve Çelebi, 2015: 92). Erkekler bölümünün kapısı batı, kadınlar bölümünün kapısı ise doğu tarafına bakmaktadır (Antalya Valiliği, 2010: 99). Kadınlar bölümü daha küçük bir plana ve görünümüne sahiptir. Soyunmalık bölümünün bir kısmı kubbe ile çevrilidir. Soyunmalık bölümünden sonra sıcaklık bölümüne geçilir. Sıcaklık bölümünde iki köşe halveti ve üç eyvan yer almaktadır (Varkıvaç ve Çelebi, 2015: 92).

Görsel 2.33 Pazar Hamamı

Kaynak: www.kaleicioldtown.com/tr/

2.3.4.2. Rum Millet Hamamı (Gâvur Hamamı)

Yeni Kapı mevkiinde bulunan yapı, Paşa Hamamı, Roma Hamamı, Yenikapı Hamamı olarak da bilinmektedir (Çimrin, 1999: 80). Hamam mimari açıdan 19. yüzyıl yapılarına benzemektedir ve 20. yüzyıla kadar hamamın kayıtlarına ait bir bulguya rastlanılmamıştır. Kaleiçi'nde ikamet edenlerin söylediklerine göre hamam işlevini 1940lara kadar sürdürmüştür, 1950lerde hububat deposu, 1995 yılında ise büyük bir tadilat geçiren yapı eğlence mekânı olarak işlev görmüştür. Günümüzde yapı herhangi bir amaçla kullanılmamaktadır.

Dikdörtgen planlı olan yapı 700 metrekare büyüklüğündedir. Güneyinde bulunan kapı ile giriş sağlanmaktadır. Soğukluk, sıcaklık ve ılıkılık gibi hamam yapılarında karşılaşılan üç mekândan oluşmaktadır. Yapı içerisinde su deposu, tuvalet ve külhan da yer almaktadır. Sıcaklık bölümü kubbe ile örtülüdür (Varkıvaç ve Çelebi, 2015: 29-30).

Görsel 2.34 Rum Millet Hamamı (Gavur Hamamı)

Kaynak: www.kaleicioldtown.com/tr/

2.3.4.3. Yivli Minare Hamamı (Mevlevihane Hamamı)

Çok küçük bir ölçüğe sahip olan yapı Yivli Minare külliyesi içinde Mevlevihane'nin hemen yanında yer almaktadır (İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2012: 286). 13. yüzyılda yaptırıldığı düşünülen yapı 1982 yılında geçirdiği tadilat sonrası ticarethane olarak işlev görmüştür. Bu tadilatta duvarların yarı boyuna kadar mermer plaka kaplaması yapılmıştır (Varkıvaç ve Çelebi, 2015: 84).

Dikdörtgen planlı olan yapının soyunmalık kısmı yoktur (İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2012: 286). Hamamın duvarlarında moloz taş, köşelerde, kapı ve pencere açıklıklarında ise kesme taş kullanılmıştır (Varkıvaç ve Çelebi, 2015: 84). Hamamın küçük bir ölçüğe sahip olması, sadece Mevleviler için inşa edildiği düşüncesini akla getirmektedir (İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2012: 286).

Giriş kapısı güney duvarında bulunmaktadır ve kemerli bir yapıya sahiptir. Giriş kapısının sağ tarafında tuvalet bölümüne açılan bir kapı bulunmaktadır. 3 küçük aydınlatma açıklığı bulunan cephede tuvalet bölümü için küçük bir pencere aydınlatma ve havalandırma için eklenmiştir (Varkıvaç ve Çelebi, 2015: 84).

Yapının girişinde karşılaşılan geniş mekânın kuzeyinden sıcaklık bölümüne geçilmektedir. Batı kısmında ise ılıklik ve halvet bölümü olarak kullanıldığı düşünülen iki

mekân daha yer almaktadır. Sıcaklık bölümünün doğusunda su deposu olarak kullanılan sivri kemerli mekân bulunmaktadır.

Görsel 2.35 Yivli Minare Hamamı (Mevlevihane Hamamı)

Kaynak: www.flickr.com/

2.3.4.4. Balık Pazarı Hamamı

Konumu iç surların orta kısımlarına denk gelmektedir. Yapımının 13. yüzyıl olduğu düşünülmektedir. Yapının kuzeybatı tarafı eğimli bir yapıya sahip olduğu için, güneydoğu tarafı az da olsa yol seviyesinin altında kalmaktadır. Binanın girişi batı cephesindedir. Erkekler ve kadınlar bölümü de bulunan hamam soyunmalık, ılıkılık ve sıcaklık bölümünden oluşmaktadır. Günümüze yıkık bir durumda ulaşan yapı, geniş bir tadilatın geçirilip hizmet vermeye başlamıştır. Bu tadilat ile birlikte kadınlar bölümü de eklenmiştir (Varkıvanç ve Çelebi, 2015: 49).

Görsel 2.36 Balık Pazarı Hamamı

Kaynak: www.kalecioldtown.com/tr/

2.3.4.5. Cumhuriyet Hamamı (Balbey Hamamı)

Günümüzde Cumhuriyet Hamamı olarak bilinen yapı Balbey adıyla da anılmaktadır ve Balbey Cami'sini batısına düşmektedir (Çimrin, 1999: 80). İsmi Balbey olarak anılmasından dolayı, Bali Bey tarafından yaptırıldığı düşünülmekte ve dolayısıyla 15. yüzyılın son bölümlerine doğru yapıldığı düşünülmektedir. Pazar Hamamı ile karşılaştırıldığında çok daha küçük ölçeklere sahip olan yapının, günümüzde etrafı modern binalar ve yapılar ile sarılmıştır.

Yapıya giriş batı cephesinden sağlanmaktadır ve ilk karşılaşılan bölüm soyunmalık bölümüdür. Soyunmalık bölümü ise hamamın neredeyse yarısı kadar büyüklüğe sahiptir. Üst bölümü özgün halinden uzak olan yapı, ahşap tavana sahiptir ve çatı ile örtülüdür. Kubbe ve ılık bölümü üç mütevazi mekandan oluşmaktadır. Bir kubbe ile örtülü olan sıcaklık bölümü ise iki halvet hücresi ve üç eyvanı kapsamaktadır. Yapının aydınlatılması kubbe üzerinde yer alan "filgözü" denilen delikli yuvarlak pencereler aracılığıyla sağlanmaktadır (Varkıvaç ve Çelebi, 2015: 84).

2.3.4.6. Nazır Hamamı

Osmanlı Dönemi'nden kalma olan bu hamam Kale Kapısı denilen bölgede Tekeli Mehmet Paşa Camii'nin doğusuna düşmektedir (Çimrin, 1999: 80). Dikdörtgen planlı bir yapıya sahip olan Nazır Hamamı, sur duvarına bitişik bir şekilde konumlanmaktadır.

Kuzeybatı kanadında bulunan kapı ana giriş kapısıdır. Giriş kapısından sonra ilk karşılaşılan mekân soyunmalıktır ve ortasında bir şadırvan yer almaktadır. Soyunmalık mekânın ikisi küçük olmak üzere 3 bölümü vardır. Soyunmalık bölümünü ılık bölümü takip etmektedir. İlık bölümünün kuzey duvarından sıcaklık bölümüne sivri kemerli bir kapı ile geçilmektedir. Sıcaklık bölümünde ise 3 eyvan bulunmaktadır. Doğu köşesinde ve kuzey köşesinde halvet hücreleri bulunan sıcaklık bölümünün büyük kubbesinin altında sekizgen şeklinde bir göbek taşı ile karşılaşılmaktadır (Varkıvaç ve Çelebi, 2015: 67).

Görsel 2.37 Nazır Hamamı

Kaynak: www.hotel1207.com/tr/default

2.3.5. Anıtlar ve Heykeller

2.3.5.1. II. Attalos'un Heykeli

Antalya'nın kentleşme sürecini başlatan ve kurucusu olarak bilinen II. Attalos'un Heykeli şehrin simge yapılarından biri konumundadır. Antalya şehrinin simge isimlerinden birisi olması sebebiyle, 2004 yılında Büyükşehir Belediyesi tarafından yaptırılmıştır. Kale Kapısı mevki, Saat Kulesi karşısında konumlanan heykel sonrası o meydanın ismi halk arasında Attalos Meydanı olarak da bilinmeye başlamıştır (Varkıvaç ve Çelebi, 2015: 89).

Türkmenistanlı heykeltıraş "Meretguly Öwezov" tarafından yapılan eserin, kaidesi 1.40 metre ve heykelin kendisi 2.60 metre uzunluğunda olup heykelin tamamı dört metreye ulaşmaktadır. Heykelin sağ elinde bir kraliyet asası yer almaktadır ve asanın ucunda Zafer Tanrıçası Nike bulunmaktadır. Heykelin gövdesi çıplak, belden aşağısı giyinik durumdadır (Çimrin, 2012: 507). Eser tam olarak başka bir heykelin kopyası değildir, Berlin Bergama Müzesi'nde bulunan bir gövde ile ve yine aynı müzede yer alan başka bir II. Attalos başıörnek alınarak kullanılmıştır (Varkıvaç ve Çelebi, 2015: 89).

Heykel yapıldıktan bir süre sonra pirinç tabelası çalınmıştır. Halkın eleştirmesi sebebiyle yaptırılan yeni tabela yere çivilenerek sabitlenmiştir (Çimrin, 2012: 507).

Heykelin dikilmeden önce bir de hikâyesi bulunmaktadır. Alman bir bilim insanının kitabında yer alan bir fotoğraftan yola çıkılarak bazı kesimlerin cinsiyetçi bir tartışma ortaya çıkarmasına sebep olmuştur. Kimi kesimler Attalos'un şehri temsil etmediğini ve onun yerine işgalcilere karşı ayaklanma başlatan "Korkutelili Mustafa Haşmet"ın heykelinin dikilmesini istemiştir. Kimi kesimler ise cinsiyetçilikle bir alakası olmadığını savunup Attalos'un heykelinin dikilmesinin istemişlerdir. Sonuç olarak, dönemin belediye başkanı Attalos Heykeli için ısrarlı davranması ile heykel 13 Mart 2004 günü 80 milyar lira harcanarak ve belden aşağısı giydirilerek günümüzdeki yerini almıştır. (Çimrin, 2012: 506-507).

Görsel 2.38 II. Attalos'un Heykeli

Kaynak www.kaleicioldtown.com/tr/

2.3.5.2. Ulusal Yükseliş Anıtı

1964 yılında yapılan proje, Prof. Dr. Hüseyin Gezer'e aittir (Varkıvanç ve Çelebi, 2015: 89). 19 Mayıs 1965 gününde açılışı gerçekleşmiştir. (Çimrin, 2012:494). "Antalya Atatürk Anıtı Yaptırma Derneği" aracılığıyla hayata geçirilmiştir. Anıtın konumlandırılması, Dönemin Valilik Binası'nın karşısında yer alan Cumhuriyet Meydanı olarak belirlenmiştir. Anıtın, taş kaplı betonarme kolonları Antalyalı mimar "Tarık Akıltopu" tarafından tasarlanmıştır. Bronz heykel bölümü, şahlanan at üzerinde, geleceğin aydınlık gençleri arasında, ülkemizin kurucusu Mustafa Kemal Atatürk'ü betimlemektedir (Varkıvanç ve Çelebi, 2015: 89). 12 ton bronz malzeme ile yapılan anıt, altı metre yüksekliğindedir (Çimrin, 2012: 494).

Anıt, 2 aşamalı bir proje yarışmasından doğmuştur. İlk aşama sonunda kalan 5 proje arasından Prof. Dr. Hüseyin Gezer'in projesi gerçekleştirmeye değer bulunmuştur. Heykelin yapımı devam ederken, heykelin konumlanacağı yer aranmıştır. Anıtın kaide projesini ise Mimar Tarık Akıltopu üstlenmiştir. Kaidenin içi boş dışı betonarme kabuktur. Anıtı ayakta tutan, yine dört adet betonarme kolondur (Çimrin, 2012: 494).

Ulusal Yükseliş Anıtı'nın iletmek istediği mesaj şudur: Yerden yükselen kaidenin uç noktasında bulunan figürler, Atatürk'ün önderliğinde gelen zaferlerle, kurtuluşu, birliği, beraberliği ve kurulan Türk Devleti'ni temsil etmektedir. Zeminden itibaren yükselerek giden basamaklar, 19 Mayıs 1919'dan itibaren Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşunu başlatan zaferleri, modern kimliğin oluşmasında gerçekleşen devrimleri ve kuruluş aşamasında atılan adımları temsil etmektedir. Alt bölümde bulunan basamakların üzerinde inkılâp tarihleri ve çeşitli olaylar yer almaktadır. Atatürk'ün üzerinde bulunduğu şahlanmış gemsiz at hürriyet için verilen emekleri ve bağımsız yükselişi simgelemektedir. Kız – erkek figürleri aydınlık gençlere verilen güveni temsil etmektedir (Çimrin, 2012: 494-495).

Görsel 2.39 Ulusal Yükseliş Anıtı

Kaynak: www.kaleicioldtown.com/tr/

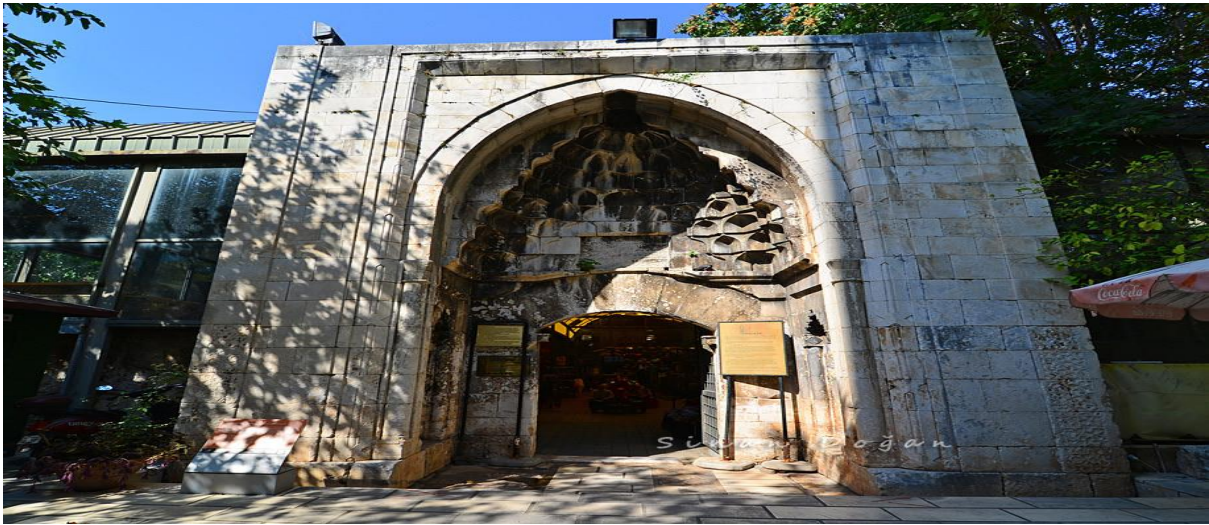
2.3.6 Eğitim Amaçlı Yapılar

2.3.6.1 İmaret Medresesi

Yivli Minare Külliyesi'nin 2. büyük yapısı olan İmaret Medresesi'nin 13. yüzyılda inşa edildiği düşünülmektedir. (Çimrin, 1999: 61) Bazı kaynaklarda “İmaret” bazı kaynaklarda ise “Selçuklu Medresesi” olarak belirtilmektedir. Medresenin cephesi batıya yöneliktir. Medrese dört eyvanlı ve dikdörtgen bir plana sahiptir. Orta kısımda genişçe bir avluya sahip olan yapının portal girişi güney tarafındadır (Antalya Valiliği, 2010: 100).

Anıtsal taç kapısı sağlam durumdadır, kitabesi ise taç kapının muhafazası içinde yer almaktadır. Kitabe harap durumda olduğu için inşa tarihi ve yaptıranı bilinmemektedir.

Birçok onarımdan geçmiş olan yapı, en son 1995 yılında yenileme çalışmalarına ev sahipliği yapmıştır. Bu onarım zarfında, medresenin içinde bulunduğu külliyenin 1934-1972 yılları arasında müze olarak hizmet vermesi sebebiyle depoda bulunan ve sonradan kaderine mahkûm bırakılan Antik Dönem ve sonrasına ait mimari kalıntılar, medresenin avlusuna çıkarılmıştır. Son yenilemelerde iç mekanı düzenlene yapı, günümüzde ticari amaçlı kullanılmaktadır (Varkıvanç ve Çelebi, 2015: 79-80).

Görsel 2.40 İmaret Medresesi

Kaynak: www.flickr.com

2.3.6.2. Karatay Medresesi

1250 yılında Selçuklu veziri Celaleddin Karatay tarafından yaptırılan, Antalya'nın en ünlü medreselerinden biri konumunda olan medrese, yat limanına bakan Karadayı Caddesi'nde bulunmaktadır (Özdemir, 2012: 17). İç içe geçmiş arabesk motiflerle kesilmiş bir kapı çerçevesine sahiptir (Gümüş, 1990: 14-16), mihrap ise Selçuklu dönemi taş oymacılığının zengin geometrik figürleri ile süslenmiştir (Özdemir, 2012: 17).

Ortası avlu ve eyvanlı medreselerin Antalya'daki tek örneğidir. Dikdörtgen planlı bir yapıya sahip olan medresenin batı tarafında bulunan taç kapısı sivri tonozlar ile koruma altına alınmıştır. Kemerin üzerinde 9 satırlık bir kitabe bulunmaktadır (Antalya Valiliği, 2010: 100).

2006 – 2007 yılları arasında tadilat gören yapının kuzey ve güney kanatları günümüz yapılaşmaları sebebiyle tahribata uğramıştır (Varkıvaç ve Çelebi, 2015: 65). Taç kapısının sağlam olmasının dışında ne kadar restore edilmiş olsa da iki eyvandan başka sağlam yeri yoktur (Antalya Valiliği, 2010: 100).

Görsel 2.41 Karatay Medresesi

Kaynak: www.kaleicioldtown.com/tr/

2.3.6.3 Atabey Armağan Medresesi (Gıyaseddin Keyhüsrev Medresesi)

Kaleiçi Selçuk Mahallesi'nde bulunan medrese “Gıyaseddin Keyhüsrev”, “Atabey Armağan” ve “Alaaddin Medresesi” olarak da anılmaktadır. Kapı üzerindeki niş içinde yer alan kitabesine göre, Gıyaseddin Keyhüsrev döneminde 1239 yılında Atabey Armağan tarafından yaptırılmıştır (Uysal, 2002: 123). Antalya valisi olarak görev yaptığı öne sürülen Armağan Şah tarafından yapılan medresenin ismi, Selçuklu Dönemi'ne ait medreselerin yaptırılmasından ziyade dönemin sultanının ismiyle anıldığından dolayı, Gıyaseddin Keyhüsrev Medresesi adı ile anılmaktadır (Kemaloğlu, 2015: 97).

Yivli Minare Külliyesi içerisinde, Yivli Minarenin doğusunda bulunan yapının, yalnızca bir kapısının bulunduğu ve birkaç temel yapı izi kalmış olduğu görülmektedir. (Çimrin, 1999: 61).

Günümüzde sadece bir anıt niteliği taşıyan yapı yalın bir kapıya sahiptir (Varkıvaç ve Çelebi, 2015: 81). Kemerli kapısının üzerinde ise altı satırlık bir yazıt yer almaktadır (Çimrin, 1999: 61). Kapının dış cephesine bakıldığında ise medreseyi ziyaret eden misafirler tarafından kazınmış birçok sembol ve Arapça yazılmış Allah ve Muhammed yazıları görülmektedir (Varkıvaç ve Çelebi, 2015: 81).

Görsel 2.42 Atabey Armağan Medresesi (Gıyaseddin Keyhüsrev Medresesi)

Kaynak: www.geziantalya.com/

2.3.6.4. Dumlupınar Ortaokulu (Rum Kız Mektebi)

Antalya ve diğer şehirlerde işlevini sürdüren Rum cemaatlerinin destekleri ile 1905 yılında Rum Kız Mektebi olarak inşa edilen yapı, Metropolit Tandalisdis tarafından eğitim ve öğretim hayatına başlamıştır (Varkıvañç ve Çelebi, 2015: 28). I. Dünya Savaşı devam ederken hastane işlevi gören okul, Kurtuluş Savaşı'nda ise ameliyathane olarak kullanılmıştır (Meb, 2017).

1927-1928 yılları arasında Ticaret Okulu olan ve 1929 yılında Medar-i Vatan (Meder-i İftar-i) İlkokulu olarak eğitim – öğretim hayatına başlayan okul 1929 yılında ise Kurtuluş Savaşı hatırası sebebiyle Dumlupınar İlkokulu adını almıştır (Varkıvañç ve Çelebi, 2015: 28).

1975 yılında dış yapısı bozulmadan tadilatından geçirilmiş olan yapı günümüz halini almıştır. 1997 – 2012 yılları arasında Dumlupınar İlkokulu adı ile eğitim – öğretim hayatına devam eden yapı eğitim sisteminin değişmesi ile 2012 – 2013 eğitim ve öğretim yılından sonra Ortaokul olarak işlevini sürdürmektedir. Okul öncesi eğitiminin hala devam ettiği okulun kütüphane, teknoloji ve tasarım atölyesi, laboratuvar, bilişim ve teknoloji odası ve toplantı salonu gibi bölümleri de yer almaktadır (Meb, 2017).

İki katlı olan bina, içte dört katlı bir görünüme sahiptir. Büyük bir avlu içerisinde yer alan okulun 2 kapısı bulunmaktadır. Güney yönünde bulunan kapı ana giriş kapısıdır ve yakın dönemde inşa edilmiştir. Güney kapısı ise 19. yüzyılın ilk yıllarında Neoklasik stilde inşa edilmiştir. Bu kapı, Kaleiçi bölgesinde yer alan Rum yapılarının bugünlere ulaşan nadir anıtsal taş kapılarının en güzel örneklerinden biridir. İki kanatlı bir metal kapıya sahip olan yapının kemerli bir üst görüntüsü bulunmaktadır (Varkıvañç ve Çelebi, 2015:28).

Görsel 2.43 Dumlupınar Ortaokulu
Kaynak: www.kaleicioldtown.com/tr/

2.3.7. Rekreasyon Alanları

2.3.7.1. Atatürk Caddesi

Işıklar Caddesi Kaleiçi'nin doğu ucundan başlayıp Karaalioğlu Parkı'nın girişine doğru uzanır (ATSO,2012: 26). Adını ülkemizin kurucusu "Mustafa Kemal Atatürk"ten almaktadır.

Uzun Yol, Koca Yol ve Yeni Kapı caddesi olarak da ismi geçen bu güzergâh Helenistik Dönem'e kadar uzanmaktadır. Attaleia kentinin doğu tarafına ulaşımını sağlayan bu cadde, 19. yüzyılın bitimine kadar bu işlevine devam etmiştir. Bir yanı sur duvarları, diğer yanı idari bina olan cadde üzerinde Rum Konakları da görülmektedir.

Sur duvarlarının bir kısmının yıkılması nedeniyle birtakım düzenlemeler geçiren cadde, 1940'lı yıllarda genişletilmiştir. Buna ilaveten sur duvarının kıyısı boyunca akan bir su kanalı, yol çalışmalarında ikiye bölünen yolun ortasına taşınmıştır. Aydınlatma ve ağaçlandırma yapılan cadde günümüz görünümüne ulaşmıştır (Varkıvanç ve Çelebi, 2015: 31). 2011 yılında yenilenmesiyle kentin lüks alışveriş caddeleri arasında yer almaktadır (ATSO, 2012: 26).

Görsel 2.44 Atatürk Caddesi
Kaynak: www.panoramio.com/

2.3.7.2. Hesapçı Sokak

Hadrian Kapısı'ndan başlayan güzergâhı Hıdırlık Kulesi'ne bağlayan Hesapçı Sokak, her dönem önemini korumuştur. Günümüzde sokak düzenlemeleri yapılırken bulunan kalıntılar, bu sokağın ortasında su kanalı bulunan taş kaplamalı, genişçe bir yol olduğu sonucuna ulaşılmaktadır. Roma Dönemi'nde kamu yapıları başta olmak üzere, değerli yapıların ve yerel esnafların da sokağın iki tarafında konumlandığı düşünülmektedir.

2006-2007 yılları arasında sokak düzenlemelerinde ortaya çıkarılan kapalı bir su kanalı, Roma Dönemi'nde kullanılan sistemin yenilenerek devam ettiği sonucuna ulaştırmaktadır. Bu su kanalının bir parçası Alp Paşa Konağı önünde halka sunulmaktadır (Varkıvaç ve Çelebi, 2015: 21).

Günümüzde Hesapçı Sokak canlı gece mekânlarının geçiş noktası haline gelmiştir. Bu sokak çevresinde genç bir öğrenci nüfusuna sahip ve yerel sanatçıların yaratıcılıklarını sergiledikleri birçok sanat merkezi ve galeri bulunmaktadır. Resim, seramik, heykel, kaligrafi ve diğer sanat eserlerini de satın alabilme imkânı sunmaktadır (ATSO, 2012: 24).

Görsel 2.45 Hesapçı Sokak

Kaynak: www.kaleicioldtown.com/tr/

2.3.7.3. Karaalioğlu Parkı

1940-1945 yılları arasında, Antalya’da dönemin valisi Haşim İşcan kentin imar girişimlerini “Antalya’yı Güzelleştirme, İmar ve Tanıtma Cemiyeti” aracılığıyla yapmaktaydı. Dönemin Özel İdare Müdürü Muharrem Önal ise dernek başkanlığını yürütmekteydi. Bu iki isim Antalya için cadde genişletilmesi, okul ve hastane yapımı, semt kurulması gibi projeleri gerçekleştirmişlerdir. Bu projeler arasında eskiden bataklık ve ağaçlarla kaplı olan Karaalioğlu Parkı da bulunmaktadır. Mimar Necmettin Ateş önderliğinde yaptırılan bu park Perge Antik Kenti’nden örnek alınarak yapılmıştır. Parkın yapımı 3 yıl sürmüştür ve parkın yapımına 265.000 lira para harcanmıştır (Özer ve Özer, 2010: 125-127).

Antalya’nın mükemmel havası ziyaretçilere parklarda ve sahillerde zaman geçirmek için imkân tanımaktadır. Şehir merkezinde yer alan Karaalioğlu Parkı, Antalya Körfezi ile görkemli Toros Dağları’na bakmaktadır. Park, kuş türleri ve bitki çeşitliliği bakımından ziyaret edilmeye değerdir (ATSO, 2012: 18). Karaalioğlu parkının ismi, aynı isme sahip bir ailenin, parka isimlerinin verilmesi karşılığında mülkiyetlerinin kamulaştırılmasına izin vermişlerdir. Aslında önceki ismi “İnönü Parkı” olarak bilinmektedir. Bugünkü ismi ise halk tarafından “Karaoğlan Parkı” olarak da telaffuz edilmektedir.

Parkın üç farklı girişi bulunmaktadır ve bu girişlerin sonu 3 farklı gözetleme platformuna çıkmaktadır. Antalya’nın en eski parkı konumundadır. Parkın dikkat çeken diğer bir özelliği ise içerisinde bulunan sanatsal objelerdir. Gazi Bulvarı’ndan girildiğinde iki tarafta bulunan “aslanlı iki lahit kapağı”, 1975 yılında yapılmış olan “El Heykeli” ve “İşçi ve

Oğlu Heykeli”, “Akdeniz’i Bekleyen Don Kışot” ve “Nazım Hikmet Hapiste Rölyefi” parkın simgesel yapıları olmuştur (Özer ve Özer, 2010: 125-127).

Parkın sosyal alan olmasına ek olarak “Antalya Büyükşehir Belediye Başkanlığı ve Hizmet Yapıları”, “Atatürk Evi ve Müzesi” ayrıca kamusal yapıların dışında çocuk bahçesi, büfe, restoran kullanımları da bulunmaktadır. Karaalioğlu parkında halka açık sergiler, sosyal etkinlikler de bulunmaktadır. Ayrıca her yıl da Ramazan Bayramı etkinlikleri de düzenlenmektedir (Varkıvanç ve Çelebi, 2015: 39).

Park 1992 yılında “I. ve III. Derece Doğal Sit Alanı” olarak onay almıştır. Kültürel değerlerin korunması için ise 2004 yılında “Kültür ve Turizm Koruma ve Gelişim Bölgesi” olarak duyurulmuştur (Özer ve Özer, 2010: 125-127).

Görsel 2.46 Karaalioğlu Parkı

Kaynak: www.kalecioldtown.com/tr/

2.3.8. İdari Binalar

2.3.8.1. Büyükşehir Belediye Binası (Halkevi Binası)

Cumhuriyetin kültür politikalarını halka ulaştırma görevini üstlenen Halkevi, 1932 yılında açılmıştır. Günümüzde “Büyükşehir Belediye Başkanlığı Binası” olarak işlev gören bu bina, eskiden yıkık bir durumda olan kilise binası üzerine konumlanmıştır.

Halkevleri çalışmalarını birçok dal üzerinden ilerletmekteydiler. Dil, edebiyat, tarih, tiyatro, spor, güzel sanatlar, kurslar, kütüphane, sergi, müze, köycülük, sosyal yardım dallar bu çalışmalara örnek teşkil etmektedir.

Halkevi, daha kurulduğu ilk yıl, 808 üye sayısına ulaşmıştır. Halkevi binası, görevinin sürdürdüğü süre boyunca kültür ve sanat merkezi olarak işlev görmüştür (Deniz, 2016: 125-126).

1951 yılında Halkevlerinin çalışmalarının durdurulması sonrasında bina, 1962 yılından itibaren Antalya Belediyesi’ne devredilmiştir. Yapının kuzey tarafı Tiyatro Salonu olarak hizmet göstermektedir. Zamanında inşa edilen diğer halkevlerinde olduğu gibi konuşma

yapacak kişilerin dinlenebilmesi için yapılan girişin hemen üzerinde balkon bulunmaktadır. Yapı genel olarak tarihi ve yapısal özelliklerini korumaktadır (Varkıvaç ve Çelebi, 2015: 34)

Görsel 2.47 Büyükşehir Belediye Binası

Kaynak: www.kaleicioldtown.com/tr/

2.3.8.2. Öğretmenler Lokali (Eski Vali Konağı)

Fevzi Çakmak Caddesi'nin bitiminde yer alan Öğretmenler Lokali, bugün caddenin tek tarihi binası olma özelliği taşımaktadır. 20. Yüzyılın ilk dönemlerinde Rum konağı olarak inşa edilen yapı 1944-1976 yıllarında Vali Konağı işlevi görmüştür. Cumhuriyet Meydanı'na yeni vali konağı yapılması sebebiyle konak bir süre kullanılamamıştır. 1984-1995 yılları arasında Öğretmen Evi'ne dönüştürülen yapı günümüzde Öğretmenler Lokali olarak kullanılmaktadır.

İki katlı olan yapının kuzey bölümünde küçük bir avlusu yer almaktadır. Batı cephesinde basamaklarla yükseltilmiş bir ana girişi bulunmaktadır. Yapının bütün cephelerinde kemerli pencereler yer almaktadır. Pencere çerçeveleri yüzeyden çıkıntılı olarak inşa edilmiştir. Kat aralığının rengi farklıdır. Cephenin ana girişinin hemen üstünde bir çıkma (şahnişin) bulunmaktadır. Bu çıkmaların üç tarafında da pencere bulunmaktadır. Doğu cephesinde ise bir balkon yer almaktadır (Varkıvaç ve Çelebi, 2015: 38).

Görsel 2.48 Öğretmenler Lokali (Eski Vali Konağı)

Kaynak: www.kalecioldtown.com/tr/

2.3.8.3. Antalya Lisesi İdari Binalar

Antalya bölgesinde geleneksel konut mimarisini koruyan az sayıda yapı günümüze ulaşmıştır. 1889 ve 1891 yıllarında iki Rum konutunun öğrenci yetiştirmek amacıyla okula dönüşmesi binaların da günümüze ulaşmasında yardımcı olmuştur ve Antalya'nın bilinen en eski ortaöğretim kurumu konumundadır (Varkıvaç ve Çelebi, 2015: 32).

1898 yılında bakkallık mesleğini ifa eden kardeşlerden alınan bu tarihi mekân 1902 yılında da yenilenmiştir. Bu iki binada eğitim – öğretim faaliyetleri hiç mekân değiştirmeden günümüze ulaşmaktadır (Aydemir, 2014: 166). 1916 yılında “Antalya Sultanisi” adını alan okul, 1923 yılında ortaokula dönüştürülmüştür (Varkıvaç ve Çelebi, 2015: 32). 1923 – 1924 yılları arasında tek dönemli liseye dönüşen Antalya Lisesi, 1926 – 1927 tarihinde alınan karar ile öğretmen yetiştirmek için pilot okul olarak tercih edilmiştir. Bu sebeple, 3 sınıf daha eklenen okula, kız öğrencilerin de kaydı alınmaya başlanmıştır. Böylece okul; “Pedagoji sınıflarına Havi Muhtelif Orta Mektep” (Pedagoji sınıflarını bulunduran Pilot Okul) adı ile anılmaya başlanmıştır (Aydemir, 2014:166). 1932 yılında Pedagoji Dersli Pilot Ortaokulu kaldırılmıştır. Liseye dönüştürülmesi ise 1934 yılında gerçekleşmiştir (MEB, 2017).

Türk Edebiyatından iki önemli isminin de Antalya Lisesi'yle yolu kesmiştir. Ahmet Hamdi Tanpınar, babasının görevi gereği kısa süre de olsa şehre gelmiş bu okuldan mezun olmuştur. Diğer bir isim ise ünlü şair Cahit Külebi'dir. Edebiyat öğretmeni olarak okulda görev yapmıştır. 1930 yılında, kurucumuz Ulu Önder Mustafa Kemal Atatürk de okulu ziyaret etmiş ve derslere de katılım sağlamıştır. Bu iki tarihi yapı günümüzde Antalya Lisesi'nin idari

binaları olarak hizmet sağlamaktadır (Varkıvanç ve Çelebi,2015: 32-33). Tablo 2.1’de Antalya Lisesi’nin kronolojisi belirtilmiştir.

Tablo 2.1 Antalya Lisesi Kronolojisi

1898 - 5 Yıllık Liva İdadisi	1934 - 11 Yıllık Okul (5 Yıl İlköğretim - 3 Yıl Ortaokul - 3 Yıl Lise)
1914 - 9 Yıllık Liva İdadisi	1954 - Liseye Ek Olarak Üç Sınıflı Gündüz Ticaret Lisesi’nin Açılması
1916 - 9 Yıllık Sultani	1959 - Ticaret Lisesinin Ayrılması
1923 - 9 Yıllık Okul (3 Yıl İlköğretim - 3 Yıl Ortaokul - 3 Yıl Lise)	1968 - Ortaokul Kısımının Ayrılması
1926 - 9 Yıllık Okulda, Liseden Öğretmen Yetiştirme Amaçlı Pedagoji Dersli Pilot Ortaokulun Açılması	1981 - Yatılı Statüsünün Kaldırılması
10 Mart 1930 - Atatürk’ün Okulumuzu Ziyareti	1994 - Yabancı Dil Ağırlıklı Lise Bölümünün Açılması
1932 - Pedagoji Dersli Pilot Ortaokulun Kaldırılması	2005 - Anadolu Lisesi Programının Uygulamaya Başlanması

Kaynak: Milli Eğitim Bakanlığı, 2017

Görsel 2.49 Antalya Lisesi İdari Binalar

Kaynak: www.kaleicioldtown.com/tr/

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YEREL HALKIN KALEİÇİ KÜLTÜR TURİZMİ POTANSİYELİNE İLİŞKİN ALGILARI ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

3.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Antalya – Kaleiçi Bölgesi tarihten günümüze kadar birçok uygarlığa tanıklık etmiş ve kültürel değerler açısından zengin bir yer konumundadır. Doğal güzellikleri ve tarihi dokusu ile birlikte sadece Antalya'nın değil aynı zamanda Türkiye'nin de önde gelen cazibe merkezlerinden biridir.

Bu çalışma Antalya ve Kaleiçi Bölgesi'nin tanıtımının çeşitlendirilmesi, kültürel bir cazibe merkezi olarak değerlendirmesi, ayrıca bu turistik ve tarihi bölge için bir bilinç oluşturulması açısından önem taşımaktadır.

Bu sebeple bu cazibe merkezinin incelendiği bu çalışmada, Kaleiçi destinasyonunun kültürel yapısı, doğal çekicilikleri ve tarihi dokusu incelendikten ve literatür taraması yapıldıktan sonra, bölgenin bilinirliğini artırmak ve farkında olunmayan güzelliklerinin ortaya çıkarılmasını sağlamak amaçlanmıştır.

Çalışmanın bu bölümünde, nicel araştırma yöntemlerinden anket tekniği kullanılmıştır. Antalya'da yaşayan yerel halkın demografik özellikleri, ziyaret amaçları, destinasyonda yer alan tarihi yapıların bilinirliği incelenmiştir. Kaleiçi bölgesinin kültürel açıdan sahip olduğu potansiyelin, bu potansiyelden ne kadar yararlandığı ve Kaleiçi Bölgesi'ne ilişkin algılarının ne boyutta olduğunun ölçülmesi amaçlanmaktadır.

Ayrıca elde edilen bulgular ile Kaleiçi Bölgesi'nde ortaya çıkabilecek olumsuzlukları ele almak için ve mevcut potansiyelinden nasıl daha verimli bir şekilde yararlanılabileceği sonucuna ulaşmak için mevcut durum ortaya konulmuştur.

3.2. Araştırmanın Varsayımları ve Sınırlılıkları

Çalışma, Antalya'da yaşayan yerel halk üzerinde yapılmıştır. Yapılan bu çalışma da bazı varsayım ve sınırlılıkları ortaya çıkarmıştır.

Araştırmada Antalya'da yaşayan halkın Kaleiçi bölgesini değerlendirebilecek donanıma sahip oldukları ve anket aşamasında cevaplanan soruların objektif olduğu varsayılmıştır.

Araştırma, veri toplama aşamasında Antalya'da yaşayan halk ile sınırlandırılmıştır.

Ayrıca araştırmanın sonuçları sadece Antalya – Kaleiçi bölgesine yöneliktir ve başka destinasyonlar üzerinde genelleme yapılamaz. Son olarak çalışma, soru formunda kullanılan ölçeklerde bulunan ifadeler ile kısıtlandırılmıştır.

3.3. Araştırmanın Yöntemi

Antalya Kaleiçi Bölgesi'ndeki mevcut algının ve bilinirliğin artmasına katkı sağlanması amacıyla detaylı bir literatür taraması yapıldıktan sonra Üsküdar'ın (2012) çalışmasında kullanmış olduğu soru formu temel alınarak çalışmanın amacına yönelik bir soru formu geliştirilmiştir.

Soru formunda aralıklı ve nominal düzeyde sorular bulunmaktadır. Ayrıca soru formunun en sonunda Kaleiçi denilince yanıtlayıcıların aklına ilk gelen kavramı belirten açık uçlu soru yer almaktadır. Nominal ölçek düzeyinde hazırlanan ilk 5 soru turistlerin yaş, cinsiyet, medeni hal, eğitim düzeyi ve ortalama aylık gelir gibi demografik özelliklere yanıt aramaktadır. 6, 7 ve 8. sorular katılımcıların Kaleiçi'ni daha önce kaç kere ziyaret ettiğini, bu ziyaretteki amacını ve ziyaret edilen bölgenin ne derecede önemli olduğunu ölçmektedir. 9. soru ziyaret edilen veya edilecek mekânlara yanıt ararken, 10. soru ise ziyaret sırasında kiminle gezildiğine yanıt aramaktadır. 11. soru aralıklı ölçek düzeyinde hazırlanmıştır. Katılımcıların ziyaret tecrübelerine yönelik 14 madde (1-Çok Kötü, 2-Kötü, 3-Orta, 4-İyi ve 5- Çok iyi) sorulmuştur, 12. soru ise Kaleiçi'nde bulunan yapıların bilinirliğini ölçmek amacıyla (bilmiyorum, biliyorum ama gezmedim, biliyorum ve gezdim) sorulmuştur. Ayrıca açık uçlu olan 14. soru ile Kaleiçi'nin katılımcılara neyi çağrıştırdığı sorulmuştur. Son olarak kültürel bir bölge olarak Kaleiçi algısını ortaya koymak için hazırlanan 9 ifade (1- Kesinlikle Katılmıyorum, 2- Katılmıyorum, 3- Kararsızım 4- Katılıyorum ve 5- Kesinlikle Katılıyorum) ve memnuniyet düzeylerini ölçmeye yönelik 3 ifade (1-Kesinlikle Hayır, 2-Hayır, 3- Kararsızım, 4-Evet, 5-Kesinlikle Evet) 5'li likert ölçeği kullanılarak değerlendirilmiştir.

3.4. Araştırmanın Evren ve Örneklemi

Araştırmanın evrenini Antalya'da ikamet eden yerel halk oluşturmaktadır. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) raporlarına göre Antalya'da nüfus 2.328.555 olarak belirtilmektedir. Antalya merkez belediyelerine (Konyaaltı, Muratpaşa, Kepez ve Döşemealtı Belediyesi) bağlı ise 1.217.314 kişi bulunmaktadır (TÜİK, 2016).

Belirli bir evrenden seçilerek gerçekleştirilecek olan araştırmanın örneklem büyüklüğünün belirli bir güvenilirlik aralığı temel alınarak hesaplanması güç değildir. Fakat evren varyansının tam olarak bilinemediği durumlarda kesin bir örneklem sayısının belirlenmesi oldukça güçtür. Böyle durumlarda, araştırma için bir ön örneklemin belirlenmesi,

belirlenmiş bu ön örneklemeden evren varyansının yaklaşık değerinin hesaplanması ve böylelikle araştırma için yeterli örneklem büyüklüğünün hesaplanması daha doğru olacaktır (Delice, 2010: 166). Bu bağlamda araştırmada örneklem büyüklüğünün belirlenmesi amacıyla evren varyansı olarak Antalya'nın merkez nüfusu temel alınmış ve büyük örneklem için örneklem büyüklükleri tablosundan faydalanılmıştır. Örneklem büyüklükleri tablosu göz önünde bulundurulduğunda 0.05 örneklem hatası ile 1.217.314 kişiden oluşan evreni temsil etme gücüne sahip örneklem büyüklüğünün 384 olduğu görülmektedir. Ancak zaman ve mekan sıkıntıları nedeniyle 300 katılımcıya ulaşılmıştır. İlgili alanyazın incelendiğinde, araştırmanın gerçekleştirileceği örneklem büyüklüğünün, normal dağılımın bulunmadığı durumlarda araştırmada kullanılan ölçeği oluşturan değişken sayısının 10 katı; normal dağılımın bulunduğu durumlarda 5 katı olması gerektiğini ileri süren çalışmalar (Jayaram vd., 2004: 4388; Yiğit vd., 2008: 43) bulunmaktadır. Dolayısıyla araştırmanın gerçekleştirildiği örneklem büyüklüğünün yeterli olduğunu söylemek mümkündür.

3.5 Verilerin Toplanması

Anket formu olasılığa dayalı olmayan örnekleme yöntemleri içerisinde yer alan, kolayda örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Kolayda örnekleme yönteminde herhangi bir kıstas dikkate alınmamaktadır. Katılımcılara belirlenmiş bir zamanda ve mekânda ulaşılmaya çalışılmaktadır. Seçilecek katılımcılara erişmeye çalışma durumunda, herhangi bir olasılık hesaplaması yapılmamaktadır. Örneğin belli bir bölgede ikamet eden kişilere, seçilen bölgede bulunan esnaflara, bu katılımcıların belirli bir zaman diliminde ulaşılarak çalışmaya dâhil edilmeleridir (Kozak, 2015: 118).

Araştırmanın örnekleminde 30 Eylül 2016 – 1 Ocak 2017 tarihleri arasında yerel halktan seçilerek 93 anket elden, 232 anket ise internet üzerinden toplanmış olup 325 kişiye ulaşılmıştır. Elde edilen anketlerden 25'inin veri ve anlamlılık yeterliliği olmadığı tespit edilmiş ve bu anketler değerlendirme kapsamına alınmamıştır. Geri kalan 300 anket ise değerlendirme dâhilinde tutulmuştur.

3.6 Verilerin Analizi

Araştırmada katılımcıların demografik özelliklerini belirlemek için frekans ve yüzde analizlerinden ve standart sapma ile ortalama hesaplamalarından yararlanılmıştır. Çalışmada kullanılan ölçeklerin güvenilirliğini ölçmek için Cronbach's Alpha'dan faydalanılmıştır. Katılımcıların Kaleiçi bölgesinin ziyaret tecrübelerine göre değerlendirdikleri sorudaki ifadelerin güvenilirliği $\alpha=0,871$, Kaleiçi bölgesinin kültürel algılarının ölçüldüğü ifadelerin

güvenirliliği $\alpha=0,930$ olarak bulunmuştur. Verilerin dağılımı incelendiğinde normal dağılım gösterip göstermediğini belirlemek amacı ile çarpıklık (skewness) ve basıklık (kurtosis) değerleri incelenmiştir. Bu değerlerin -2 ve +2 aralığında olduğu görülmüştür. Bu dağılımın normal bir dağılım olduğu kabul görülmektedir. Bu sebeple parametrik analiz tekniklerinin uygulanmasında bir sakınca bulunmamaktadır.

Belirli gruplar arasında farklılık bulunup bulunmadığını incelemek amacıyla Parametrik analiz tekniklerinden “Bağımsız örneklem T-testi ve tek yönlü ANOVA Testi” kullanılmıştır.

3.7 Bulgular ve Değerlendirme

3.7.1 Demografik Bulgular

Soru formuna katılım sağlayan yerel halkın demografik özellikler altında yer alan yaş, cinsiyet, medeni durum, eğitim ve gelir durumu bulguları Tablo 3.1.’de belirtilmiştir.

Tablo 3.1 Katılımcıların Demografik Özellikleri

		F (kişi sayısı)	% (yüzde)
Yaş	18 yaş ve altı	5	1,7
	19-29 yaş arası	187	62,3
	30-39 yaş arası	70	23,3
	40-49 yaş arası	26	8,7
	50 yaş ve üzeri	12	4
Cinsiyet	Kadın	157	52,3
	Erkek	143	47,7
Medeni Durum	Bekâr	190	63,3
	Evli	110	36,7
Eğitim Durumu	İlköğretim	3	1
	Ortaöğretim	2	0,7
	Lise	38	12,7
	Ön lisans	73	24,3
	Lisans	131	43,7
	Lisansüstü	53	17,7
Aylık Gelir	0-1000 TL	67	22,3
	1001-2000 TL	129	40
	2001-3000 TL	51	17
	3001-4000 TL	40	13,3
	4001 TL ve üzeri	22	7,3
Toplam		300	100

Katılımcıların cinsiyetlerine bakıldığında %52,3’ünün kadın, %47,7’sinin erkek olduğu görülmektedir. Medeni durumlarına bakıldığında ise %63,3 bekar ve %36,7 evli katılımcı bulunmaktadır.

Katılımcıların yaş dağılımı incelendiğinde ise %62,3’ü 19-29 yaş aralığında, %23,3’ü 30-39 yaş aralığında, %8,7’si, 40-49 yaş aralığında, %4’ü 50 yaş ve üzeri yaş aralığında ve %1,7’si ise 18 yaş altı grubunda yer almaktadır. Katılımcıların eğitim durumunun %43,7’lik

bölümü lisans, %24,3'ü ön lisans, % 17,7'si lisansüstü, %12,7'si lise, %1'i ilköğretim ve %0,7 si ortaöğretim eğitim düzeyine sahip olduğu görülmektedir.

Son olarak gelir durumu incelendiğinde %40 oranında 1001-2000 TL, %22,3'ü 0-1000 TL, %17'si 2001-3000 TL, %13,3'ü 3001-4000 TL ve %7,3'ü ise 4001TL ve üzeri fiyat aralığında gelir sahibi olunduğu görülmektedir.

3.7.2. Ziyaret Davranışı Özelliklerine İlişkin Araştırma Bulguları

Kaleiçi destinasyonuna yapılan ziyaret sayısı ve destinasyonun ziyaret amacına ilişkin bulgular Tablo 3.2.'de, Kaleiçi bölgesinin önem derecesini belirten bulgular Tablo 3.3.'te gösterilmiştir.

Tablo 3.2 Kaleiçi Ziyaret Amacı ve Ziyaret Sayısı

		F	%
Ziyaret Sayısı	Hiç gezmedim	3	1
	1-5 kere	32	10,7
	6-10 kere	39	13
	11 ve daha fazla	226	75,3
Ziyaret Amacı	Tatil	27	9,0
	Alışveriş	9	3,0
	İş/konferans	13	4,3
	Toplantı	4	1,3
	Akraba/arkadaş ziyareti	20	6,7
	Kültürel nedenler	124	41,3
	Gezi	103	34,3
Toplam		300	100

Kaleiçi'ni kaç kere gezdiniz sorusuna katılım sağlayanların %75,3'ü 11 ve daha fazla, %13'ü 6-10 kere, %10,7'si 1-5 kere ve %1'i hiç gezmedim yanıtlarını işaretlemişlerdir. Katılımcıların ziyaret amacı incelendiğinde en yüksek oranla %41,3'ü kültürel nedenler, en düşük oranla %1,3 toplantı seçeneği olduğu görülmektedir.

Tablo 3.3 Katılımcıların Önem Sıralaması

Önem1	F	%
Kültür	104	34,7
Hizmet	6	2
Ticaret	6	2
Eğlence	86	28,7
Tarih	98	32,7
Önem 2	f	%
Kültür	89	29,7
Hizmet	12	4
Ticaret	35	11,7
Eğlence	47	15,7
Tarih	117	39
Önem 3	f	%
Kültür	44	14,7
Hizmet	28	9,3
Ticaret	37	12,3
Eğlence	126	42
Tarih	65	21,7
Toplam	300	100

Katılımcılara verilen ve turizm özellikleri olarak tanımlanan “kültür, hizmet, ticaret, eğlence ve tarih” kavramları önem sırasına göre ilk üç sıraya konulması istenmiştir. Bu soruya ait bulgulara göre birinci önem derecesine sahip olan kavram %34,7 ile kültür kavramı, ikinci önem derecesine sahip kavram ise %39 ile tarih kavramı ve üçüncü önem derecesine sahip olan kavram ise %42 ile eğlence kavramı olduğu görülmektedir. Hizmet ve ticaret kavramlarının katılımcıların verdiği yanıtlara göre diğer üç kavrama göre daha az oranda önem derecesine sahip olduğunu söylemek mümkündür.

Tablo 3.4. Yerel Halkın Ziyaret Ettiği/Edeceği Mekan ve Aktiviteler ve Ziyaret Şekli

		F	%
Ziyaret Edilen Mekan ve Aktiviteler	Tarihi mekanlar	235	78,3
	Müzik-dans etkinlikleri	155	51,7
	Müzeler	135	45,0
	Camiler/kiliseler	118	39,3
	Festivaller	93	31,0
	Sanat galerileri	75	25,0
	Diğer eğlence aktiviteleri	10	3,3
Ziyaret Şekli	Arkadaşlarıyla birlikte	250	83,3
	Aile ile birlikte	133	44,3
	Bireysel	113	37,7

Birden çok seçeneğe cevap verilen yerel halkın katıldığı aktiviteler ve ziyaret ettiği mekânlar ile ilgili soruya ilişkin bulgular Tablo 3.4.’te gösterilmiştir. %78,3 ile tarihi mekânlar ve %51,7 ile müzik-dans etkinlikleri seçenekleri en yüksek orana sahiptir. En düşük orana ise %3,3 ile diğer eğlence aktiviteleri seçeneği sahiptir.

Ziyaret şekli ile ilgili soruda verilen cevaplar incelendiğinde arkadaşlarıyla birlikte seçeneği %83,3 ile en yüksek orana sahip olurken %37,7 oranla bireysel seçeneği en düşük orana sahip olmuştur.

3.7.3 Yerel Halkın Tecrübelerine Göre Kaleiçi Destinasyonunun Değerlendirme Bulguları

Katılımcılara Kaleiçi deneyimleri ile ilgili 14 kriter belirlenmiştir ve katılımcılardan bu kriterlere çok iyi ve çok kötü arasında bir cevap verilmesi istenmiştir. Katılımcıların Kaleiçi ile ilgili edindiği deneyimlere ait bulgular Tablo 3.4.’te belirtilmiştir.

Tablo 3.5 Yerel Halkın Tecrübelerine Göre Kaleiçi Değerlendirmeleri

	Çok Kötü		Kötü		Orta		İyi		Çok İyi		Toplam	
	F	%	F	%	F	%	F	%	F	%	F	%
Manzara/Doğal çekicilikler	2	0,7	2	0,7	38	12,7	144	48	114	38	300	100
Tarihi çekicilikler	0	0	8	2,7	47	15,7	141	47	104	34,7	300	100
Kültürel çekicilikler	3	1	12	4	59	19,7	145	48,3	81	27	300	100
Yiyecek İçecek hizmetleri	11	3,7	38	12,7	129	43	86	28,7	36	12	300	100
Konaklama tesislerinin kalitesi	6	2	28	9,3	138	46	103	34,3	25	8,3	300	100
Eğlence ve gece hayatı	8	2,7	16	5,3	67	22,3	140	46,7	69	23	300	100
Yerel festivallerin imkânı	20	6,7	93	31	98	32,7	69	23	20	6,7	300	100
Turistik çekiciliklerin çeşitliliği	3	1	46	15,3	85	28,3	118	39,3	48	16	300	100
Kültürel miras	2	0,7	12	4	75	25	139	46,3	72	24	300	100
Trafik altyapısı	72	24	96	32	81	27	39	13	12	4	300	100
Can ve mal güvenliği	20	6,6	60	20	130	43,3	78	26	12	4	300	100
Temizlik ve hijyen	12	4	53	17,7	130	43,3	92	30,7	13	4,3	300	100
Alışveriş imkanları	14	4,7	58	19,3	128	42,7	74	24,7	26	8,7	300	100
Yerel halkın konukseverliği	8	2,7	39	13	123	41	90	30	40	13,3	300	100

Manzara ve doğal çekicilikler incelendiğinde katılımcıların %86 oranında iyi, %1,4 oranında kötü buldukları görülmektedir. Yüzelik dilime bakıldığında en yüksek orana sahip olan kriterin manzara/doğal çekicilikler olduğu görülmektedir. Tarihi çekicilikler incelendiğinde %81,7 oranında iyi, %2,7 oranında kötü, kültürel çekicilikler %75,3 oranında iyi, %5 oranında kötü, yiyecek içecek hizmetleri %40,7 oranında iyi, %16,4 oranında kötü, konaklama tesislerinin kalitesi ise %42,6 oranında iyi, %11,3 oranında kötü, eğlence ve gece hayatı %69,7 oranında iyi, %8 oranında kötü, yerel festivallerin imkânı %29,7 oranında iyi, %37,7 oranında kötü, turistik çekiciliklerin çeşitliliği %55,3 oranında iyi, %16,3 oranında kötü, kültürel miras %70,3 oranında iyi, %4,7 oranında kötü buldukları görülmektedir. Trafik altyapısı %17 oranında iyi, %56 oranında kötü olması sebebiyle “en düşük iyi” oranına sahiptir. Can ve mal güvenliği %30 oranında iyi, %26,6 oranında kötü, temizlik ve hijyen %35 oranında iyi, %21,7 oranında kötü, alışveriş imkanları %33,4 oranında iyi, %24 oranında kötü ve son olarak yerel halkın konukseverliği incelendiğinde ise 43,3 oranında iyi ve %15,7 oranında kötü buldukları görülmektedir.

Tablo 3.6 Yerel Halkın Tecrübelerine Göre Kaleiçi Değerlendirme Ortalamaları

	Aritmetik Ortalama	Standart Sapma
Manzara/Doğal çekicilikler	4,22	0,7394
Tarihi çekicilikler	4,13	0,7702
Kültürel çekicilikler	3,96	0,8471
Kültürel miras	3,89	0,8368
Eğlence ve gece hayatı	3,82	0,9365
Turistik çekiciliklerin çeşitliliği	3,54	0,9686
Yerel halkın konukseverliği	3,38	0,9623
Konaklama tesislerinin kalitesi	3,37	0,8429
Yiyecek içecek hizmetleri	3,32	0,9676
Temizlik ve hijyen	3,13	0,8947
Alışveriş imkanları	3,13	0,9791
Can ve mal güvenliği	3,01	0,9391
Yerel festivallerin imkânı	2,92	1,0346
Trafik altyapısı	2,41	1,1072

Katılımcıların tecrübelerine göre Kaleiçi bölgesini değerlendirmelerinin ortalamaları Tablo 3.6’da belirtilmiştir. Yukarıdaki tabloya göre manzara ve doğal çekicilikler 4,22, tarihi çekicilikler 4,13, kültürel çekicilikler 3,96 ve kültürel miras 3,89 ortalama ile katılımcıların bu deneyimlere büyük oranda katıldıkları görülmektedir. Bununla beraber; eğlence ve gece hayatı 3,82, turistik çekiciliklerin çeşitliliği 3,54, yerel halkın konukseverliği 3,38, konaklama tesislerinin kalitesi 3,37, yiyecek içecek hizmetleri 3,32, temizlik ve hijyen 3,13, alışveriş imkanları 3,13, can ve mal güvenliği 3,01 ortalamaları ile katılımcıların bu deneyimleri yeterli buldukları görülmektedir. Son olarak yerel festivallerin imkânı 2,92 ve trafik altyapısı 2,41 ortalama ile bu kriterlerin yetersiz olarak değerlendirildiği söylenilebilir.

3.7.4 Yerel Halkın Kaleiçi’nde Bulunan Kültürel Yapılar ile İlgili Bilgi Düzeyi Bulguları

Kaleiçi’nde bulunan 50 tane kültürel yapılarının bilinirliğine ilişkin olarak katılımcılardan elde edilen bulgular Tablo 3.7, Tablo 3.8 ve Tablo 3.9’da gösterilmiştir. Anket formunda yer alan 12. Soruda bilmiyorum, biliyorum ama gezmedim ve biliyorum ve gezdim gibi kriterlere seçenekler sunulmuştur. Tablo 3.7’de bilmiyorum, Tablo 3.8’de biliyorum ama gezmedim ve Tablo 3.9’da biliyorum ve gezdim cevabını en çok tekrar eden 10 yapı değerlendirmeye alınmıştır.

Tablo 3.7 Kaleiçi’nin Kültürel Yapılarına Yönelik Bilgi Düzeyi Tablosu (1)

	Bilmiyorum	
	F	%
Nigar Hatun Türbesi	180	60
Ahi Kızı Mescidi	170	56,7
Ahi Kızı Türbesi	167	55,7
Zincirkıran Mehmet Bey Türbesi	155	51,7
Nazır Hamamı	155	51,7
Karatay Medresesi	151	50,3
Balık Pazarı Hamamı	148	49,3
Karamolla Mescidi	147	49
Dumlupınar Ortaokulu (Rum Kız Mektebi)	146	48,7
Aziz Alypios (Yenikapı Rum) Kilisesi	145	48,3

Verilen yanıtlara göre katılımcıların %60’ı Nigar Hatun Türbesi’ni, %56,7’si Ahi Kızı Mescidi’ni, %55,7’si Ahi Kızı Türbesi’ni, %51,7’si Zincirkıran Mehmet Bey Türbesi’ni, %51,7’si Nazır Hamamı’nı, %50,3’ü Karatay Medresesi’ni, %49,3’ü Balık Pazarı Hamamı’nı, %49’u Karamolla Mescidi’ni, %48,7’si Dumlupınar Ortaokulu’nu ve %48,3’ü Aziz Alypios Kilisesini bilmiyorum olarak belirtmişlerdir.

Tablo 3.8 Kaleiçi'nin Kültürel Yapılarına Yönelik Bilgi Düzeyi Tablosu (2)

	Biliyorum Ama Gezmedim	
	F	%
Cumhuriyet (Balbey) Hamamı	117	39
Yivli Minare (Mevlevihane) Hamamı	113	37,7
Antalya Lisesi İdari Binaları	105	35
Tekeli Mehmet Paşa Camii	101	33,7
Atatürk Evi Ve Müzesi	100	33,3
Balbey Camii	100	33,3
Pazar Hamamı	98	32,7
Mevlevihane	97	32,3
Büyükşehir Belediye (Halkevi) Binası	97	32,3
Rum Millet (Gavur)Hamamı	95	31,7

Verilen yanıtlara göre katılımcıların %39'u Cumhuriyet Hamamı'nı, %37,7'si Yivli Minare Hamamını, %35'i Antalya Lisesi İdari Binaları'nı, %33,7'si Tekeli Mehmet Paşa Camii'sini, %33,3'ü Atatürk Evi ve Müzesini, %33,3'ü Balbey Camii'ni, %32,7'si Pazar Hamamı'nı, %32,3'ü Mevlevihane'yi, %32,3'ü Büyükşehir Belediye Binası'nı ve %31,7'si Rum Millet Hamamı'nı biliyorum ama gezmedim olarak belirtmişlerdir.

Tablo 3.9 Kaleiçi'nin Kültürel Yapılarına Yönelik Bilgi Düzeyi Tablosu (3)

	Biliyorum ve Gezdim	
	F	%
Saat Kulesi	248	82,7
Karaalioğlu Parkı	242	80,7
Kale Kapısı	238	79,3
Yat Limanı	235	78,3
Hadrianus Kapısı (Üç Kapılar)	223	74,3
Yivli Minare	200	66,7
Atatürk Caddesi	198	66
Muratpaşa Camii	197	65,7
Kaleiçi'nin Geleneksel Evleri	189	63
Sur Duvarları	183	61

Verilen yanıtlara göre katılımcıların %82,7'si Saat Kulesi'ni, %80,7'si Karaalioğlu Parkı'nı, %79,3'ü Kale Kapısı'nı, %78,3'ü Yat Limanı'nı, %74,3'ü Hadrianus Kapısı'nı, %66,7'si Yivli Minare'yi, %66'sı Atatürk Caddesi'ni, %65,7'si Muratpaşa Camii'sini, %63'ü Kaleiçinin Geleneksel Evleri'ni %61'i Sur Duvarları'nı biliyorum ve gezdim olarak belirtmişlerdir. Sonuç olarak en az bilinen yapının Nigar Hatun türbesi ve en çok bilinen yapının ise Saat Kulesi olduğu görülmektedir.

3.7.5 Yerel Halkın Kültürel Bir Destinasyon Olarak Kaleiçi'ne Yönelik Algılarına İlişkin Araştırma Bulguları

Tablo 3.10 Yerel Halkın Kültürel Bir Destinasyon Olarak Kaleiçi'ne Yönelik İfadelere Katılım Durumları

	Kesinlikle Katılmıyorum		Katılmıyorum		Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum		Katılıyorum		Kesinlikle Katılıyorum	
	F	%	F	%	F	%	F	%	F	%
Kaleiçi tam anlamıyla kültürel bir şehir destinasyonudur.	43	14,3	3	1	33	11	127	42,3	94	31,3
Kaleiçi, Türkiye'deki diğer kültürel yapılarla rekabet edecek potansiyele sahiptir.	42	14	10	3,3	31	10,3	117	39	100	33,3
Kültürel ve tarihi kaynaklar Kaleiçi'ni tercih etmemdeki en önemli nedenlerdendir.	63	21	4	1,3	53	17,7	116	38,7	64	21,3
Kaleiçi ziyaretim tamamen kültürel amaçlı idi.	91	30,3	19	6,3	104	34,7	62	20,7	24	8
Kaleiçi'ndeki kültürel ve tarihi yapıların çok bakımsız ve ihmal edilmiş durumda olduğunu düşünüyorum.	84	28	18	6	78	26	69	23	51	17
Kültürel bir destinasyon olarak Kaleiçi'nin tanıtımı etkili bir şekilde yapılmaktadır.	127	42,3	27	9	74	24,7	44	14,7	28	9,3
Kültürel ve tarihi yapıların korunması ve iyileştirilmesi Kaleiçi'nin turistik geleceği açısından olumlu olacaktır.	34	11,3	1	0,3	16	5,3	86	28,7	163	54,3
Kaleiçi, genel olarak kültürel amaçlı ihtiyaç ve beklentilerimi karşıladı.	47	15,7	8	2,7	84	28	111	37	50	16,7
Kaleiçi'ne ait kültür ile ilgili hoş deneyimlerim oldu.	39	13	6	2	50	16,7	135	45	70	23,3

Yerel halkın ifadelerine katılım durumları incelendiğinde “Kültürel ve tarihi yapıların korunması ve iyileştirilmesi Kaleiçi'nin turistik geleceği açısından olumlu olacaktır” ifadesine %83 oranında katıldıkları, “Kaleiçi tam anlamıyla kültürel bir şehir destinasyonudur” ifadesine %73,6 oranında katıldıkları, “Kaleiçi, Türkiye'deki diğer kültürel yapılarla rekabet edecek potansiyele sahiptir” ifadesine %72,3 oranında katıldıkları, “Kaleiçi'ne ait kültür ile ilgili hoş deneyimlerim oldu” ifadesine %68,3 oranında katıldıkları, “Kültürel ve tarihi kaynaklar Kaleiçi'ni tercih etmemdeki en önemli nedenlerdendir” ifadesine %60 oranında katıldıkları görülmektedir. Ayrıca son olarak “Kültürel bir destinasyon olarak Kaleiçi'nin tanıtımı etkili bir şekilde yapılmaktadır” ifadesine %51,3 oranında katılmadıkları sonucu görülmektedir.

Tablo 3.11 Yerel Halkın Kültürel Bir Destinasyon Olarak Kaleiçi Algılamalarına Yönelik Ortalamaları

	Aritmetik Ortalama	Standart Sapma
Kültürel ve tarihi yapıların korunması ve iyileştirilmesi Kaleiçi'nin turistik geleceği açısından olumlu olacaktır.	4,14	1,2707
Kaleiçi tam anlamıyla kültürel bir şehir destinasyonudur.	3,75	1,3031
Kaleiçi, Türkiye'deki diğer kültürel yapılarla rekabet edecek potansiyele sahiptir.	3,74	1,3304
Kaleiçi'ne ait kültür ile ilgili hoş deneyimlerim oldu.	3,63	1,2341
Kültürel ve tarihi kaynaklar Kaleiçi'ni tercih etmemdeki en önemli nedenlerdendir.	3,38	1,3983
Kaleiçi, genel olarak kültürel amaçlı ihtiyaç ve beklentilerimi karşıladı.	3,36	1,2502
Kaleiçi'ndeki kültürel ve tarihi yapıların çok bakımsız ve ihmal edilmiş durumda olduğunu düşünüyorum.	2,95	1,4472
Kaleiçi ziyaretim tamamen kültürel amaçlı idi.	2,69	1,3103
Kültürel bir destinasyon olarak Kaleiçi'nin tanıtımı etkili bir şekilde yapılmaktadır.	2,39	1,3949

(5=kesinlikle katılıyorum, 1=kesinlikle katılmıyorum) n=300

Yerel halkın kültürel bir destinasyon olarak Kaleiçi'ni algılamalarına yönelik ortalamalar Tablo 3.11'de gösterilmiştir. Yukarıdaki tablo incelendiğinde katılımcıların "Kültürel ve tarihi yapıların korunması ve iyileştirilmesi Kaleiçi'nin turistik geleceği açısından olumlu olacaktır" ifadesine 4,14 gibi büyük bir oranla katıldıkları görülmektedir. "Kaleiçi'ndeki kültürel ve tarihi yapıların çok bakımsız ve ihmal edilmiş durumda olduğunu düşünüyorum" ifadesine 2,95, "Kaleiçi ziyaretim tamamen kültürel amaçlı idi" ifadesine 2,69 ve "Kültürel bir destinasyon olarak Kaleiçi'nin tanıtımı etkili bir şekilde yapılmaktadır" ifadesine 2,39 oranında katılmadıklarını belirtmişlerdir.

3.7.6 Yerel Halkın Kaleiçi Ziyaretine İlişkin Memnuniyet Durumlarına İlişkin Bulgular

Katılımcılara sorulan memnuniyet durumlarını belirten soruya ait bulgular Tablo 3.11'de gösterilmiştir.

Tablo 3.12 Yerel Halkın Kaleiçi Ziyaretine İlişkin Memnuniyet Durumları

	Kesinlikle Katılmıyorum		Katılmıyorum		Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum		Katılıyorum		Kesinlikle Katılıyorum	
	F	%	F	%	F	%	F	%	F	%
Kaleiçi gezimden memnunum.	31	10,3	5	1,7	35	11,7	117	39	112	37,3
Kaleiçi'ni arkadaş ve akrabalarınıza tavsiye eder misiniz?	32	10,7	3	1	19	6,3	88	29,3	158	52,7
Kaleiçi'ni tekrar ziyaret etmek ister misiniz?	34	11,3	1	0,3	13	4,3	77	25,7	175	58,3

Katılımcılar “Kaleiçi gezimden memnunum” ifadesine %76,3 oranında katıldıkları, “Kaleiçi’ni arkadaş ve akrabalarınıza tavsiye eder misiniz?” sorusuna %82 oranında ve “Kaleiçi’ni tekrar ziyaret etmek ister misiniz?” sorusuna %84 oranında olumlu yanıt verdikleri görülmektedir.

3.7.7. Yerel Halkın Kaleiçi’ne İlişkin Kavram Bulguları

Tablo 3.13 Yerel Halkın Kaleiçi’ne İlişkin Kavram Bulguları

	F	%		F	%
Tarih	73	24,33	Alışveriş	5	1,66
Eğlence	49	16,33	Müzik	4	1,33
Kültür	31	10,33	Farklılık	3	1
Geçmiş	28	9,33	Kalabalık	3	1
Huzur	24	8	Ticaret	3	1
Güzellik	19	6,33	Hatıralar	3	1
Tarihi Yapı	19	6,33	Doğallık	2	0,66
Kültürel Miras	17	5,66	Düzensizlik	2	0,66
Gezi	6	2	Turizm	2	0,66
Turistik	6	2	Canlılık	1	0,33

Katılımcılara sorulan “Kaleiçi size neyi çağırıyor?” sorusu Tablo 3.13’te gösterilmiştir. Verilen yanıtlara göre %24,33 ile tarih kavramı ilk akla gelen kelime olduğu görülmektedir. Tarih kavramını %16,33 ile eğlence, %10,33 ile kültür kavramı takip etmektedir. En düşük kavram ise 0,33 ile canlılık kelimesidir.

3.7.8. Kültürel Bir Destinasyon Olarak Kaleiçi Algılarının Cinsiyete Göre Farklaşmasına İlişkin Bulgular

Tablo 3.14 Kültürel bir Destinasyon Olarak Kaleiçi Algılarının Cinsiyete Göre Farklaşma Durumları

İfadeler	Ortalama		p
	Erkek	Kadın	
Kaleiçi tam anlamıyla kültürel bir şehir destinasyonudur.	3,91	3,60	0,037*
Kültürel ve tarihi yapıların korunması ve iyileştirilmesi Kaleiçi’nin turistik geleceği açısından olumlu olacaktır.	4,34	3,96	0,009*
Kaleiçi, genel olarak kültürel amaçlı ihtiyaç ve beklentilerimi karşıladı.	3,55	3,18	0,009*
Kaleiçi’ne ait kültür ile ilgili hoş deneyimlerim oldu.	3,76	3,51	0,072*

*p<0.05

Yerel halkın Kaleiçi algılarının cinsiyete göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için t testi uygulanmıştır. T testi sonuçlarına göre “Kaleiçi tam anlamıyla kültürel bir şehir destinasyonudur” ifadesine yönelik erkek katılımcıların daha olumlu algıya sahip olduğu görülmüştür. ($\bar{x}$ =3.91). “Kültürel ve tarihi yapıların korunması ve iyileştirilmesi Kaleiçi’nin turistik geleceği açısından olumlu olacaktır” İfadesine yönelik veriler incelendiğinde ise erkek katılımcıların daha olumlu bir algıya sahip olduğu

görülmüştür. ($\bar{x}=4,34$) “Kaleiçi, genel olarak kültürel amaçlı ihtiyaç ve beklentilerimi karşıladı” ($\bar{x}=3,55$) ve “Kaleiçi’ne ait kültür ile ilgili hoş deneyimlerim oldu” ($\bar{x}=3,76$) ifadelerinin cinsiyete göre anlamlı bir farklılık gösterdiği ve erkek katılımcıların daha olumlu bir algıya sahip olduğu görülmektedir. Bu verilere göre erkeklerin ifadelere ait ortalama puanı kadınlara göre daha yüksek olduğu için, erkeklerin Kaleiçi destinasyonuna yönelik kültür konusundaki fikirlerinin kadınlara göre daha olumlu olduğu söylenebilir (Tablo 3.14).

Tablo 3.15 Yerel Halkın Kaleiçi Ziyareti Memnuniyet Durumlarının Cinsiyete Göre Farklılaşma Durumları

İfadeler	Ortalama		p
	Erkek	Kadın	
Kaleiçi ziyaretinden memnunum.	4,10	3,73	0,008*
Kaleiçi’ni arkadaş ve akrabalarımıza tavsiye eder misiniz?	4,27	3,98	0,037*
Kaleiçi’ni tekrar ziyaret etmek ister misiniz?	4,40	4,00	0,005*

*p<0.05

Yerel halkın Kaleiçi destinasyonuna ziyaretine ilişkin memnuniyet durumlarını cinsiyete göre istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık gösterip göstermediği Tablo 3.14’te gösterilmiştir. T testi sonuçlarına göre “Kaleiçi ziyaretinden memnunum” (p=0,008), “Kaleiçi’ni arkadaş ve akrabalarımıza tavsiye eder misiniz?” (p=0,037) ve “Kaleiçi’ni tekrar ziyaret etmek ister misiniz?” (p=0,005) ifadelerinin cinsiyete göre anlamlı bir farklılık gösterdiği görülmektedir. Ortalama puanlarına bakıldığında erkeklerin Kaleiçi destinasyonuna yönelik memnuniyetleri kadınlara göre daha olumlu olduğu söylenebilir.

3.7.9 ANOVA Testi ile Analiz Edilen İfadelerin Eğitim Durumlarına Göre Farklılaşma Durumlarına İlişkin Araştırma Bulguları

Tablo 3.16 Kaleiçi Algılarının Eğitim Durumuna Göre Farklılaşmaları

		Ortalama	F	P	E.D
Kaleiçi tam anlamıyla kültürel bir şehir destinasyonudur	İlköğretim	4,33	3,058	0,010	Lise – Lisans
	Ortaokul	3,00			
	Lise	3,05			
	Ön lisans	3,73			
	Lisans	3,92			
	Lisansüstü	3,84			
Kaleiçi Türkiye’deki diğer kültürel yapılarla rekabet edecek potansiyele sahiptir	İlköğretim	4,66	5,39	0,000	Lise – Lisans Lise- Lisansüstü
	Ortaokul	2,00			
	Lise	2,97			
	Ön lisans	3,64			
	Lisans	3,83			
	Lisansüstü	4,20			

E.D= Eğitim Durumu

Katılımcıların eğitim durumlarına göre Kaleiçi'ne kültür bakımından yönelten etmenlere yönelik algılarında fark bulunup bulunmadığını test etmek amacıyla Tek Yönlü Varyans analizinden yararlanılmış ve eğitim durumları arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. Toplam 14 ifadenin 2'sinde anlamlı bir fark bulunmuştur. Bu farklılıkların hangi gruplar arasında yer aldığını belirlemek için Post Hoc testlerinden Scheffe testinden yararlanılmıştır. Bu testin sonuçlarına göre anlamlı farklılıkların bulunduğu ifadeler Tablo 3.15'te verilmiştir. "Kaleiçi tam anlamıyla kültürel bir şehir destinasyonudur" ve "Kaleiçi Türkiye'deki diğer kültürel yapılarla rekabet edecek potansiyele sahiptir" ifadelerinde anlamlı farklılık bulunmaktadır. "Kaleiçi tam anlamıyla kültürel bir şehir destinasyonudur" ifadesinde lisans mezunlarının lise mezunlarına göre algılarında daha olumlu olduğu görülmektedir. "Kaleiçi Türkiye'deki diğer kültürel yapılarla rekabet edecek potansiyele sahiptir" ifadesinde ise lisans mezunu grubunu lise mezunu gruba göre ve lisansüstü mezunu grubun lise mezunu gruba göre algılarının daha olumlu olduğu görülmektedir. Araştırmada diğer 12 ifadenin grupları arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Ayrıca katılımcıların memnuniyet düzeylerini belirten ifadeler arasında da eğitim durumlarına göre anlamlı farklılık bulunmamıştır.

SONUÇ

Türkiye, tarihi ve coğrafi yapısıyla zengin bir ülkedir. Bu durum ülkenin kültürel çeşitliliğinin zenginleşmesine neden olmaktadır. Akdeniz Bölgesi'nde yer alan Antalya da tarihi yapıları ve kültürel çeşitliliği ile zengin bir konumdadır. Antalya'nın en eski destinasyonlarından biri olan Kaleiçi Bölgesi'nin de geçmişi Antik döneme kadar uzanmaktadır. Kaleiçi, geçmişini günümüze kadar ulaştıran bir bölge olması sebebiyle kültür turizmi potansiyelini de giderek yukarı çıkarmaktadır.

Bu potansiyeller arasında Hadrianus Kapısı, Yivli Minare, Hıdırlık Kulesi gibi tarihi yapıların yanında tarihi hamamlar, idari binalar, dini yapılar, müzeler ve rekreasyon alanları gibi önemli yapılar ve alanlar yer almaktadır. Bu yapılar içerisinde Bizans, Roma ve Rum yapıları da bulunmaktadır. Bu sebeple farklı kültürlerin ve farklı yaşantıların tarihi izlerini görmek mümkündür.

Kaleiçi'nin mevcut potansiyelinin ne kadar kullanıldığı da düşündürücüdür. Fakat günümüzde Büyükşehir Belediyesi, Muratpaşa Belediyesi ve Akdeniz Üniversitesi gibi kurumların düzenlediği festivaller, yaptığı yenileme çalışmaları sayesinde bu mevcut potansiyelin daha da artacağı görülmektedir.

Bu çalışmada Kaleiçi'nin kültür turizmi potansiyeli ve bu destinasyona ait yerel halkın algıları ölçülmeye çalışılmıştır. Bu bilgiler ışığında yerel halkın demografik özelliği, yaş itibarıyla 19-29 yaş aralığında Kaleiçi'ni ziyaret edenlerin %62 gibi bir oranla daha fazla olduğu görülmektedir. Anketi yanıtlayanların cinsiyet durumları incelendiğinde ise birbirine yakın bir oran görülmektedir. Eğitim durumları incelendiğinde %43 ile en yüksek oranın lisans mezunu katılımcıların oranı olduğu görülmekle birlikte, aylık gelir durumlarına bakıldığında en yüksek oranın 1001-2000 TL arası gelir olduğu görülmektedir.

Katılımcıların büyük bir çoğunluğu Kaleiçi bölgesinin ziyaret sayısını 11 ve daha fazlası seçeneğini tercih etmişlerdir. Ziyaret amaçları incelendiğinde katılımcıların "kültürel nedenler" ve "gezi" seçeneklerini ön plana çıkardıkları görülmüştür. Kültür, hizmet, ticaret, eğlence ve tarih gibi belirlenen beş kavramın önem derecesine göre sıralanması istenilen maddede en önemli kavram kültür kavramıdır. Bu kavramı tarih ve eğlence kavramları takip etmektedir. Bu sonuçlara bakıldığında kültür ve tarih bu bölgenin çekici unsurları arasındadır. Eğlence sektörü de Kaleiçi için büyük bir potansiyele sahiptir. Kaleiçi'nin kültür potansiyeli açısından önemli bir adım atılması için, halkı kültürel etkinliklere yönelten uygulamalar yapılması olumlu olacaktır.

Katılımcıların ziyaret şekli incelendiğinde %83 oranında katılımcı arkadaşlar ile ziyaret ettiğini belirtmişlerdir. Ziyaret edilen ve edilecek mekânlar/etkinlikler incelendiğinde tarihi mekanlar ve müzik-dans etkinlikleri ön plana çıkmaktadır. Bu durum da festival, konser gibi aktiviteler üzerinde yoğunlaşılmasının Kaleiçi için olumlu bir etki göstereceğini ortaya çıkarmaktadır.

Yerel halkın Kaleiçi ziyaretinde edinilen tecrübelerini ölçmek amacıyla “çok kötü, kötü, orta, iyi ve çok iyi” şeklinde değerlendirme seçenekleri sunulmuştur. Değerlendirme sonucunda Trafik alt yapısı ve yerel festivallerin varlığı seçenekleri en düşük orana sahiptir. Bu durum da bazı sorunları ortaya koymaktadır. Trafik sorununun giderilmesi için belediyeler gerekli önlemleri almalı ve belirli düzenlemeler yapmalıdır. Yerel festivaller belediyeler ve İl Turizm Müdürlükleri tarafından desteklenmelidir.

Kaleiçi’nde bulunan yapıların bilinirliğinin ölçüldüğü maddede en çok bilinen yapılar; Saat Kulesi, Karaalioğlu Parkı, Kale Kapısı, Yat Limanı ve Hadrianus Kapısı’dır. En az bilinen yapılar ise Nigar Hatun Türbesi, Ahi Kızı Mescidi ve Türbesi, Zincirkıran Mehmet Bey Türbesi ve Nazır Hamamı’dır. Sonuçlar incelendiğinde dini yapıların daha az bilindiği görülmektedir.

Katılımcılar Kaleiçi gezisinden memnun olduklarını, akraba ve arkadaşlarına tavsiye edeceklerini ve tekrar Kaleiçi’ni ziyaret etmek istediklerini belirtmişlerdir. Bu durum da Kaleiçi’nin beklentileri karşıladığının göstergesidir ve kültür turizmi açısından Kaleiçi bölgesinin daha da çok adının duyuracağına göstergesidir.

Katılımcıların çoğu kültürel ve tarihi yapıların korunmasının ve iyileştirilmesinin Kaleiçi’nin turistik geleceği açısından olumlu olacağını düşünmektedir. Ayrıca katılımcılar kültürel bir destinasyon olarak Kaleiçi’nin tanıtımının etkili bir şekilde yapılmadığını düşünmektedirler. Bu sonuç reklam ve tanıtım açısından Kaleiçi’nin eksik kaldığını göstermektedir. Yapılacak reklam çalışmaları ile Kaleiçi’nin tanıtımı yapılabilir ve birçok kişiye ulaşması sağlanabilir.

Kaleiçi’nin katılımcılara neyi çağrıştırdığı sorulduğunda tarih, kültür ve eğlence kavramları ön plana çıkmıştır. Bu sonuç tarihin ve kültürün Kaleiçi için çok önemli bir etken olduğunu göstermektedir. Fakat “turizm” kavramının 300 kişiden yalnızca 2 kişi tarafından belirtilmesi de turizm açısından Kaleiçi’nin olumsuz bir görüntü vermekte olduğunu göstermektedir. Turistin Kaleiçi’ne yönelmesi ile hem turistik bir canlılık kazanılabilir hem de bölge esnafı bu durumdan olumlu etkilenebilir.

Analiz sonuçlarında belirtilen önerilere ek olarak; kültürel, tarihi ve doğal güzellikleriyle olumlu görüşler alan Kaleiçi’nin turizm açısından aynı olumlu görüşleri elde

ettiğini söylemek mümkün değildir. Gerek güncel turizm sorunları sebebiyle gerekse turisti otelden ayırmayan her şey dâhil sistemi sebebiyle birçok destinasyon gibi Kaleiçi de bu durumdan zarar görmüştür. Kaleiçi'nin daha iyi ve doğru öğretilmesi, bölgenin tanınırlığını ve yerel halkın bilgi seviyesini artıracaktır. Bu sebeple bir rehberlik uygulaması yapılabilir. Kaleiçi'ni gezmek isteyenler rehberler sayesinde daha bilinçli bir şekilde bölgeyi gezebilir.

Elde edilen sonuçlar ve sunulan önerilerin Kaleiçi ile ilgili yapılacak akademik çalışmalara ve projelere yol göstereceği öngörülmektedir.

KAYNAKÇA

- Abulafia, D. (2012). Büyük Deniz. Akdeniz’de İnsanlık Tarihi. (Çev. G. Çağalı Güven). Alfa Yayıncılık, İstanbul.
- Ahipaşaoğlu, S. ve Çeltek, E. (2006). Sürdürülebilir Kırsal Turizm. Gazi Kitabevi, Ankara.
- Altuntaş C. ve Türker D. (2012). “Sürdürülebilir Tedarik Zincirleri: Sürdürülebilirlik Raporlarının İçerik Analizi”. *Dokuz Eylül Sosyal Bilimler Dergisi* 14(3):39-64.
- Antalya Valiliği İl Kültür Turizm Müdürlüğü. (2003). Antalya (Merkez) Kültür Envanteri, Antalya.
- Antalya Valiliği, (2000). Antalya İl Yıllığı, Antalya.
- ATSO, (2012). Antalya the Destination – Antalya In Your Hands City Guide. ATSO, Antalya
- Argın, G. (2012). Changing Sense Of Place In Historic City Centers: The Case of Antalya Kaleiçi / Tarihi Kent Merkezlerinde Değişen Yer Duygusu: Antalya Kaleiçi Örneği. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Orta Doğu Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Avcı, Ü. (2015a). "Antalya Kaleiçi'nde Bir Simge Yapı: Yivli Minare". *SDÜ Arte-Güzel Sanatlar Fakültesi Sanat Dergisi*, 7(15):52-78.
- Avcı, Ü. (2015b). "Konut Mimarisinde Çakıl Mozaik Sanatı: Antalya Kaleiçi Örneği." *Art Sanat*, (4):111-135.
- Aydemir, S. S. (2014). “Cumhuriyet Döneminde Liselerin Tarihi Gelişimi (Antalya Lisesi Örneği)”. *Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2(2):164-184
- Bakırer, Ö. (2006). "Anadolu'da XIII. Yüzyıl Tuğla Minarelerinin Konum, Şekil, Malzeme ve Tezyinat Örnekleri”. *Vakıflar Dergisi*, (9):337-365.
- Bandeoğlu, Z. (2015). "Türkiye’de Kültür Turizmi Potansiyeli Üzerine Bir Değerlendirme". *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 5(2):155-168.
- Bektaş, C. 1980. Antalya. Antalya Belediyesi Yayınları, İstanbul.
- Bramwell, B. ve Bernard L. (2000). Tourism Collaboration and Partnerships: Politics, Practice And Sustainability. Channel View Publications.
- Budak, H. (2001). Antalya (Gezi Albümü) Doğası ve Tarihi. Olympos Yayınları, İstanbul.
- Casson, L. (2008). Antik Çağda Seyahat. (Çev. N. Özsoy). MB Yayınevi. İstanbul.
- Cömert, T. (2002). Türkiye’de Sürdürülebilir Turizm İçin Makro Plan Önerisi. Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi. Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.

- Çakır, N. (1999). Eski Kentsel Yerleşim Birimlerimizin Kültür Turizmimizdeki Yeri ve Önemi Safranbolu Örneği. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Balıkesir
- Çiçek, D. (2013). Alternatif Turizm. Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir.
- Çimrin, H. (1999). Antalya Tarihi ve Turistik Rehberi. Akdeniz Kitabevi, Antalya
- Çimrin, H. (2012). Bir Zamanlar Antalya–Yakın Geçmişe Yolculuk-Tarih, Gözlem ve Anılar. Antalya Ticaret ve Sanayi Odası, Antalya.
- Çulha, O. (2008). “Kültür Turizmi Kapsamında Destekleyici Turistik Ürün Olarak Deve Güreşi Festivalleri Üzerine Bir Alan Çalışması”, *Journal of Yaşar University*, 3(12):1827-1852.
- Delice A. (2010). “Nicel Araştırmalarda Örneklem Sorunu”. *Cal*,13(2):151-170.
- Deniz, M. (2016). “Bir Yaygın Eğitim Modeli: Antalya halkevi”. *International Congresses on Education*, 301.
- Doğan N. Ş. (2016). “Anadolu Selçuklu Sultanı I. İzzeddin Keykavus Döneminde (1211-1220) Baniler ve İmar Faaliyetleri. *Hütad*, (24):219-250.
- Doğaner, S. (2003). "Miras turizminin coğrafi kaynakları ve korunması." *EÜ Coğrafya Bölümü Sempozyumları 2. Coğrafi Çevre Koruma ve Turizm Sempozyumu*, s.16-18.
- Doğaner, S. (2013). Türkiye Kültür Turizmi. Doğu Kitabevi.
- Dönmez, C ve Yeşilbursa, C. C. (2014). “Kültürel Miras Eğitiminin Öğrencilerin Somut Kültürel Mirasa Yönelik Tutumlarına Etkisi”. *İlköğretim Online*, 13(2):425-442.
- Du Cros, H., Bauer, T., Lo, C. ve Song, R. (2005). “Cultural heritage assets in China as sustainable tourism products: Case studies of the Hutongs and the Huanghua section of the Great Wall”. *Journal of Sustainable Tourism*, 14(2):172-191.
- Duran, E. (2011). “Turizm, Kültür Ve Kimlik İlişkisi; Turizmde Toplumsal Ve Kültürel Kimliğin Sürdürülebilirliği”. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(19):291-313.
- Emekli, G. (2003). "Kültür Mirasının Kültürel Turizm Yaklaşımıyla Değerlendirilmesi. 2". *Coğrafi Çevre Koruma ve Turizm Sempozyumu*, s.16-18.
- Emir, O. ve Avan, A. (2010). "Yabancı Turistlerin Satın Alma Karar Sürecinde Kültürel Varlıkların Etkisi: Konya Örneği*/The Effect of Cultural Assets on Purchase Decision Making Process of The Foreign Tourists: The Case of Konya". *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* (24):203.
- Erdoğan, N. (2003). Çevre ve (Eko)Turizm. Erk yayınları, Ankara .
- Erken, S. (1983). "Türkiye’de Vakıf Abideler ve Eski Eserler". *C. I, Ankara*.

- Fuchs, M., Gasser, R. Ve Weiermair, K. (1995). "Cultural Tourism as a Segment of Growth: The Role and Importance of Events and Event Management". *In Archeology & Managment of Cultural Tourism*, s.21-34.
- Garrod, B. ve Fyall, A. (2000). "Managing heritage tourism". *Annals of Tourism Research*, 27(3):682-708.
- Genim, S. (2002). "Kültür turizmi", *T.C Turizm Bakanlığı II. Turizm Şuarası Bildirileri 12-14 Nisan 2002*, Ankara. s.205-210.
- Göğebakan, Y. (2014). "Hüsamettin Koçan'ın Çalışmalarındaki Kültür Varlığı ve Kültür Mirasına Ait Unsurlar". *İnönü Üniversitesi Sanat Ve Tasarım Dergisi*, 4(10):47-57.
- Gökalp, N. (2008). Attaleia Kent Tarihi ve Yazıt Korpusu. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya.
- Gökalp, Z. (1976). Türkçülüğün Esasları. Kültür Bakanlığı Yayı, İstanbul.
- Gökberk, M. (2007). Değişen Dünya Değişen Dil. Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.
- Gönel, F. D. (2002). "Globalleşen Dünyada (Nasıl Bir) Sürdürülebilir Kalkınma". *Birikim dergisi*, 158:72-80
- Günay, R. (1989). Geleneksel Safranbolu Evleri ve Oluşumu. Kültür Bakanlığı Yayınları,
- Günay, R. (2007) "Kültür Mirasını Korumada Çeşitli Yaklaşımlar". *Colloquium Anatolicum VI*, s. 1-25
- Güngör, K. (1956). "Anadolu'da Hızır Geleneği ve Hıdırellez Törenlerine Dair Bir İnceleme". *Türk Etnoğrafya Dergisi* (1):56-72.
- Güvenç, B. (1993). İnsan ve Kültür. Remzi Kitabevi, İstanbul.
- Güvenç, B. (2011). İnsan ve Kültür. Boyut Yayıncılık, İstanbul.
- Himmetoğlu, B. (1996). "Sürdürülebilir Turizmi Gerçekleştirme Yolları, Sürdürülebilir Turizm; Turizm Planlamasına Ekolojik Yaklaşım", *19. Dünya Şehircilik Günü Kolokyumu*.
- Hughes, H. ve Allen, D. (2005), "Cultural Tourism in Central and Eastern Europe: The Views of 'Induced İmage Formation Agents". *Tourism Management* (26):173-183.
- Jayaram, J., Kannan V. ve Tan K. C. (2004). "Influence of İnitators on Supply Chain Value Creation". *International Journal of Production Research*, 42(20):38-51.
- Kahraman, S.A. (2011). Günümüz Türkçesiyle Evliya Çelebi Seyahatnamesi: Kütahya-Manisa-İzmir-Antalya-Karaman-Adana-Halep-Şam-Kudüs-Mekke-Medine. Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.

- Kalafat, Y. (2003).” Diyanet İşleri Başkanlığı Arşivine Göre Antalya ve Çevresindeki Ulu Kabirler”. Akdeniz Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayını 18-19 Aralık 2003, Antalya. 135-147.
- Karaca, B. (1997). XV ve XVI. Yüzyıllarda Teke Sancağı. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Samsun.
- Kemaloğlu M. (2015). “XI.-XIII. Yüzyıl Türkiye Selçuklu Devletinde Eğitim- Öğretim (Medreseler)”. *Akademik Tarih ve Düşünce Dergisi*, 2(5):89-106.
- Kepenek, E., Gençel, Z. ve Berna, G. Ü. Ç. (2015). "Antalya Tarihi Kent Merkezi ve Yakın Çevresindeki Mekansal Değişimin Günümüz Kent Formuna Etkilerinin Değerlendirilmesi”. *SDÜ Mühendislik Bilimleri ve Tasarım Dergisi*, 3(2):77-84.
- Khalilova, K. (2008) "Kültür Turizmi Bakımından Azerbaycan Şirvan Bölgesinin Arz Potansiyelinin Değerlendirilmesi”. *DEÜ Sosyal Bilimleri Enstitüsü*.
- Kılıç, S. (2013). Antalya’da Yer Alan Osmanlı Dönemi Tek Kubbeli Cami ve Mescitler. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya.
- Kocadaş, B. (2006). Kültür ve Medya. *Journal of Human Sciences*, 1(1):1-13
- Koçer, Y. (2014). "Göller Bölgesinde Yükselen Kaleler". *Ayrıntı Dergisi*, 2(21):60-65
- Kozak Akoğlan, M. ve Bahçe A.S. (2012). Özel İlgi Turizmi. Detay Yayıncılık, Ankara.
- Kozak, M ve Martin, D. (2012). “Tourism Life Cycle and Sustainability Analysis: Profit-Focused Strategies For Mature Destinations”. *Tourism Management*, 33(1):188-194.
- Kozak, M. (2013). “Cultural heritage and tourism: Economic, social and political perspectives”. N. Kozak ve M. Kozak (Ed.). *Tourism Research: An İnterdisciplinary Perspective*. Cambridge Scholars Publishing, Newcastle upon Tyne, s. 1-11.
- Kozak, M. (2014). Sürdürülebilir Turizm Kavramlar-Uygulamalar. Detay Yayıncılık, Ankara.
- Kozak, M. (2015). Bilimsel Araştırma: Tasarım, Yazım ve Yayım Teknikleri. Detay Yayıncılık, Ankara.
- Köşklü, Z. (2003). "Antalya/Elmalı Ömer Paşa Külliyesi." *Sosyal Bilimler Dergisi* 4(2):91-124
- Kuşüzümü, K. H. (2010). "Yapım Teknikleri Açısından İstanbul Minareleri". *Restorasyon Yıllığı Dergisi*, (1):56-66.
- Kuter, N. ve Ünal E. H. (2009). “Sürdürülebilirlik Kapsamında Ekoturizmin Çevresel, Ekonomik ve Sosyo-Kültürel Etkileri”. *Kastamonu Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, 9(2):146-156.
- Küçükaslan N. (2007). Özel İlgi Turizmi. Ekin Yayınevi, Bursa.

- Kültür ve Turizm Bakanlığı. (2013). *Gelenekten Geleceğe: Türkiye’de Somut Olmayan Kültürel Miras*. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Ankara.
- Laulanski,T. ve Laulanski,V. (2011). “The Sustainable İntegration of Cultural Heritage And Tourism: A Meta-Study”. *Journal of sustainable tourism*, 19(7):832-862.
- Lembet, U. Z. (2012). “Kültür Dil ve Tüketim ve Reklam İlişkisi”. M, Babaoğul, A, Şener, B, Buğday (Ed.). *Tüketici Yazıları*. Elma Teknik Basım, Ankara, s.44-65 .
- Löschburg, W. (1998). *Seyahatin kültür tarihi*. (Çev: J. Traub). Dost Kitabevi Yayınları, Ankara.
- McKercher, B. ve Du Cros, h. (2002). *Cultural Tourism- The Partnership Between Tourism and Cultural Heritage Managment*. Haworth Press. Routledge.
- Meriç, C. (1986). *Kültürden İrfana. İnsan Yayınları, İstanbul*.
- Misiura, Shashi, (2006). *Heritage Marketing*. Butterworth Heinemann, Oxford.
- Nefes, E. (1996) *Minarenin Cami Mimarisine Katılımı ve İlk Minare Örnekleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal bilimler Enstitüsü, Samsun.
- Oral, M. (2012). "Antalya Kız/Oğlan Kuleleri". *Belgi Dergisi*, (3):223-230.
- Ortaçşme, V. ve Şenoğlu B. (2014). “Turkish Islamic Gardens in Antalya, Turkey”. International Conference. 10-12 Ekim 2014, Kavala, 31-39.
- Öter, Z. ve Özdoğan, N. O. (2005). "Kültür Amaçlı Seyahat Eden Turistlerde Destinasyon İmajı: Selçuk-Efes Örneği". *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 16(2):127-138.
- Özdemir, A. (ed.). (2012). *Antalya-Turkey*. Korza Yayıncılık, Ankara.
- Özdemir, R. (1992). "Osmanlı Döneminde Antalya’nın Fiziki ve Demografik Yapısı (1800-1867)". *Tarih İncelemeleri Dergisi*, 7(1):133-166.
- Özer M. N. ve Özer G. (2010). “Bir Kültürel Miras Olarak Karaalioğlu Parkı ve Kent Turizmi” Uluslar arası III. Turizm ve Mimarlık Sempozyumu: “Kent Kültüründe Turizm ve Mimarlık” 25-26-27 Kasım 2010, Antalya, Bildiriler Kitabı, s.125-132.
- Özükan B. (ed.). (2004). *Antalya-Türkiye Gezi Kitaplığı*. Boyut Yayın Grubu, İstanbul.
- Pedersen, A. (2002). “Managing Tourism at World Heritage Sites.” A Practical Manual for World Heritage Site Managers”. *ICOMOS*.
- Pekin, F. (2011). *Çözüm: Kültür Turizmi*. İletişim Yayınları, İstanbul.
- Pfoor, C. (2001). “Concepts of Sustainable Development, Sustainable Tourism and Ecotourism: Definitions, Principles, and Linkages”. *Scandinavian Journal Of Hospitality And Tourism*, 1(1):68-71.
- Richard, G. (2001). *Cultural Attraction and European*. CABI Publishing, NewYork.

- Schweitzer, C. (1999). "Cultural Tourism: The Hot Ticket to Cool Meetings". *Association Management*, 5(8):121-130.
- Romero, F. G. (2013). Sports tourism in Ancient Greece, *JTH (Journal of Tourism History)*, 5(2):146 -160.
- Soubbotina, T. P. (2004). Beyond economic growth: An Introduction to Sustainable Development Second Edition. World Bank, Washington.
- Sönmez, C. C. (2009). Antalya Kaleiçi: Selçuklu Ve Beylikler Dönemi Eserleri. Mimarlar Odası Antalya Şubesi.
- Tok, C. (2002). *Kültür turizmi, T.C. Turizm Bakanlığı II. Turizm Şurası Bildirileri, 12-14 Nisan 2002*, Ankara. s.219-231.
- Türk, A. (2013). "Antalya Kenti Konut Dışı Tescilli Sivil Mimari Yapılar ve Özellikleri." *SDÜ Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi* 17(1):113-132.
- Türkiye Mühendislik Haberleri (2001). Kentleşme Antalya, Antalya.
- Uslu, A ve Kiper, T. (2006). "Turizmin kültürel miras üzerine etkileri: Beypazarı/Ankara örneğinde yerel halkın farkındalığı". *Tekirdağ Ziraat Fakültesi Dergisi*, 3(3):305-314.
- Uysal, M. (2002). Antalya'nın Dünü Bugünü/Today and Yesterday. Antalya Büyükşehir Belediyesi. Antalya.
- Uygur S. M. ve Başkan E. (2007). "Kültür Turizmi ve Turizmin Kültürel Varlıklar Üzerindeki Etkileri" *Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2: 30-49.
- Ünlü, İ., Ilgaz, S., ve Örtün, H. (2016). "İlköğretim Adaylarının Kültür Algılarının Kültür Alt Boyutlarına Göre İncelenmesi". *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 13(33):168-177.
- Üsküdar, Ş. (2012). Eskişehir'in Kültür Turizmi Potansiyeli ve Yerli Turistlerin Buna İlişkin Algıları Üzerine Bir Araştırma. Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi. Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.
- Varkıvaç, B. ve Çelebi, E. (ed.). (2015). *Kaleiçi Yaşayan Antik Şehir* Rehberi. Muratpaşa Belediyesi, Antalya.
- Willams, R. (2005). Anahtar Sözcükler. (Çev. S. Kılıç). İletişim Yayınları. İstanbul.
- Yaşar, S. (2011). "Afyonkarahisar Folklorunda Kız Kulesi". *International Journal of Social Science*, 4(2): 29-35.
- Yılmaz L. ve Tuzcu, K. (2010), "Antalya'da Türk Dönemi Kitabeleri". *SOTA Türkistan ve Azerbaycan Araştırma Merkezi*, s.117.

Yiğit N., Bütüner, S. Ö., ve Dertlioğlu, K. (2008). “Öğretim Amaçlı Örütbağ Sitesi Değerlendirme Ölçeği Geliştirme”. Necatibey Eğitim Fakültesi Elektronik Fen ve Matematik Eğitimi Dergisi, 2(2):38-51.

İnternet Kaynakları

Antalya Belediyesi, <https://www.antalya.bel.tr/i/tarihce>, (erişim tarihi: 21.11.2016).

Antalya Büyükşehir Belediyesi, <http://oyuncakmuzesi.antalya.bel.tr/hikayemiz.html>, (erişim tarihi: 21.03.2017).

Antalya Lisesi,

http://antalyalisesi.meb.k12.tr/meb_iys_dosyalar/07/19/969457/icerikler/antalya-lisesinin-tarihcesi_224932.html?CHK=12a5d1c5ab3ade883ebe0376d60a6baf, (erişim tarihi: 20.03.2017)

Antalya Valiliği, <http://www.antalya.gov.tr/icerik/13/168/antalya.html>, (erişim tarihi:19.11.2016).

Antalya İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü <http://www.antalyakulturturizm.gov.tr/TR,66213/antalya.html>, (erişim tarihi: 21.11.2016)

Atabey Armağan Medresesi, <http://www.geziantalya.com/item/atabey-armagan-medresesi-giyaseddin-keyhusrev-medresesi>, (erişim tarihi: 29.05.2017).

Dini Yapılar, <http://www.kaleicioldtown.com/tr/kesfet/dini-yapilar/>, (erişim tarihi: 27.05.2017).

Doğan S., https://c1.staticflickr.com/1/649/32595593072_218d20edc5_b.jpg, (erişim tarihi: 27.05.2017).

Doğan S., https://c1.staticflickr.com/1/662/32595592072_1b52be3be8_b.jpg (erişim tarihi: 29.05.2017).

MEB,

http://dumlpinaro.meb.k12.tr/meb_iys_dosyalar/07/19/708573/icerikler/tarihcemiz_781848.html?CHK=db94ac339f1628973f7c7b0191164ee1, (erişim tarihi: 20.03.2017).

İdari Binalar, <http://www.kaleicioldtown.com/tr/kesfet/resmi-kurumlar/>, (erişim tarihi: 27.05.2017).

Kesik Minare Camii, www.hotel1207.com/tr/default, (erişim tarihi: 27.05.2017).

Kültür ve Turizm Bakanlığı <https://www.kultur.gov.tr/Eklenti/906.ttstratejisi2023pdf.pdf?0>, erişim tarihi: 16.11.2016

- Kültür ve Turizm Bakanlığı, <http://www.kulturvarliklari.gov.tr/TR,44423/dunya-miras-listesi.html>, (erişim tarihi: 16.11.2016).
- Müzeler, <http://www.kaleicioldtown.com/tr/kesfet/muzeler/>, (erişim tarihi: 27.05.2017).
- Parklar, <http://www.kaleicioldtown.com/tr/kesfet/parklar/>, (erişim tarihi: 27.05.2017).
- Saat Kulesi, www.tripadvisor.com.tr/, (erişim tarihi: 27.05.2017).
- Tarihi Yerler, <http://www.kaleicioldtown.com/tr/kesfet/tarihi-yerler/>, (erişim tarihi: 27.05.2017).
- TDK, http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&kelime=K%C3%9CLT%C3%9CR, (erişim tarihi: 26.11.2016).
- TÜİK, www.tuik.gov.tr/PreIstatistikTablo.do?istab_id=1590, (erişim tarihi: 12.11.2016)
- UNESCO, <http://www.unesco.org.tr/?page=11:125:5:turkce>, (erişim tarihi: 27.11.2016).
- Üreğen N., <http://nejaturegen.com/calismalar-8/kaleici-aziz-alypius-kilisesi>, (erişim tarihi: 21.03.2017).
- Yivli Minare Camii, www.okuryazarim.com/, (erişim tarihi: 27.05.2017).

EK 1 - SORU FORMU

Sayın Katılımcı;

Bu anket Kaleiçi'ne ziyarete gelen yerel halkın ziyaret amaçlarının araştırılması amacıyla hazırlanmıştır. Verdiğiniz cevaplar sadece bilimsel amaçlı kullanılacak ve elde edilen veriler Akdeniz Üniversitesi Turizm Fakültesi adı altında toplu olarak değerlendirilecektir. Yardımlarınız için teşekkür ederim.

1. Yaşınız

18 yaş ve altı 19-29 yaş arası 30-39 yaş arası 40-49 yaş arası 50 yaş ve üzeri

2. Cinsiyetiniz

Kadın Erkek

3. Medeni durumunuz

Bekâr Evli

4. Eğitim Durumunuz

İlköğretim Ortaokul Lise Önlisans

Lisans Lisansüstü

5. Aylık Geliriniz

0-1000 TL 1001-2000 TL 2001-3000 TL

3001-4000 TL 4001 TL ve üzeri

6. Kaleiçi'ni kaç kere gezdiniz?

Hiç gezmedim 1-5 kere

6-10 kere 11 ve daha fazlası

7. Kaleiçi'ni ziyaret etmenizin temel amacı nedir?

Tatil Alışveriş İş/ Konferans Toplantı Akraba ve arkadaş ziyareti

Kültürel nedenler Gezi

8. Kaleiçi'nin turizm özellikleri olarak tanımlanan Kültür, Hizmet, Ticaret, Eğlence, Tarih kelimelerinden, Üç tanesini önem derecesine göre sıralayınız.

1.....

2.....

3.....

9. Kaleiçi'nde ziyaret ettiğiniz ya da edeceğiniz kültürel mekânları /etkinlikleri işaretleyiniz.

Müzeler Tarihi mekanlar Sanat galerileri Festivaller Camiiler/kiliseler

Müzik-dans etkinlikleri Diğer.....

10. Kaleiçi'ni kiminle gezdiniz?

Bireysel Aile ile birlikte Arkadaşlarımla birlikte

11. Lütfen Kaleiçi'ni aşağıdaki kriterlere göre değerlendiriniz.

	Çok Kötü	Kötü	Orta	İyi	Çok İyi
Manzara/doğal çekicilikler					
Tarihi çekicilikler					
Kültürel çekicilikler					
Yiyecek içecek hizmetleri					
Konaklama tesislerinin kalitesi					
Eğlence ve gece hayatı					
Yerel festivallerin varlığı/inkânı					
Turistik çekiciliklerin çeşitliliği					
Kültürel miras					
Trafik alt yapısı					
Can ve mal güvenliği					
Temizlik ve hijyen					
Alışveriş imkânları					
Yerel halkın konukseverliği					

12. Lütfen Kaleiçi'nin aşağıdaki varlıklarından bildiklerinizi işaretleyiniz.

	Bilmiyorum	Biliyorum Ama Gezmedim	Biliyorum ve Gezdim
Kale Kapısı			
Saat Kulesi			
Attalos'un Heykeli			
Kale Kapısı Hanları			
Pazar Hamamı			
Uzun Çarşı Surları ve Kitabeleri (Fetihname)			
Tekeli Mehmet Paşa Camii			
İmaret Medresesi			
Kaleiçi'nin Geleneksel Evleri			
Yivli Minare			
Yivli Minare Camii (Alaaddin Camii)			
Yivli Minare Hamamı (Mevlevihane Hamamı)			
Rum Millet Hamamı (Gavur Hamamı)			
Mevlevihane			
Zincirkıran Mehmet Bey Türbesi			
Ulusal Yükseliş Anıtı			
Ahi Kızı Mescidi			
Ahi Kızı Türbesi			
Karatay Medresesi			
İskele Mescidi			
Antalya Atatürk Müzesi			
Yat Limanı			
Mermerli Plajı			
Ahi Yusuf Camii ve Türbesi			
Büyükşehir Belediye (Halkevi) Binası			
Atatürk Caddesi			
Sur Duvarları			
Hadrianus Kapısı (Üç Kapılar)			
Hesapçı Sokak			
Suna-İnan Kıraç Kaleiçi Müzesi			
Karamolla Mescidi			
Atabey Armağan (Gıyaseddin Keyhüsrev Medresesi)			
Hıdırlık Kulesi			
Kesik Minare Camii			
Alaaddin Camii			
Öğretmenler Lokali (Eski Vali Konağı)			
Aziz Alypios (Yenikapı Rum) Kilisesi			
Dumrupınar Ortaokulu (Rum Kız Mektebi)			
Nigar Hatun Türbesi			
Antalya Lisesi İdari Binaları			
Balık Pazarı Hamamı			

	Bilmiyorum	Biliyorum Ama Gezmedim	Biliyorum ve Gezdim
Karaaliolu Parkı			
Atatürk Evi Ve Müzesi			
Kırk Merdiven			
Cumhuriyet Hamamı (Balbey Hamamı)			
Balbey Camii			
Demirciler Çarşısı Ve Soba Müzesi			
Muratpaşa Camii			
Antik Tiyatro			
Nazır Hamamı			

13. Lütfen Kaleiçi ile ilgili aşağıdaki ifadelere katılıp katılmadığınızı belirtiniz.

	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Ne katılmıyorum Ne Katılmıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
Kaleiçi tam anlamıyla kültürel bir şehir destinasyonudur.					
Kaleiçi, Türkiye'deki diğer kültürel yapılarla rekabet edecek potansiyele sahiptir.					
Kültürel ve tarihi kaynaklar Kaleiçi'ni tercih etmemdeki en önemli nedenlerdendir.					
Kaleiçi ziyaretim tamamen kültürel amaçlı idi.					
Kaleiçi'ndeki kültürel ve tarihi yapıların çok bakımsız ve ihmal edilmiş durumda olduğunu düşünüyorum					
Kültürel bir destinasyon olarak Kaleiçi'nin tanıtımı etkili bir şekilde yapılmaktadır.					
Kültürel ve tarihi yapıların korunması ve iyileştirilmesi Kaleiçi'nin turistik geleceği açısından olumlu olacaktır.					
Kaleiçi, genel olarak kültürel amaçlı ihtiyaç ve beklentilerimi karşıladı.					
Kaleiçi'ne ait kültür ile ilgili hoş deneyimlerim oldu.					
Kaleiçi ziyaretimden memnunum.					
Kaleiçi'ni arkadaş ve akrabalarımıza tavsiye eder misiniz?					
Kaleiçi'ni tekrar ziyaret etmek ister misiniz?					

14. Bir turistik yer/bölge olarak Kaleiçi size neyi çağırıyor .....

ÖZGEÇMİŞ

- Adı ve SOYADI** : Altan DEMİREL
- Doğum Yeri - Tarihi** : Burdur – 03.10.1990
- Medeni Durumu** : Bekâr
- Eğitim Durumu**
- Mezun Olduğu Lise** : Korkuteli Lisesi, 2006
- Lisans Diploması** : Anadolu Üniversitesi, Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulu, Turizm ve Otel İşletmeciliği, Eskişehir, 2013
- Yüksek**
- Lisans Diploması** : Akdeniz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Turizm İşletmeciliği Ana Bilim Dalı, Antalya, 2017
- Tez Konusu** : Yerel Halkın Kaleiçi Kültür Turizmi Potansiyeline İlişkin Algıları
- Yabancı Dil** : İngilizce
- Bilimsel Faaliyetler**
- Demirel, A. ve Günay, İ. (2016). “Turizm Öğrencilerinin Turizm Türlerine İlişkin Bilişsel Yapılarının Belirlenmesi”. 2. Ulusal Sürdürülebilir Turizm Kongre Kitabı, 28-30 Nisan 2016, Antalya s. 609-627.
- İş Denevimi**
- Staj** : Hancı Grup Turizm İşletmeciliği (18.06.2012-15.09.2012)
- E-Posta** : altandemirel@hotmail.com